

cupore

Valtionosuusmuseoiden talouden ja toiminnan kehitys 1992-2010

Vilja Ruokolainen

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore

Cuporen verkkojulkaisu 14
Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö

©Kirjoittaja ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore

ISBN 978-952-5573-41-1
ISSN 1796-9263

Helsinki 2012

SISÄLTÖ

Tiivistelmä	6
1 Johdanto	8
1.1 Tausta	8
1.2 Valtionosuus ja harkinnanvarainen valtionavustus	9
1.3 Museotilastot aineistona	10
1.4 Tilastot pitkän aikavälin tarkastelussa	11
2 Museokentän muotoutuminen ja valtionosuuslainsäädäntö	12
2.1 Museokentän historia lyhyesti ja nykyinen tilanne	12
2.2 Valtionosuuslainsäädäntö	14
2.3 Henkilötyövuosi, sen laskenta ja yksikköhinta	16
2.4 Aikaisempia tutkimuksia ja selvityksiä	18
3 Tulorakenne	20
3.1 Tulorakenne 1992–2010	20
3.2 Tulot reaalityyppinä	25
3.3 Yhteenvetoa museoiden tuloista	30
4 Menorakenne	32
4.1 Menorakenne 1992–2010	32
4.2 Menot reaalityyppinä	34
4.3 Yhteenvetoa museoiden menoista	38
5 Henkilötyövuosien kehitys	39
6 Toimintatilastot	41
6.1 Tilastotietoja toiminnasta	41
6.2 Tilastotietoja kävijämääristä	42
7 Yhteenvetoa ja pohdintaa	43
Lähteet	47
Liite 1, Valtionosuutta välillä 1993–2010 saaneet museot	49
Liite 2, Työpaperissa käytettyjä tilastotietoja, ei euromuunnosta eikä indeksikorotusta	51
Liite 3, Työpaperissa käytettyjä tilastotietoja, euromuunnos ja indeksikorotus JMHI 1985=100	55
Liite 4, Työpaperissa käytetyt toimintatilastot	59

Kuviot

Kuvio 1. Museoiden tulorakenne.	21
Kuvio 2. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulorakenne.	21
Kuvio 3. Muiden valtionosuutta saavien museoiden tulorakenne.	22
Kuvio 4. Kunnallisten museoiden tulorakenne.	22
Kuvio 5. Yksityisten museoiden tulorakenne.	23
Kuvio 6. Museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.	23
Kuvio 7. Kunnallisten museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.	24
Kuvio 8. Yksityisten museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.	24
Kuvio 9. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.	25
Kuvio 10. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.	25
Kuvio 11. Museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI, 1985=100.	26
Kuvio 12. Museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva. JMHI, 1985=100.	26
Kuvio 13. Kunnallisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI, 1985=100.	27
Kuvio 14. Kunnallisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva. JMHI, 1985=100.	27
Kuvio 15. Yksityisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI, 1985=100.	28
Kuvio 16. Yksityisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva. JMHI, 1985=100.	28
Kuvio 17. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI, 1985=100.	29
Kuvio 18. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva. JMHI, 1985=100.	29
Kuvio 19. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI, 1985=100.	30
Kuvio 20. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI, 1985=100.	30
Kuvio 21. Museoiden menorakenne 1992–2010.	32
Kuvio 22. Kunnallisten museoiden menorakenne 1994–2010.	33
Kuvio 23. Yksityisten museoiden menorakenne 1994–2010.	33
Kuvio 24. Museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1992–2010. JMHI, 1985=100.	34
Kuvio 25. Museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva, 1994–2010. JMHI, 1985=100.	34
Kuvio 26. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010. JMHI, 1985=100.	35
Kuvio 27. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010, kumuloituva. JMHI, 1985=100.	35
Kuvio 28. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010. JMHI 1985=100	36
Kuvio 29. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva 1994–2010. JMHI, 1985=100	36
Kuvio 30. Kunnallisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010. JMHI 1985=100	37
Kuvio 31. Kunnallisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva 1994–2010. JMHI 1985=100.	37
Kuvio 32. Yksityisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.	38
Kuvio 33. Yksityisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituva 1994–2010. JMHI 1985=100.	38
Kuvio 34. Laskennallisten henkilötyövuosien kehitys vos-museoissa 1994–2010.	39
Kuvio 35. Henkilötyövuodet kumuloituvana 1994–2010.	40
Kuvio 36. Valtionosuusmuseoiden museokokoelmien esine-, näyte- ja teosmäärät.	41
Kuvio 37. Näyttelyiden määrän kehitys valtionosuusmuseoissa.	42
Kuvio 38. Kävijämäärä museoissa, kumuloituva 1995–2010.	42

Taulukot

Taulukko 1. Museotilastossa mukana olevat museot 1993–2010.	14
Taulukko 2. Museotyytit museokohteittain 2000–2010.	14
Taulukko 3. Museoiden ylläpitäjät hallinnollisten yksiköiden osalta 2000–2010.	14
Taulukko 4. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksien euromääräinen kasvu.	17
Taulukko 5. Henkilötyövuosien yksikköhinnat vuonna 1993 sekä 2007–2010, €.	18
Taulukko 6. Tulot vuosina 1993 ja 2010 valtionosuutta saavissa museoissa, milj. € vuoden 2010 rahanarvossa. JMHI 1985=100.	20
Taulukko 7. Tulot valtionosuutta saavissa museoissa.	20

Tiivistelmä

Työpäperin tehtävänä on tarkastella, millä lailla valtionosuutta saavien museoiden tulot, menot ja toiminnan avainluvut ovat kehittyneet vuosina 1992–2010. Tarkasteluajanjakso on valittu siksi, että vuonna 1993 astui voimaan uusi museolaki, jonka perusteella aikaisempaa merkittävästi suuremmalle joukolle museoita ryhdyttiin myöntämään valtionosuutta ja –avustusta. Vuosina 2008–2010 taas toteutettiin uudistus, jossa valtionosuuden perustana olevaa henkilötyövuoden hintaa korjattiin nykyistä kustannustasoa vastaavaksi. Tämä uudistus toi museoille merkittävän korotuksen valtion tukeen, samoin kuin lain voimaan tulo vuonna 1993. Vuosi 1992 on mukana vertailukohtana uudistettua museolakia edeltävästä ajasta. Aineistona käytetään museotilastoista saatuja pitkän aikavälin tilastotietoja.

Museoiden tulorakenteessa kunnan rahoitusosuus muodostaa tarkastelukautena noin 45–60 % tuloista. Valtionosuus ja –avustus muodostavat yhteensä suurimman osan tarkastelukautta noin 25 % tuloista. Osuus oli vuonna 1993 noin 35 % ja on viimeisimmän, vuosien 2008–2010 uudistuksen aikana noussut takaisin tuolle tasolle. Muut avustukset ja harkinnanvaraiset valtion avustukset näyttelevät suhteellisen pientä osaa (alle 10 %) museoiden tuloista. Kokonaisuudessaan museoiden omatoiminen tuotto vaihtelee noin 10–20 % välillä. Kunnallisten ja yksityisten museoiden tulorakenteet eroavat toisistaan merkittävästi: kunnallisissa museoissa kunnan rahoitus on merkittävästi suurempi osa museon tuloja ja oma rahoitusosuus pienempi osa museon tuloja kuin yksityisillä museoilla.

Museoiden omatoimisen tuoton rakenne on muuttunut tarkastelukautena melko merkittävästi. Pääsymaksujen osuus omatoimisesta tuotosta on laskenut noin 50 %:sta noin 30 %:iin, ja myyntitulojen osuus on kaksinkertaistunut noin 40 %:iin. Sponsoroinnin osuus on ollut melko pieni, noin 5 % niin kauan, kuin se on tilastoitu omana kohtanaan. Loput omatoimisesta tuotosta muodostuu palvelu- ja muista tuloista. Kunnallisilla museoilla pääsymaksujen osuus on laskenut noin 60 %:sta noin 20 %:iin ja myyntitulot kasvaneet lähelle 50 %:a. Yksityisillä museoilla pääsymaksujen osuus omatoimisesta tuotosta on pudonnut reilun 10 prosenttiyksikköä vajaasta 50 %:sta reiluun 30 %:iin. Lisäksi niiden saama sponsorituki sekä palvelu- ja muut tulot näyttelevät suurempaa osaa omatoimisesta tuotosta kuin kunnallisilla museoilla.

Menorakenteet ovat kunnallisilla ja yksityisillä, pienillä ja suurilla, korotettua ja normaalia valtionosuutta saavilla museoilla hyvinkin samankaltaiset. Palkkausmenot ovat noin puolet kaikista menoista. Kokoelmahankintamenot ovat yleisesti ottaen hyvin pieni osuus menoista, joten toisen puolikkaan jakavat kiinteistö- ja muut menot. Kunnallisissa museoissa kiinteistömenot ovat vakaampi ja suurempi osa menoista. Yksityisissä museoissa henkilöstömenot ovat jonkin verran pienemmät, vuosituhaten vaihteessa vain alle 40 % menoista, ja muut menot suhteellisesti hieman suuremmat. Museoiden menoissa huomiota kiinnittävät erityisesti teattereiden menorakenteeseen verrattuna museoiden jatkuvasti ja melko voimakkaasti nousevat henkilöstömenot.

Toiminnan osalta museoiden kokoelmat lisääntyvät jatkuvasti, tosin suurin osa lisäyksestä aiheutuu kulttuurihistoriallisille museoille lahjoituksena tulevista esineistä, valokuvista ym. Valokuvien määrä on noussut tarkastelukautena noin seitsemästä miljoonasta noin kahdeksaatoista miljoonaan. Teosmäärä on tarkastelukautena yli kolminkertaistunut noin 75 000 teoksesta noin 275 000 teokseen, vaikka ostomäärärahoilla kokoelmiaan kartuttavien taidemuseoiden mahdollisuudet hankkia uusia taideteoksia ovat melko vaatimattomat vuositasona. Esineiden määrä on noin kaksinkertaistunut noin 2,2 miljoonasta noin 4,4 miljoonaan. Näyttelyiden määrä vaihtelee vuosittain (välillä 800–1200 näyttelyä), mutta on tarkastelukautena pienessä laskussa. Myös kävijöiden määrä vaihtelee runsaasti, mutta on valtionosuutta saavissa museoissa kokonaisuudessaan kuitenkin noussut tarkastelukautena reilusta kahdesta miljoonasta kävijästä vajaaseen kolmeen miljoonaan kävijään. Toiminnan tilastoihin vaikuttavat tarkasteluaikana valtionosuuden piiriin siirtyneet uudet suuret museot.

Museokentässä näkyy jonkin verran yleistyneenä trendinä useiden museoiden kokoaminen yhden museo-yksikön alle. Viimeisen kolmen tarkasteluvuoden aikana 2008–2010 tämä kehitys johtuu osaksi museolain uudistuksesta, sillä uudistus kiristi valtionosuuden saamisen ehtoja ja kenties pakotti pieniä museoita yhdistymään keskenään tai isompien museoiden kanssa, jotta minimivaatimus kahdesta museoammattillisesta työntekijästä täyttyisi. Museoita on myös yhdistynyt suurempien yksiköiden alle kuntaliitosten takia. Hallinnollinen yhdistäminen on myös laajempi trendi, ja joissain kunnissa osa kunnan organisaation kehitysratkaisuja. Toinen tässä työpaperissa näkyvistä muutoksista on museoiden toiminnan muutos, joka näkyy välillisesti omien tulojen rakenteessa. Tuotteistaminen, elämispalvelut ja uusien konseptien kehittäminen ovat jo jonkin aikaa olleet osa museoiden palvelujen kehittämistä. Lisäksi tuotemyynnin merkitys on kasvanut.

1 Johdanto

Valtionosuusmuseoita koskeva tarkastelu on osa kolmen työpäpaperin sarjaa, muiden tarkastelukohteiden ollessa orkesterit ja teatterit. Tässä johdantoluvussa kuvataan kaikille työpapereille yhteistä taustaa ja käsitteitä sekä käydään läpi museotilastoja aineistona. Kirjoittaja kiittää suuresti Museoviraston erikoisasiantuntija Marianna Kaukosta materiaalin toimittamisesta ja työpaperiin saaduista kommenteista, Ilkka Heiskasta ja Lasse Oulasvirtaa teatteri- ja museotyöpapereiden kommentoinnista sekä Cuporen henkilökuntaa rakentavasta kommentoinnista.

1.1 Tausta

Valtionosuutta saavia teattereita, museoita ja orkestereita koskevat työpäpaperit ovat osa Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiö Cuporen hanketta, jossa arvioidaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta taide- ja kulttuurilaitosten määrärahojen lisäyksen vaikuttavuutta. Hankkeessa arvioidaan vuosina 2008–2010 tehtyä valtionosuusuudistusta, jonka seurauksena museoiden, orkestereiden ja teattereiden valtionosuuksia kasvatettiin portaittain nykyistä kustannustasoa vastaavaksi. Hankkeen varsinainen, Hilppa Sorjosen ja Minna Ruusuvirran tekemä syventävä analyysi perustuu tilinpäätöstietoihin ja toimintakertomuksiin vuosilta 2006–2010, kun taas käsillä olevat kolme työpäpaperia tarjoavat tarkastelun pohjaksi pitkän aikavälin tilastotietoihin perustuvan kuvauksen.

Muita näkökulmia valtionosuutta saavien teattereiden, museoiden ja orkestereiden toimintaan ja talouteen voidaan löytää myös kahdesta muusta tuoreesta raportista tai tutkimuksesta, jossa allekirjoittanut on ollut mukana. Jyväskylän yliopistossa yhteistyössä professori Anita Kankaan kanssa toteutettu tutkimus ”Toimintamalli muutoksessa – tutkimus kuntien kulttuuripalveluista” (2012) sekä Suomen Kuntaliiton ja Cuporen yhteistutkimus ”Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa. Kulttuuritoiminnan kustannukset 25 kaupungissa vuonna 2010” (2012) valottavat valtionosuuslaitoksien asemaa ja rahoitusta kunnan näkökulmasta.

Museoita, teattereita ja orkestereita tarkastelevilla työpapereilla on sama tutkimuskysymys:

millä tavalla valtionosuutta saavien laitosten tulot, menot ja toiminnan avainluvut ovat kehittyneet vuosina 1992 – 2010?

Työpapereiden perusta on tilastotiedoissa, joita Teatterin tiedotuskeskus, Suomen Sinfoniaorkesterit ry ja Museovirasto ovat keränneet, ja kiitän tässä erittäin paljon näitä tahoja tilastotiedon luovuttamisesta tutkimuskäyttöön. Toisaalta työpapereissa ei juurikaan käytetä muita tilastolähteitä, joten niitä koskevat samat rajoitukset ja määritelmät kuin kutakin tilastomateriaalia. Nämä määritelmät käydään läpi kussakin työpäpaperissa. Työpäpaperit tarkastelevat pääasiassa numeerista tietoa. Tästä syystä on tärkeä painottaa, että ne eivät ole kattava tarkastelu valtionosuutta saavien laitosten toiminnasta. Työpapereissa vältetään toistamasta tilastotietoja, jotka ovat jo saatavilla muista lähteistä. Tavoitteena on esitellä olemassa oleva tieto pitkällä aikajänällä, sillä tähän ei ole useinkaan mahdollisuuksia vuosittaisissa teattereita, orkestereita ja museoita koskevissa tilastojulkaisuissa. Tarkastelun pitkä aikajänne tuo myös rajoituksensa päätelmien tekoon: tilastotietojen pohjalta on mahdotonta jäljittää kaikkia toimintaan tai talouteen vaikuttavia tekijöitä.

Pohjarakenne sekä osa tekstistä luvuissa 1 ja 2 on kaikissa kolmessa työpäpaperissa sama. Mahdollisuus vertailuun riippuu kuitenkin tilastotiedon samankaltaisuudesta tai eriävyydestä – ovatko teattereita, orkestereita ja museoita koskevissa tilastoissa käytetyt määritelmät yhteneviä, vai sisältävätkö samat taloutta koskevat tiedot eri tilastoissa eri asioita. Lisäksi vertaileminen ei ole ainakaan toiminnan osalta järkevää orkesteritoiminnan, teatteri-

toiminnan ja museotoiminnan erilaisuuden vuoksi. Joitain vertailuja työpapereiden välillä kuitenkin tehdään pohdintaluvuissa. Tällöin kysymyksessä ovat erityisesti eri tulolajien (valtionosuuden, kunnan rahoituksen ja omien tulojen) osuudet organisaatioiden tuloista, menojen kehitys ja näissä asioissa näkyvät kehityslinjat ja vaihtelut.

1.2 Valtionosuus ja harkinnanvarainen valtionavustus

Valtionosuudet muodostavat järjestelmän, jolla pyritään takaamaan kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen tuotanto koko maassa niin, että kaikki kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta. Valtionosuudet toimivat kuntien tulojen tasaajana, ja ovat myös valtiolle mahdollisuus ohjata kuntien toimintaa. Valtionosuudet jaetaan karkeasti tehtäväkohtaisiin ja yleisiin. Kulttuurilaitoksille myönnettävät valtionosuudet ovat laskennallisilla perusteilla määriteltyjä tehtäväkohtaisia tukia, joiden lopullinen kohdentaminen on tuen saajan päätösvallassa. (Lehtonen ym. 2008, 9-11)

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää. Kunnille maksetaan opetus- ja kulttuuripalvelujen järjestämisestä aiheutuviin käyttökustannuksiin valtionosuuksia laissa säädettyjen laskennallisten perusteiden mukaan. Rahoituksen käyttö ei ole sidottu tiettyyn tarkoitukseen. Rahoituksen käytöstä ei tehdä selvityksiä eikä tilityksiä. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmässä rahoitusta voidaan myöntää myös kuntayhtymille ja yksityisille toiminnan järjestäjille. (www.minedu.fi, 6.5.2012)

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuudet eivät ole osa nykyistä valtiovarainministeriön hallinnoimaa ns. yhden putken valtionosuutta, vaan ne päätetään ja maksetaan opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Valtionosuus maksetaan suoraan toiminnan järjestäjälle. Kulttuurilaitoksille myönnettyä valtionosuutta saavat siis kuntien lisäksi myös kuntayhtymät, yksityiset yhteisöt ja säätiöt. Teatterin, orkesterin ja museon ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta mainituista toiminnoista aiheutuviin käyttökustannuksiin (tietyn poikkeuksen) 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle museota, teatteria ja orkesteria varten vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä kerrotaan henkilötyövuotta kohden asianomaista toimintaa varten määrättyllä yksikköhinnalla. (He 174/2009)

Valtionosuuksien lisäksi museot, teatterit ja orkesterit voivat saada **harkinnanvaraista valtionavustusta**. Sitä voidaan erityisistä perusteista myöntää valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle teattereille tai orkestereille (730/1992, 6 a § 2 mom.). Tällainen erityinen peruste voi olla esimerkiksi teatterin tai orkesterin toiminnan erikoisluonne kuten valtakunnallinen tanssi- tai nukketeatteritoiminta, valtakunnallinen lastenteatteri tai -orkesteritoiminta tai muu valtakunnallisesti merkittävä teatteri- tai orkesteritoiminta taikka alueellinen teatteri- tai orkesteritoiminta. Lisäksi harkinnanvaraista valtionavustusta voidaan myöntää teattereiden ja orkestereiden kehittämiss Hankkeisiin. (www.minedu.fi, 23.1.2012 sekä teatteri- ja orkesterilaki 730/1992) Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää museoille harkinnanvaraista valtionavustusta erikoismuseoiden erityistehtävien hoitamista varten sekä museoiden perustamishankkeisiin (museolaki 729/1992).

Henkilötyövuosi on tärkeä käsite sekä valtionosuusjärjestelmän että muun tilastoinnin kannalta, mutta sen laskemiseksi on useita eri tapoja, jotka antavat luonnollisesti erilaisia tuloksia. Henkilötyövuosi kuvaa sitä, kuinka paljon yhteisössä tehdään töitä, kun kaikki tehty työ muutetaan yhden henkilön kokoaikaiseksi työpanokseksi. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan henkilötyövuosi lasketaan siten, että yrityksen (yhteisön) kaikki palkatut tunnit (säännöllinen työaika+ylytyötunnit) jaetaan yrityksen (yhteisön) kokoajakaisten palkansaajien keskimääräisillä palkatuilla tunneilla vuodessa (<http://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html>, luettu 16.8.2012). Opetushallituksella on oma ohjeensa, joka esitellään luvussa 2.3, ja joka perustuu maksettuihin palkkoihin. Valtionosuutta saavat laitokset ilmoittavat opetushallitukselle tämän ohjeen mukaisesti lasketut **toteutuneet henkilötyövuodet** vuosittain. Valtio vahvistaa talousarvionsa puitteissa **laskennalliset henkilötyövuodet**, joiden mukaan vos-laitokset saavat valtionosuuden. Jotkut tahot, joissa vapaaehtoistyön määrä on merkittävät, saattavat laskea henkilötyövuosiinsa myös vapaaehtoistyön osuuden.

1.3 Museotilastot aineistona

Suomen Museoliitto on kerännyt tilastotietoja jäsenmuseoidensa toiminnasta jo ainakin vuodesta 1947 lähtien. Näitä tietoja julkaistiin Julius-lehdessä (Suomen Museoliiton tiedotuslehti) vuosina 1987–1993. Vuoden 1992 tilastot (Julius 10/1993) kerättiin tilastokyselyllä, johon vastasi 85 % Museoliiton jäsenmuseoista. Vuoden 1993 tilastoja ei ole julkaistu, mutta ne on saatu Museovirastosta käyttöön tätä työpaperia varten. Myös Museovirasto on vuodesta 1975 lähtien koonnut suomalaiseseen museotoimintaan liittyvää tilastotietoa. Museoviraston ja Museoliiton yhdessä toimittaman vuoden 1994 museotilaston jälkeen tilastojen keruu- ja julkaisuvastuu on ollut Museovirastolla. Tilaston tiedot on kerätty verkkosovelluksen avulla vuoden 2007 museotilastosta lähtien. (www.nba.fi, 18.1.2012) Vuosia 1992 ja 1993 koskevat tilastot on tätä työpaperia varten kerätty painetusta materiaalista käsin.

Museotilastoissa ovat mukana paitsi vos-museot, myös muut päätoimisesti ja ammatillisesti hoidetut valtion, kunnalliset ja yksityiset museot. Ahvenanmaa ei kuulu tilastoinnin piiriin. Nykyisin tilastoinnissa eritellään valtionosuutta saavat museot, korotettua valtionosuutta saavat museot, valtion museot ja muut yksityiset ja kunnalliset museot. (Museotilasto 2010) Talous- ja henkilökuntatilastot on saadussa raakadatassa eritelty hallinnollisten yksiköiden mukaan vuoden 1994 tilastojen jälkeen, kävijämäärä-, julkaisu-, näyttely- ja kokoelmatiedot museokohteittain ennen vuotta 2007 ja hallinnollisten yksiköiden osalta sen jälkeen. Tämä työpaperi käsittelee pelkästään valtionosuutta saavia museoita. Museot ovat mukana tämän työpaperin tiedoissa aina siitä vuodesta lähtien, kun niille on myönnetty valtionosuutta.

Museotilastojen sisältö on jonkin verran muuttunut vuosien varrella. Esimerkiksi uusimmissa tilastotiedoissa museoissa olleita näyttelyjä ja julkaisuja ryhmitellään hieman eri tavalla kuin 1990-luvulla. Ilmaiskävijöiden määrä kysytään ensimmäistä kertaa vuotta 2000 koskevissa tilastoissa, ja sponsorituen määrää ensimmäistä kertaa vuoden 1996 tilastoissa. Museovirasto kerää tällä hetkellä melko yksityiskohtaista tietoa verkkosovelluksellaan, josta osa julkaistaan Museotilasto-julkaisussa vuosittain, ja osa on saatavilla museotilasto.fi-palvelusta.

Museotilastoissa menot jakautuvat palkkausmenoihin, kiinteistömenoihin, kokoelmahankintamenoihin ja muihin menoihin. Kiinteistöhenkilökunnan palkat kuuluvat palkkausmenoihin. Tulot jakautuvat valtionosuuksiin, valtionavustuksiin, kunnan avustuksiin (tai rahoitusosuuteen), muihin avustuksiin ja omatoimiseen tuottoon, jotka taas jaetaan pääsymaksuihin, myyntituloihin (kuten museokaupan tulot), palvelu- ja muihin tuloihin ja sponsorituloihin.

Museotilastot erittelee valtionosuuden ja harkinnanvaraisen valtionavustuksen toisistaan, toisin kuin Teatteri-tilastot. Harkinnanvaraiseen valtionavustukseen lasketaan paitsi museolaissa mainittu harkinnanvarainen avustus, myös muut opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät avustukset sekä muiden ministeriöiden ja Museoviraston myöntämät avustukset. Vuodesta 2009 lähtien työllistämistuet on siirretty muut avustukset –kohdasta harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin (työllistämistukien summa 1,2 milj. € vuonna 2009). Tämä muutos on otettava huomioon tulkittaessa museoiden tulorakennetta. Kunnallisten museoiden osalta kunnan rahoitus lasketaan siten, että museon kokonaismenoista vähennetään laskennalliset valtionosuudet ja –avustukset, muut avustukset ja omatoiminen tuotto. (Museotilasto 2010) Toisin kuin teattereita tarkastelevissa työpapereissa, tämän työpaperin taulukoissa ovat mukana myös muut avustukset. Tällaisena taulukot ovat vertailukelpoisia Museotilastoissa oleviin taulukoihin.

Museotilastojen taulukko-osuudessa ei näy valtion omistamien museoiden osalta valtion talousarviorahoitus. Nämä museot ovat kuitenkin tämän työpaperin tarkastelun ulkopuolella. Yksityisten museoiden ylläpitäjien museoilleen suuntaama rahoitus ei ole myöskään näkyvässä taulukko-osuudessa tilastoiduissa tuloissa (Museotilasto 2010). Jos tällaisten museoiden osalta tilastoidut menot ovat suurempia kuin tilastoidut tulot, alijäämä katetaan ylläpitäjäyhteisön omasta pääomasta. Tämä asetelma ei sinänsä eroa esimerkiksi teatteritilastoista tai muista vastaavista tilastoista, joissa tasetta ei tarkastella. Museotilastoissa valtion talousarviorahoitus ja yksityisten museoiden omarahoitusosuus näkyvät tilastojen tekstiosuudessa ja rahoituskuvioissa.

Työpaperissa käytetyt henkilötyövuodet ovat pääosin laskennallisia ja periaatteessa samat kuin Opetushallituksen keräämät henkilötyövuodet. Museot eroavat teattereista ja orkestereista siten, että niiden valtionosuuksien henkilötyövuosilaskennassa otetaan huomioon kiinteistöön ja sen hoitoon liittyvät palkat. Teatteritilastoissa näitä palkkoja ei tilastoida mihinkään, sillä ne eivät ole valtionosuuden peruste. Museotilastot kerää henkilötyövuodet myös toisella tavalla, jolloin osa-aikaisten työntekijöiden työpanos lasketaan todellisten tehtyjen työtuntien mukaan, ei palkkasumman mukaan kuten Opetushallituksen ohjeissa. Näitä henkilötyövuosia museotilastoissa kutsutaan ”todellisiksi” henkilötyövuosiksi. Julkaistuissa museotilastoissa käytetään ennen vuotta 2009 Opetushallituksen ohjeen mukaan laskettuja laskennallisia henkilötyövuosia ja vuosina 2009–2010 ”todellisia” henkilötyövuosia. Tätä työpaperia varten todelliset henkilötyövuodet on vuosien 2009 ja 2010 osalta korjattu laskennallisiksi henkilötyövuosiksi, jotta vuodet olisivat keskenään vertailukelpoisia.

Museotilastot mainitsee, että talousluvut ovat osin puutteellisia johtuen siitä, että esimerkiksi yliopistollisissa museoissa lukuja ei pystytä aina erittelemään muusta toiminnasta. Tilastojulkaisut eivät kuitenkaan mainitse tai pohdi erityisiä ongelmia kunnallisten museoiden ja muiden museoiden vertailun välillä kiinteistömenojen osalta. Teatteritilastojen mukaan erityisesti kiinteistömenot ovat haasteellinen tilastoitava, sillä ne voivat näkyä kunnan tilinpäätöksessä useassa kohtaa, ja yksityisiäkin teattereita voidaan tukea joko antamalla ilmaista tilaa, subventoitua tilaa tai tilavuokriin kohdistuvaa avustusta. Tästä syystä Teatteritilastot usein käyttää kunnan avustuksesta kiinteistömenoilla vähennettyä lukua, jotta vertailu olisi mahdollista. Todennäköistä kuitenkin on, että museot ilmoittavat tilastoihin relevantit kiinteistömenonsa, sillä ne kerätään myös Opetushallituksen toimesta ja ovat valtionosuuden laskemisen perusteena.

1.4 Tilastot pitkän aikavälin tarkastelussa

Työpapereiden ydin on teattereista, museoista ja orkestereista kerättyjen tilastoaineistojen deskriptiivinen tarkastelu. Teatteritilasto-julkaisut ovat esitelleetkin pitkän aikavälin kehityskaaria teattereiden taloudesta ja toiminnasta, joten teattereiden osalta työpaperin panos on teattereiden erilaisissa ryhmittelyissä sekä rahausummien indeksoimisessa vuoden 2010 rahan arvoon, jolloin talouden kehityksestä saadaan nykyhetken vertaustuva kuva. Museoiden ja orkestereiden osalta tilastojen pitkän aikavälin tarkastelu on ollut ennen näitä työpapereita vähäistä. Materiaalia ei testata tilastollisesti.

Työpaperin seuraava luku tarkastelee lyhyesti museoita koskevaa lainsäädäntöä ja museokentän historiaa sekä nykytilaa. Luvussa 3 tarkastellaan tuloja ja luvussa 4 menoja. Luku 5 tarkastelee henkilötyövuosien kehitystä museoissa. Luvussa 6 käydään läpi museoiden toimintatilastoja muutamien valittujen tunnuslukujen kautta. Liitteistä löytyy lista vuonna 1993–2010 toimineista valtionosuusmuseoista sekä numerotaulukot kaikista tässä työpaperissa esitellyistä kuvioista.

2 Museokentän muotoutuminen ja valtionosuuslainsäädäntö

Tässä luvussa käydään läpi sitä, millä tavalla maamme museokenttä on kehittynyt, ja todetaan joitakin tämänhetkisiä perustietoja. Lisäksi tarkastellaan hieman tarkemmin museoita koskevaa valtionosuuslainsäädäntöä, henkilötyövuosien laskentaa ja niille määriteltyä hintaa. Lopuksi tehdään katsaus aikaisempaan tutkimukseen.

2.1 Museokentän historia lyhyesti ja nykyinen tilanne

Suomen ensimmäisenä paikallismuseona pidetään piirilääkäri C.R.Ehrströmin vuonna 1862 perustamaa Raahen museota. Museo oli alun perin kuriositeettikabinetti, jonka kokoelmat olivat peräisin ulkomailta. Museo-sanan käyttö sekä sisältö ovatkin Suomessa vaihdelleet runsaasti. 1880-luvulla syntyivät museot Sortavalaan, Kuopioon ja Poriin, ja seuraavalla vuosikymmenellä Viipuriin, Raumalle, Vaasaan, Ouluun, Uuteenkaupunkiin ja Porvooseen. Autonomian ajan lopussa lähes kaikissa maan suurimmissa kaupungeissa oli museo, yhteensä kaupunkimuseoita oli 26 kappaletta. (Suomen museohistoria 2010, 153)

Vuonna 1893 Valtion Historiallinen museo, nykyisin Suomen Kansallismuseo perustettiin yliopiston kokoelmien pohjalta. Pohjoismaista esimerkkiä seuraten Seurasaaren perustettiin vuonna 1909 ulkomuseo, johon siirrettiin rakennuksia ja rakennusryhmiä ympäri Suomea. Museovirastolle ja sen edeltäjälle, muinaistieteelliselle toimikunnalle, kertyi myös muualla Suomessa sijaitsevia nähtävyyksiä. Ensimmäisiä niistä olivat Johan Ludvig Runebergin kotitalo, joka avattiin kotimuseona 1882, ja Elias Lönnrotin syntymäkoti Paikkarin torppa, joka on ollut museona vuodesta 1889. Vuoteen 1920 mennessä Suomeen oli perustettu valtion museoiden ohella 25 museota, joista kuusi sijaitsi maaseutupaikajissa. Vuoteen 1930 mennessä perustettiin vielä kahdeksan uutta museota. (Suomen museohistoria 2010, 62–137)

Raahen museon lisäksi paikallismuseoista varhaisimpia ovat Kemiön Sagalund (1887), Akaan kirkollinen museo (1891) ja Tammelan Mustialan maataloushistoriallinen museo (1892) (Suomen museohistoria 2010, 154). Paikallismuseoiden rahoitus oli vähäistä, ja museoiden taloudellinen asema vaihteli riippuen paikkakunnasta ja museon koosta. Suurempien kaupunkien museot saattoivat saada rahoitusta sekä kunnalta että valtiolta, ja monilla museoilla oli merkittäviä yksityisiä lahjoittajia. Itä- ja Pohjois-Suomessa museoilla oli vähiten julkista rahoitusta. Henkilökuntamääriltään maaseutu- ja paikallismuseoiden kenttä oli myös hyvin pieni. Vuoteen 1932 mennessä ainoastaan Turun historiallinen museo oli kyennyt palkkaamaan koulutetun museonhoitajan. (Mt., 62) Vasta sodan jälkeen 1940-luvun lopussa ja 1950-luvulla alettiin vähitellen perustaa vakituisia museovirkoja ympäri maata. Lisäksi perustettiin suuri määrä erilaisia kotiseutuyhdistyksiä, joiden yksi keskeinen toimintamuoto oli oman kotiseutumuseon ylläpitäminen. (Mt., 33) Kotiseutumuseoita syntyikin lähes neljäsataa, melkein kaikkiin Suomen kuntiin. Niiden kävijämäärien huippukautta olivat 1960- ja 70-luvut. (Mt., 165–167)

Taidemuseoiden historia on Suomessa kytköksissä yksityisten keräilijöiden ja kokoelmien historiaan. 1800-luvulla keräilijät olivat virkamieseliittiä, porvareita, kauppiaita ja lääkäreitä, 1900-luvulla mahdollisuudet laajenivat teollistumisen, kaupungistumisen ja elinkeinojen monipuolistumisen kautta. Ensimmäinen yleisölle avattu yksityinen kokoelma oli Cygnaeuksen galleria (1882). Yksityisten keräilijöiden museot ja galleriat lisääntyivät erityisesti 1960-luvulta lähtien. Lisäksi kaupungit ja yritykset keräsivät taidetta. Kaupunkien taidemuseot ovat myös usein saaneet alkunsa yksityisen henkilön tekemästä testamenttilahjoituksesta. (Suomen museohistoria 2010, 191–192)

Suomen museoliitto perustettiin vuonna 1923 aluksi kulttuurihistoriallisia museoita edustavana keskusliittona, mutta myöhemmin myös muut museot ovat voineet olla museoliiton jäseniä. Museoliiton yksi keskeinen päämäärä oli museoiden taloudellisten resurssien lisääminen, ja se ryhtyikin vuonna 1927 valtiolta saadun määrärahan turvin jakamaan avustuksia paikallismuseoille. Ensimmäisten viidentoista toimintavuoden aikana museoliiton liittojäsenten määrä lähes kolminkertaistui ollen vuonna 1924 kaksikymmentäneljä ja vuonna 1939 kuusikymmentäkolme. Museoiden kunnallistumisen seurauksena 1960- ja 1970-luvuilla liitosta erosi jäsenseuroja ja -yhdistyksiä, kun museot siirtyivät kuntien ja kaupunkien omistukseen. Tällä hetkellä museoliitolla on jäsenenä noin kaksisataa museotoimintaa harjoittavaa yhteisöä, joiden hallinnassa on lähes kaksinkertainen määrä museokohteita. (Suomen museohistoria 2010, 33–65)

Kirjastolaki vuonna 1961 mahdollisti kunnallisten julkisten kirjastojen pääsemisen valtionosuuden piiriin, ja tämä innosti museokenttää pyrkimään vastaavaan lainsäädäntöön museoiden osalta. Vuonna 1972 Museovirastolain voimaan tultua asetettiin Museon aluehallintokomitea valmistelemaan lakia Museoviraston aluehallinnosta ja museoiden valtionosuuksista. Alueatteri-, alueorkesteri- ja aluemuseo-kokeilujen sekä Museopoliittisen ohjelman valmistumisen jälkeen ensimmäinen ehdotus museoiden valtionosuuslaiksi valmistuikin 1981, mutta ensimmäinen museolaki astui voimaan vasta 1989. Tämän lain perusteella nimetyt maakuntamuseot ja aluetaidemuseot ryhtyivät saamaan valtionosuutta, mutta koko valtionosuusjärjestelmä uusittiin vuonna 1992, jolloin myös museolaki ja -asetus uusittiin siten, että valtionosuus koski kaikkia ei-valtiollisia museoita, joissa oli vähintään yksi vakinainen virka. (Suomen museohistoria 2010, 34–41)

Museotilasto sisältää laajan katsauksen maamme museoihin, sillä valtionosuutta saavien museoiden lisäksi se tilastoi valtionosuusmuseoiden sekä valtionosuuden ulkopuolella olevien päätoimisesti ja ammatillisesti hoidettujen museoiden taloutta ja toimintaa. Taulukossa 1 voidaan nähdä Museotilastossa mukana olevien museoiden määrän kehitys tarkastelukautena. Valtakunnalliset keskusmuseot, erikoismuseot, aluetaidemuseot ja maakuntamuseot ovat suhteellisen vakiintuneita. Taulukon lukumäärien perusteella museokentässä voidaan havaita keskittymistä. Museokohteiden määrä on tarkastelukautena lisääntynyt noin kolmanneksella (n. 80 kpl), mutta museoiden määrä vain noin neljänneksellä (n. 30 kpl).

Kulttuurihistoriallisia museoita on tarkastelukaudella museoista noin puolet, erikoismuseoita neljännes, taidemuseoita viidennes ja luonnontieteellisiä noin 5 % (taulukko 2). Lisäksi tilastoissa on vuosittain muutamia yhdistelmä-museoita, jotka edustavat useampaa museotyyppiä ja joiden tietoja ei voida jakaa museotyypeittäin (9 kpl vuonna 2010).

Taulukossa 3 esitetään joitain omistukseen liittyviä tunnuslukuja museoista 2000-luvulta. Museoittain tarkasteltuna kunnallisia on reilu puolet ja yksityisiä alle puolet. Mikäli asiaa tarkasteltaisiin museokohteiden kautta, kunnallisten osuus nousisi. Tämä tarkoittaa sitä, että yleisesti ottaen kunnallisilla museoilla on useampia pienempiä museokohteita museohallintonsa alla. Muutama prosentti museoista on muussa omistuksessa, kuten yrityksen tai kirkon ylläpitämä. Taulukossa mainittu valtionosuutta saavien museoiden määrä saattaa erota opetus- ja kulttuuriministeriön luvusta, sillä Museotilastossa Pohjanmaan museo on laskettu kahtena museona aluetaidemuseo- ja maakuntamuseotehtäviensä takia. Muitakin eroavaisuuksia saattaa joinain vuosina esiintyä teknisistä syistä. (ks. esim. Museotilasto 2010)

Museokentässä yksityistämistä ja kunnallistamista on tapahtunut jonkin verran. 2000-luvun lopulla tapahtui useita siirtymiä. Vuonna 2009 esimerkiksi Sagalundin museon ylläpito vaihtui kuntainliitolta uutena perustetulle museosäätiölle ja Outokummun kaivosmuseo siirtyi Outokummun kaivosmuseosäätiöltä Outokummun kaupungille. Vuonna 2010 Forssan museot siirtyivät Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistykseltä Forssan kaupungille ja Keravan taidemuseon toiminta siirtyi vuoden aikana asteittain Keravan Taidesäätiöltä Keravan kaupungin hoidettavaksi. (Museotilasto 2009 ja 2010) Siirtymiä oli siis enemmän yksityisestä omistuksesta kunnalliseen kuin päinvastoin.

Taulukko 1. Museotilastossa mukana olevat museot 1993–2010.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
museoita (hallinnollisia yksiköitä)	125	130	134	139	145	146	152	155	157	162	163	163	165	163	165	164	157	158
museokohteita		249	265	280	279	284	294	307	305	317	323	321	328	322	326	326	329	330
valtakunnallisia keskusmuseoita	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
valtakunnallisia erikoismuseoita	5	8	8	9	12	12	13	13	13	13	13	14	14	14	14	14	14	16
maakuntamuseoita	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	21	21	22	22	22
aluetaidemuseoita	15	15	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16

Taulukko 2. Museotyypit museokohteittain 2000–2010.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
kulttuurihistoriallisia museoita kpl	151	149	156	161	158	160	156	152	155	165	165
kulttuurihistoriallisia museoita (%)	49	49	49	50	49	49	48	47	48	50	50
erikoismuseoita kpl	77	77	80	81	82	85	85	85	85	87	88
erikoismuseoita (%)	25	25	25	25	26	26	26	26	26	26	27
taidemuseoita kpl	61	61	63	63	63	65	63	58	56	55	55
taidemuseoita (%)	20	20	20	20	20	20	20	18	17	17	17
luonnontieteellisiä museoita kpl	18	18	18	18	18	18	18	17	16	14	13
luonnontieteellisiä museoita (%)	6	6	6	6	6	6	6	5	5	4	4

Taulukko 3. Museoiden ylläpitäjät hallinnollisten yksiköiden osalta 2000–2010.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
kunnan ylläpitämä museo, kpl	81	81	85	86	87	87	86	88	88	83	86
kunnan ylläpitämä museo, %	52	52	53	53	53	53	53	53	54	53	54
yksityisen ylläpitämä museo, kpl	62	64	65	66	66	68	67	65	63	60	58
yksityisen ylläpitämä museo, %	40	41	40	41	41	41	41	40	38	38	37
valtion ylläpitämä museo, kpl	12	12	12	11	10	10	10	10	10	11	11
valtion ylläpitämä museo, %	8	8	7	7	6	6	6	6	6	7	7
joista vos-museoita, kpl	129	129	130	132	132	136	135	134	133	123	126

2.2 Valtionosuuslainsäädäntö

Laki museoiden valtionosuuksista ja –avustuksista (1146/1988) tuli voimaan vuonna 1990. Tämän lain perusteella voitiin maksaa valtionosuutta opetusministeriön nimeämälle maakuntamuseolle ja aluetaidemuseolle. Valtionavun piiriin voitiin myös tulo- ja menoarvion rajoissa ja Museoviraston esityksestä hyväksyä valtakunnallinen erikoismuseo tai muu museo. Lain mukaan valtionosuutta myönnettiin käyttömenoihin mutta ei kiinteistön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin. Valtionosuus määräytyi vakinaisten päätoimisten museoammatillisten työntekijöiden lukumäärän sekä kunnan kantokyläluokituksen mukaan. Lisäksi voitiin myöntää harkinnanvaraisia avustuksia museoille.

Vuotta 1992 tarkastelevan museotilaston mukaan (Julius 10/1993) tämän lain vaikutukset näkyivät vuosina 1990 ja 1991 museoiden rahoituksen nousuna. Myös harkinnanvaraiset avustukset nousivat näinä vuosina. Vuoden 1991 kokonaistilanteeseen vaikutti myös se, että Valtion taidemuseoksi muuttunut Ateneum avattiin tuolloin peruskorjauksen jälkeen yleisölle, ja sen sama rahoitus nosti museoiden kokonaisrahoitusta. Valtionosuutta myönnet-

tiin vuonna 1992 maakunta- ja aluetaidemuseoille (32 kpl) noin 68 miljoonaa markkaa, mikä oli noin 19 % näiden museoiden rahoituksesta. Harkinnanvaraista valtionavustusta myönnettiin yli 32 miljoonaa markkaa, 9 % sitä saaneiden museoiden tuloista. Yksittäisissä museoissa pääsymaksujen osuus saattoi olla huomattava osa tuloista.

Tämän lain kumosi vuonna 1993 voimaan tullut Museolaki (729/1992). Tämän lain hengen mukaan kaikki museot, jotka täyttivät lain toisen pykälän ehdot, voisivat saada valtionosuutta. Lisäksi valtionosuus myönnettiin 10 prosenttiyksikköä korkeampana opetusministeriön nimeämälle valtakunnalliselle erikoismuseolle, maakuntamuseolle ja aluetaidemuseolle.

Museolakia muutettiin vuonna 2006, ja uusi asetus (1192/2005) tuli voimaan. Näiden muutosten siirtymäaika loppui vuoden 2008 loppuun, ja joitain muutoksia näkyi museokentässä vuonna 2009. Valtionosuuden saamisen ehdot tiukentuivat siten, että laki edellytti kahta päätoimista museoammattillista työntekijää. Tämä vaatimus aiheutti useita yhdistymisiä, ja myös kuntaliitokset erikseen aiheuttivat siirtymiä museokentässä. Lisäksi jotkin museot menettivät valtionosuuden. Valtionosuuden piirissä olevien museoiden määrä väheni 133:sta 123:een. (Museotilasto 2009)

Museolain viimeisimmän muutoksen tarkoituksena oli muuttaa valtionosuusjärjestelmää tasapainoisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi siten, että niin valtionosuuden piirissä olevilla kuin sen piiriin hakevilla museoilla on tiedossa selkeästi ilmaistuna ammatilliselta museotoiminnalta edellytetty taso. Lisäksi tarkoituksena oli museotyön laadun kohottaminen muun muassa korostamalla henkilöstön museoammattillisen koulutuksen merkitystä ja museoiden riittäviä kokoelmien säilytykseen ja hoitoon, työtiloihin ja näyttelytoimintaan liittyviä toimintaedellytyksiä. Tarkoituksena oli myös korostaa vuorovaikutteisuutta museon ja yleisön välillä. (HE 79/2005)

Lain ensimmäisen pykälän mukaan

Museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään.

Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Lain toisen pykälän mukaan valtionosuuden saamisen edellytyksiä ovat seuraavat:

- 1) museon omistaa kunta tai kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;
- 2) museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset, mutta että museota ei kuitenkaan ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;
- 3) museolla on sen toimintaa ohjaavat säännöt, joissa museon toimiala on määritelty sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään;
- 4) museon kokoelmien säilyminen museokokoelmina on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa;
- 5) museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen museonjohtaja ja riittävä määrä museoalan koulutuksen saanutta henkilöstöä;
- 6) museon näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitetut tilat ovat tarkoituksenmukaisia;
- 7) museon toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa;
- 8) museolla on toiminta- ja taloussuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Valtakunnallisen erikoismuseon, maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävistä säädetään lisäksi asetuksella (1312/1992).

2.3 Henkilötyövuosi, sen laskenta ja yksikköhinta

Valtionosuusjärjestelmää varten henkilötyövuoden laskemisperusteet ovat kaikille valtionosuuksia saaville yhteiset. Vakinaisen, päätoimisen (työaika vähintään 30 tuntia viikossa) henkilökunnan lukumäärä lasketaan kuukausittain koko vuodelta. Kuukausien henkilöstömäärät lasketaan yhteen ja summa jaetaan 12:lla. Henkilötyövuosimäärään ei lasketa mukaan kokonaan harkinnanvaraisella valtionavustuksella palkattuja henkilöitä, teattereiden ja orkestereiden kiinteistötyöntekijöitä eikä työllisyysvaroin, EU:n rakennerahastovaroin tai muin valtion varoin palkattuja työntekijöitä. Vakituisen henkilöstön keskipalkka saadaan jakamalla vakituisen henkilöstön vuoden yhteenlaskettu palkkasumma edellä mainitulla henkilötyövuosimäärällä. Valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä saadaan, kun jaetaan kaikki laitoksen maksamat palkat (netto, eli vähennettynä palkkoihin saaduilla avustuksilla ja korvauksilla) sekä museoiden osalta kiinteistömenot vakituisen henkilökunnan keskipalkalla. Tiedot tällä tavoin lasketuista toteutuneista henkilötyövuosista valtionosuusjärjestelmää varten kerää Opetushallitus (www.oph.fi, myös lähde edellä mainittuun).

Teatteritilastot käyttää omassa tilastoissaan Opetushallituksen ohjeita henkilötyövuoden laskemisesta. Kuten edellä mainittiin, museotilasto kerää omassa tilastoinnissaan henkilötyövuodet kahdella tavalla, laskennallisina ja ns. todellisina. Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n keräämissä tilastoissa toteutuneita henkilötyövuosia ei ole mukana, vaan tiedot ilmoitetaan henkilöiden lukumääränä. Tästä syystä orkestereita koskevat henkilötyövuosimäärät on saatu näitä työpapereita varten opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen keräämistä tilastoista. Käsillä olevissa työpapereissa käytetään henkilötyövuosien osalta pelkästään Opetushallituksen ohjeen mukaan laskettuja henkilötyövuosimääriä. Jotta voidaan tehdä ero muihin, esimerkiksi työaikaan perustuviin tai vapaaehtoistoiminnan huomioon ottaviin laskutapoihin, näitä henkilötyövuosia kutsutaan laskennallisiksi henkilötyövuosiksi.

Museoiden saama valtionosuus perustuu henkilötyövuosien määrään ja niille määriteltyyn hintaan. Henkilötyövuosien kokonaismäärästä ja henkilötyövuotta kohden vahvistettavasta euromäärästä päättää eduskunta vuosittain valtion talousarvion yhteydessä. Museon ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 37 prosenttia euromäärästä, joka saadaan kun ylläpitäjälle vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä kerrotaan henkilötyövuotta kohden asianomaista toimintaa varten määrätyllä yksikköhinnalla. Tästä poikkeuksena ovat 10 % korotettua valtionosuutta saavat museot. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myös erityisillä perusteilla valtion talousarvion rajoissa myöntää harkinnanvaraista valtionavustusta erikoismuseoille erityistehtävien hoitamista varten sekä perustamisavustusta. Harkinnanvarainen avustus ei perustu henkilötyövuosiin, vaan se myönnetään erillisen hakemuksen perusteella. (Opetusministeriö 2009, 9-10) Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksenteon pohjana toimii valtionosuuslaitoksille vuosittain tehtävä kysely edellisen vuoden toteutuneista henkilötyövuosista. Laskennallisia henkilötyövuosia on valtion talousarviossa kuitenkin rajoitettu määrä, mikä tarkoittaa sitä, että museot (kuten muutkaan valtionosuuslaitokset) eivät välttämättä saa rahoitusta sen mukaan, mikä niiden toteutunut henkilötyövuosimäärä tai henkilötyövuoden todellinen kustannus on.

Ennen vuotta 1996 taidelaitosten valtionosuus ei ollut kiinteä 37 % vahvistetusta henkilötyövuoden hinnasta kerrottuna henkilötyövuosien määrällä, vaan valtionosuuksiin vaikuttivat kuntien kantokykyluokat. Kantokykyluokan mukaan jaettujen kuntien saama prosenttiosuus kuluista vaihteli välillä 25–40 %. Esimerkiksi vuonna 1993 yhden työntekijän Arabian museo sai valtionosuutena 48 745 markkaa, 25 % vahvistetusta henkilötyövuoden hinnasta, joka oli tuolloin museoissa 194 979 markkaa. Huonoimman kantokykyluokan kunnassa sijaitseva museo sai valtionosuutta 77 991 markkaa henkilötyövuotta kohden, täydet 40 %.

Vuonna 2002 opetusministeriö asetti työryhmän pohtimaan valtionosuusjärjestelmään liittyviä ongelmia. Työryhmän tekemä selvitys koski teattereita, mutta saman kaltaisia ongelmia oli myös muissa valtionosuuslaitoksissa. Lain piirissä oleville teattereille ei voitu maksaa valtionosuuksia todellisten henkilötyövuosimäärien mukaisesti, lisäksi henkilötyövuoden yksikköhinta ei seurannut yleistä kustannustason kehitystä. Työryhmän selvitysten mukaan pääasiallinen kritiikki kohdistui rahoituksen tasoon; henkilötyövuoden hintaan sekä henkilötyövuosien määrään valtion talousarviossa. Kritiikkiä esiintyi myös kuntien teatteritoimintaan osoittaman määrärahan kehitykseen ja

epävarmuuteen liittyen. Selvitykseen vastanneiden mielestä valtionosuusjärjestelmä ei myöskään ota riittävän hyvin huomioon teattereiden kustannusrakenteessa olevia eroavaisuuksia, alueellisia tekijöitä ja esimerkiksi lastenteatteritoiminnasta tai kiertuetoiminnasta aiheutuvia erityispiirteitä. (Opetusministeriö 2003, 20)

Vuonna 2005 eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain uudistuksesta, jonka myötä museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinta tarkistetaan vuoden 2008 alusta lukien kustannustasoa vastaavaksi joka neljäs vuosi. Lokakuussa 2007 opetusministeriö vahvisti vuoden 2008 valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat ja laitoskohtaiset henkilötyövuosimäärät. Tämän päätöksen yhteydessä käytettiin ensimmäisen kerran uusia, todellisiin käyttökustannuksiin perustuvia yksikköhintoja. Taulukossa 4 kuvatun kehityksen mukaan vuonna 2008 museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuudet kasvoivat noin 25 prosentilla ja euromääräinen valtionosuus noin 16 miljoonalla eurolla. Vuonna 2009 kasvua oli noin 20 %, eli noin 16 miljoonaa euroa ja vuonna 2010 kasvua oli 18 % eli noin 17 miljoonaa euroa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 11).

Taulukko 4. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksien euromääräinen kasvu.

	2007	2008	2009	2010	Lisäys 2007–2010	Lisäys %
Teatterit	30 746 890	38 454 673	45 970 365	53 960 282	23 213 392	75,50
Orkesterit	12 502 471	15 174 203	17 877 645	20 581 340	8 078 869	64,62
Museot	19 091 156	24 889 756	30 565 535	37 259 702	18 168 546	95,17
Yhteensä	62 340 517	78 518 632	94 413 545	111 801 324	49 460 807	79,34

Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010:2

Alkuperäisen lain opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (703/1992) mukaan opetusministeriö vahvistaa museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnaksi museoiden, teattereiden ja orkestereiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun markkamäärän tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti. Kun lakia muutettiin vuonna 1998 (635/1998), museoille ja orkestereille jäi edellinen määritelmä, mutta teattereiden osalta ”asianomainen ministeriö vahvistaa teattereiden yksikköhinnan laskennallista henkilötyövuotta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa”. Teattereiden osalta siis henkilötyövuoden hintaa ei välttämättä nostettu, jolloin niiden lukumäärää pystyttiin lisäämään (Opetusministeriö 2003).

Henkilötyövuoden hinta määräytyy nykyisen lain mukaan siten, että museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat lasketaan erikseen kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon osalta joka neljäs vuosi jakamalla yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset asianomaisten kulttuurilaitosten saman kalenterivuoden todellisten henkilötyövuosien yhteismäärällä. Muina vuosina yksikköhinnaksi määrätään edelliselle vuodelle määrätty yksikköhinta tarkistettuna kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutoksilla. (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009) Henkilötyövuoden hintaa korjattiin siis vuosina 2008–2010 vastaamaan todellisia kustannuksia, mutta vuoden 2011 lopussa lakiin lisättiin vuosina 2012–2015 voimassa oleva pykälä 35a, joka alentaa museoiden, orkestereiden ja teattereiden henkilötyövuosien yksikköhintoja näinä vuosina (1511/2011).

Taulukossa 5 esitetään vuoden 1993 henkilötyövuoden yksikköhinta euroissa ja muunnettuna vuoden 2010 arvoon sekä 2000-luvun lopun henkilötyövuosien hinnat kunkin vuoden rahan arvossa. Taulukosta voidaan nähdä, että korotus toi vasta vuonna 2009 summan suunnilleen samalle tai suuremmalle tasolle, mitä se oli vuonna 1993 vuoden 2010 rahan arvossa.

Taulukko 5. Henkilötyövuosien yksikköhinnat vuonna 1993 sekä 2007–2010, €.

	1993	1993*	2007	2008	2009	2010
Museot	32 793	50 676	37 584	48 209	59 240	70 569
Orkesterit	29 010	44 830	32 711	39 560	46 579	53 669
Teatterit	30 070	46 469	31 567	39 178	47 025	55 021

* vuoden 2010 rahan arvossa, JMHI 1985=100

2.4 Aikaisempia tutkimuksia ja selvityksiä

Suomalaisista valtionosuusmuseoista ei ole kovin paljon niiden talouden ja toiminnan kehittymiseen liittyvää kokonaistutkimusta museotilastoja ja tiettyjä Tilastokeskuksen tilastoja lukuun ottamatta. Yleensä talouteen keskittyvissä tutkimuksissa tai selvityksissä museoita on käsitelty yhdessä teattereiden ja orkestereiden kanssa osana valtionosuuslaitoksia.

Ilkka Heiskanen (2000) toteaa taidelaitosten julkista tukea tutkiessaan 1990-luvun alkupuolella tapahtuneen kaksoiskäänteeseen. Vuosi 1992 oli huippuvuosi julkisissa kulttuurimenoissa valtion kohonneiden menojen ansiosta. Vuonna 1993 valtion tuki kohosi johtuen uudesta valtionosuusjärjestelmästä, mutta kuntien panostus kulttuuriin supistui. Seuraavana vuonna 1994 sekä kunnat että valtio laskivat rahoitusosuuksiaan. Uusi suunnanmuutos tapahtui 1995, jolloin kuntien oli ryhdyttävä lisäämään omia kulttuurimenojaan korvatakseen valtionosuuksien laskua. Vuonna 1995, kun valtio pienensi valtionosuuksiaan kulttuurille, sen omat kulttuurimenot (kansalliset laitokset, elokuvatuotanto ja suora taiteilijatuki) kasvoivat. Tästä eteenpäin valtion ”omat” taide- ja kulttuurimenot ja kuntien vastaavat menot irrottautuvat toisistaan ja alkavat noudattaa omaa kehitysdynamiikkaansa. Vuosien 1993–1995 kaksoiskäänteeseen vaikutti kaksi asiaa, taiteille ja kulttuurille suunnattujen veikkausvoittovarojen kiihtyvä kasvu ja niiden käyttäminen enenevässä määrin lakisääteisten kulttuurimenojen peittämiseen. Heiskanen toteaa esittelemiensä taulukoihin nojaten, että vos-järjestelmällä on ollut vakauttava vaikutus koko laitoksen toiminnassa. Toisaalta valtio voi käyttää henkilötyövuosijärjestelmää eräänlaisena juustohöylänä omien rahoitusosuuksiensa leikkaamiseen. (Heiskanen 2000, 47–84)

Opetus- ja kulttuuriministeriön loppuraportti museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusuudistuksesta 2008–2010 kertoo, että taidelaitoksia koskevaa valtionosuusjärjestelmää on arvioitu kolme kertaa sen voimassaoloaikana ennen ko. loppuraporttia. Selvitysten mukaan järjestelmä oli periaatteiltaan toimiva, mutta henkilötyövuosia oli riittämätön määrä, ja yksikköhinta jäi jälkeen todellisista kustannuksista. Museotoiminnan osalta henkilötyövuosien määrä oli riittämätön jo järjestelmää käyttöön otettaessa. Erotus toteutuneiden ja myönnettyjen henkilötyövuosien välillä kasvoi museosektorilla jatkuvasti. Lisäksi raportti toteaa olevan kymmenkunta museota, jotka toteuttavat lain vaatimukset mutta joita ei ole voitu ottaa valtionosuuden piiriin johtuen riittämättömistä varoista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009) Samansuuntaisia ongelmia kuvasivat vastaajat pienessä kyselytutkimuksessa, joka tehtiin taidelaitoksille Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus –tutkimuksen laitosmuotoista kulttuuritoimintaa analysoivassa luvussa (Heiskanen ym. 2005, 159-179).

Kuntaliitto on yhdessä Cuporen kanssa selvittänyt vuosilta 2006, 2007 ja 2010 suurten kaupunkien kulttuurimenoja. Kunnallisia museoita vuoden 2010 tutkimukseen osallistuneissa kaupungeissa oli 44, ja sen lisäksi kaupungit avustivat 36:ta yksityistä museota. Yhteensä kaupungeja oli mukana tutkimuksessa 25. Verrattaessa vuosia 2007 ja 2010 kaikki muut kaupungit paitsi Rovaniemi ja Lahti olivat lisänneet euromääräisesti panostustaan ammattimaiseen museotoimintaan. Kun verrataan kaupunkien panosta vuonna 2010 museoihin, teattereihin ja orkestereihin, mukana olleista 25 kaupungista 14 panosti eniten museoihin. Näistä kaupungeista suurimmassa osassa oli suuria kunnallisia museoita, mutta orkesteri ja/tai teatteritoimijat olivat yksityisiä, mikäli ammattilaitoksia kaupungissa oli. Muissa tutkimukseen osallistuneissa kaupungeissa orkesteri tai teatteri vei suuremman osan rahoituksesta. (Ruusuvirta ym. 2012, 79)

Sama tutkimus totesi, että ammatillisten laitosten kokonaisrahoitus oli kaupungeissa kasvanut vuodesta 2007 vuoteen 2010, mutta sen painopisteet eri kaupungeissa erosivat. Helsingissä ja Kajaanissa lisäpanostus kohdistui erityisesti teatteritoimintaan, Lahdessa teatteri- ja orkesteritoimintaan, Turussa ja Vaasassa museo- ja teatteri-toimintaan. Vuosien välinen lisäpanostus heijastaa raportin mukaan erityisesti vuosina 2008–2010 tapahtunutta valtionosuuksien korotusta. Asukasta kohti lasketut museotoimen nettokustannukset vaihtelivat kaupungeissa vajaasta 10 eurosta vajaaseen 60 euroon. (Mt., 80)

Opetus- ja kulttuuriministeriön Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmän raporttia varten tehtiin kyselytutkimus Paikallismuseoiden toiminta vuonna 2010. Paikallismuseotoiminta tässä tarkoittaa nimenomaan valtionosuuden ulkopuolista toimintaa, jota ylläpidetään sivutoimisesti tai vapaaehtoisvoimin. Paikallismuseoiksi huomioidaan valtion, yhdistysten ja säätiöiden omistamat museot (ei yritysten ja yksityishenkilöiden omistamia). Raportin mukaan tällaisia museoita on Suomessa noin 730 kappaletta, ja niitä on runsaimmin Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla. Yhdistykset omistavat noin 61 % paikallismuseoista, kunnat noin 32 % ja säätiöt 7 %. Paikallismuseoilla on suhteellisen merkittävät esine- ja kuvakokoelmat, ja noin 3300 rakennusta, jotka raportin mukaan muodostavat merkittävän osan suomalaisesta rakennuskulttuuriperinnöstä. Suurta osaa paikallismuseoista hoidetaan sivutoimisesti, lyhyillä työjaksoilla ja vapaaehtoisvoimin. Keskimääräiset menot olivat vuonna 2010 noin 12 000 euroa. Tulonlähteet ovat moninaiset, mutta kunnat ovat huomattava paikallismuseoita rahoittava taho. (Rakkaudesta kulttuuriperintöön 2012)

Aikaisempi museoita koskeva tälle työpaperille relevantti tutkimus toteaa, että museotoimintaan panostetaan edelleen kunnissa. Museot ovat suurissa kaupungeissa orkestereiden ja teattereiden ohella yksi prioriteetti. Suurin osa pienistä kunnista avustaa paikallismuseotoimintaa. Käsillä oleva tutkimus täydentää kuvaa yhdistämällä aikajanalla tulojen ja menojen kehityksen vuodesta 1992 viime vuosiin saakka, jolloin toteutettiin valtionosuuden korjaaminen kustannuksia vastaavalle tasolle.

3 Tulorakenne

Valtionosuusmuseot on taloudellisia tarkasteluja varten jaoteltu paitsi museotilaston käyttämällä tavalla korotettua valtionosuutta saaviin ja normaalia valtionosuutta saaviin, myös kunnallisiin ja yksityisiin valtionosuusmuseoihin.

3.1 Tulorakenne 1992–2010

Ensimmäisenä tehdään lyhyt tarkastelu vuosien 1993 ja 2010 kaikkien vos-museoiden tulorakenteesta. Vuotta 1992 ei käytetä tässä sen takia, että tuolloin valtionosuuden piirissä oli huomattavasti vuotta 1993 suppeampi määrä museota, ja tästä syystä vertailukelpoisuus vuoteen 2010 on huono. Taulukossa ei ole mukana muita avustuksia, sillä ne ovat pieni osa tuloista, niiden summa vaihtelee vuosittain, eikä yhtenäistä muutossuuntaa ole nähtävissä. Reaaliummien tarkastelua varten luvut on muutettu vuoden 2010 rahanarvoon käyttäen julkisten menojen hintaindeksiä ja siitä kunnan opetus- ja kulttuuritoimen indeksiä. Taulukosta 6 nähdään, että valtion ja kunnan rahoitus ja omatoiminen tuotto ovat kaikki nousseet tarkastelukaudella. Kunnan rahoitus on noussut prosentuaalisesti vähiten, mutta on merkittävin osa museoiden tuloja. Omatoiminen tuotto on noussut suhteellisesti eniten, mutta on pienin kolmesta suuresta tulolähteestä. Valtionosuus ja erilaiset harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat lähes kaksinkertaistuneet tarkastelukauteksi.

Taulukko 6. Tulot vuosina 1993 ja 2010 valtionosuutta saavissa museoissa, milj. € vuoden 2010 rahanarvossa. JMHI 1985=100.

	1993 milj. €	2010 milj. €	Muutos % 1993–2010
Valtionosuus ja -avustus	25,4	47,0	+85
Kunnan rahoitus	35,6	63,3	+78
Omatoiminen tuotto	7,8	19,3	+150

Myöhemmin nähtävien taulukoiden osalta on hyvä pitää mielessä, että valtionosuutta saavat museot jakautuvat kahteen ryhmään. Maakuntamuseot, aluetaidemuseot ja valtakunnalliset erikoismuseot saavat siis valtionosuutensa 10 %:lla korotettuna, koska niillä on erityistehtäviä. Ne ovat myös keskimäärin suurempia taloudellisesti ja henkilöstön määrässä mitattuna kuin muut valtionosuusmuseot. Tätä havainnollistaa taulukko 7, jossa esitetään vuoden 2010 tulot +10%-museoista ja muista valtionosuutta saavista museoista.

Taulukko 7. Tulot valtionosuutta saavissa museoissa.

	2010 Valtionosuus ja -avustus milj. €	2010 kunnan rahoitus milj. €	2010 omatoiminen tuotto
+10% vos-museot, 54kpl	35,5	43,6	13,8
muut vos-museot, 72kpl	11,5	19,7	5,5

Korotettua valtionosuutta saavia museoita on siis lukumääräisesti vähemmän kuin normaalia valtionosuutta saavia museoita, mutta niiden saama valtionosuus ja -avustus on noin kolminkertainen, kunnan rahoitus ja omatoiminen tuotto yli kaksinkertainen verrattuna muihin.

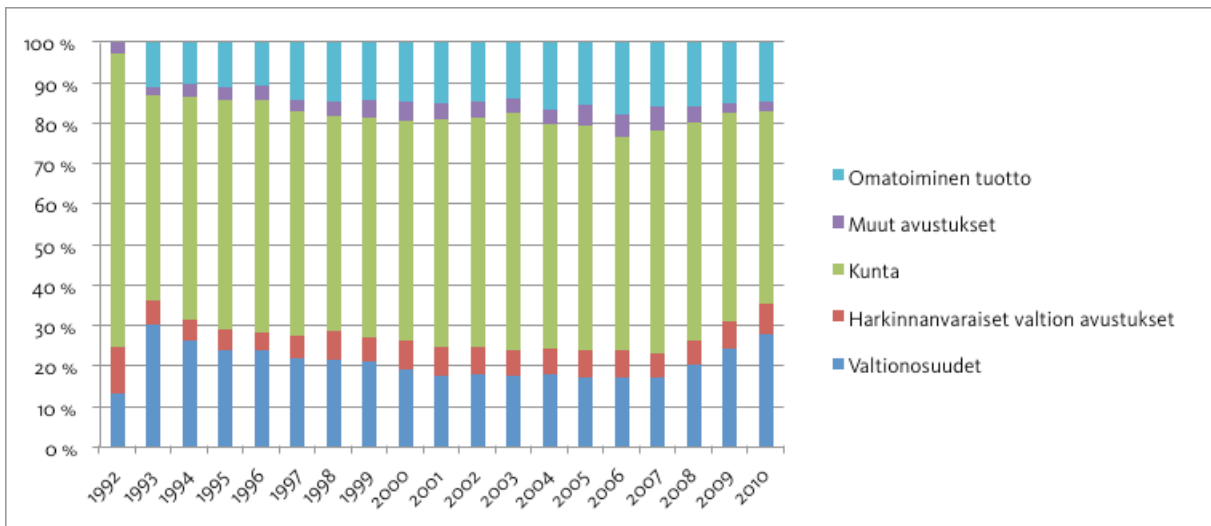
Tulorakenne korotettua ja normaalia valtionosuutta saavissa museoissa

Museoiden tulorakenne esitetään viiteen osaan jaettuna, kuten museotilastot ovat sen keränneet. Kunnan rahoitusosuus on tarkastelukaudella keskimäärin noin 45–60 % tuloista (kuviot 1). Muut avustukset ja harkinnanvaraiset valtion avustukset näyttelevät suhteellisen pientä osaa (keskimäärin alle 10 %) museoiden tuloista. Koko-

naisuudessaan museoiden omatoiminen tuotto vaihtelee noin 10–20 % välillä. Omatoiminen tuotto on kattanut suhteellisesti suuremman osan museoiden tuloista silloin, kun valtionosuudet ovat olleet pienemmässä roolissa. Vuosien 1992–1993 sekä 2008–2010 suuret muutokset valtionosuuksissa muuttavat myös erityisesti kunnan rahoituksen osuutta museoiden tuloista siten, että niiden suhteellinen osuus pienenee.

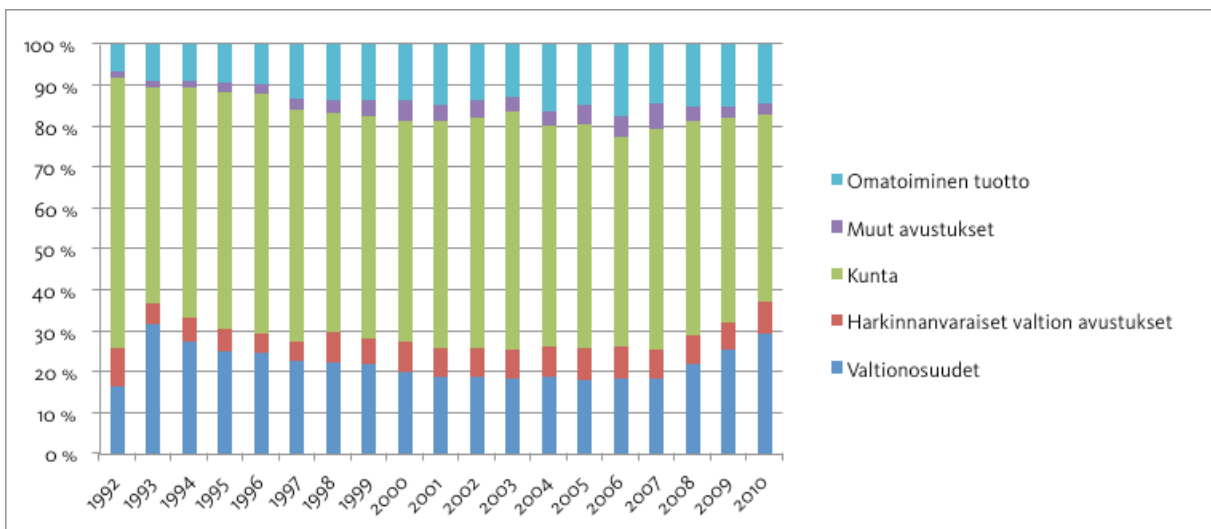
Tulorakennetta tarkasteltaessa on muistettava, että vuodesta 2009 lähtien työllistämistuet on siirretty muista avustuksista harkinnanvaraisiin valtion avustuksiin. Arvoltaan nämä työllistämisavustukset olivat vuonna 2009 noin 1,2 milj. €. Siirto näkyy myös kuvioissa 1-3 vuosina 2009 ja 2010 suurempina harkinnanvaraisten valtion avustuksen osuuksina ja pienempinä muiden avustusten osuuksina.

Kuvio 1. Museoiden tulorakenne.

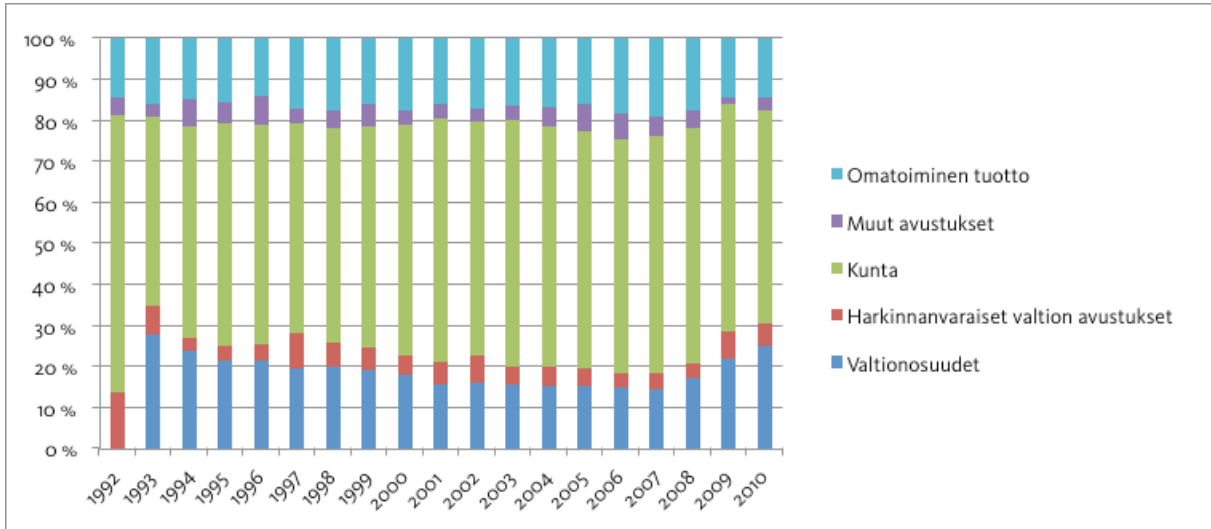
Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulorakenne (kuvio 2) ja muiden valtionosuutta saavien museoiden tulorakenne (kuvio 3) eivät eroa toisistaan merkittävästi. Valtionosuuden merkitys tuloista on toki hieman korkeampi korotettua valtionosuutta saavilla, ja vastaavasti omatoimisen tuoton suhteellinen osuus hieman pienempi. Vuoden 1992 tiedot koskevat niitä museoita, jotka seuraavana vuonna saivat korotettua valtionosuutta. Nämä kaikki museot olivat valtionosuuden piirissä jo vuonna 1992. Normaalialta valtionosuutta saavista museoista yksikään ei saanut valtionosuutta ennen vuotta 1993, mikä näkyy tuloluokan puuttumisena kuviossa 3.

Kuvio 2. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulorakenne.

Omatoiminen tuotto ja muut avustukset ovat korotettua valtionosuutta saavilla museoilla (kuvio 2) pienimmillään keskimäärin noin 10 prosentin tuntumassa. Muilla valtionosuutta saavilla museoilla (kuvio 3) omatoiminen tuotto ja muut avustukset muodostavat keskimäärin tasaisesti noin 20 % tuloista, kunnes viimeisinä tarkastelu-vuosina suhteellinen osuus pienenee.

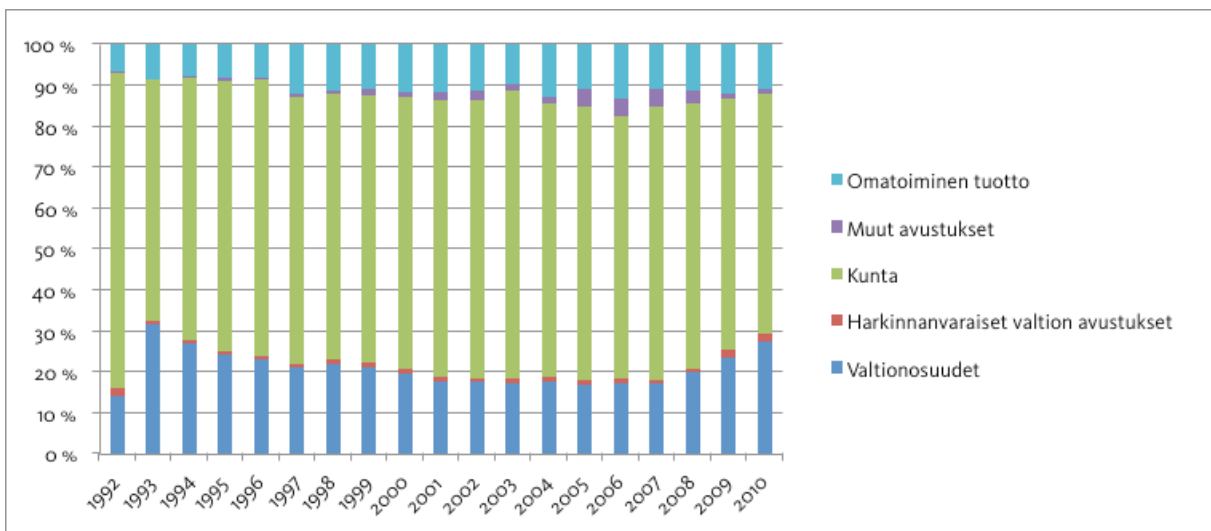
Kuvio 3. Muiden valtionosuutta saavien museoiden tulorakenne.

Tulorakenne kunnallisissa ja yksityisissä museoissa

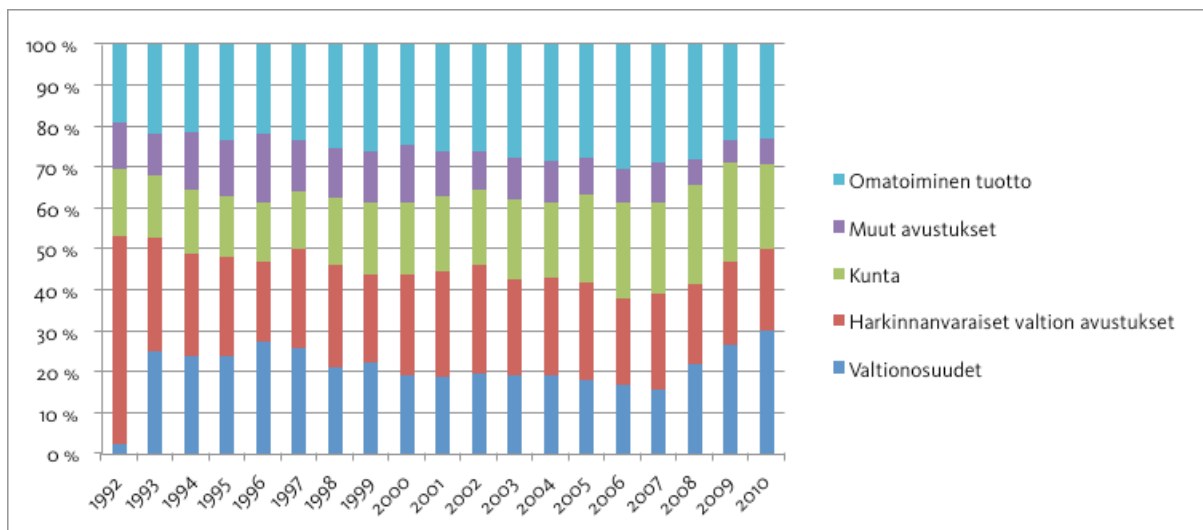
Kunnallisten ja yksityisten valtionosuusmuseoiden tulorakenteet eroavat selvästi toisistaan. Kunnallisilla valtionosuusmuseoilla omat tulot ovat tarkastelukaudella keskimäärin kymmenen prosentin molemmin puolin (kuvio 4). Muut avustukset ja harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat erittäin pieniä osuuksia. Kunnan rahoitus kattaa vuoden 1993 jälkeen vähintään 60 % museoiden tuloista. Valtionosuuksien nousu vuosina 1993 ja 2008–2010 näkyy selvästi siten, että valtionosuudet kattavat tuloista suuremman osan, ja kunnan rahoituksen osuus tuloista pienenee. Kunnallisia valtionosuusmuseoita oli vuoden 1992 tilastoinnin piirissä 69 kappaletta, 73 kappaletta vuonna 1993 sekä 81 kappaletta huippuvuonna 2005. Museoiden lukumäärä kunnallisia museoita koskevissa taulukoissa vaihtelee siis välillä 69–81.

Kuvio 4. Kunnallisten museoiden tulorakenne.

Yksityisillä valtionosuutta saavilla museoilla (kuvio 5) eri tulolajit ovat huomattavan samanarvoisia, kunnan rahoituksen kattaessa suhteellisesti pienemmän osan kuin kunnallisilla museoilla. Kunnan rahoitus kattaa yksityisten museoiden rahoituksesta keskimäärin noin 15–25 %. Omatoiminen tuotto on suuren osan tarkastelukaudesta lähes 30 % kaikista tuloista. Kuviossa näkyy myös opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnanvaraisten avustusten merkitys yksityisille museoille, joka on pienimmilläänkin noin 20 % kaikista tuloista; huomattavasti suurempi kuin kunnallisilla museoilla. Yksityisiä museoita oli mukana vuoden 1992 tilastoinnissa tulevista vos-museoista 28 kappaletta, 33 kappaletta vuonna 1993 sekä enimmillään 56 kappaletta vuonna 2006. Museoiden lukumäärä yksityisiä museoita koskevissa taulukoissa vaihtelee siis välillä 28–56.

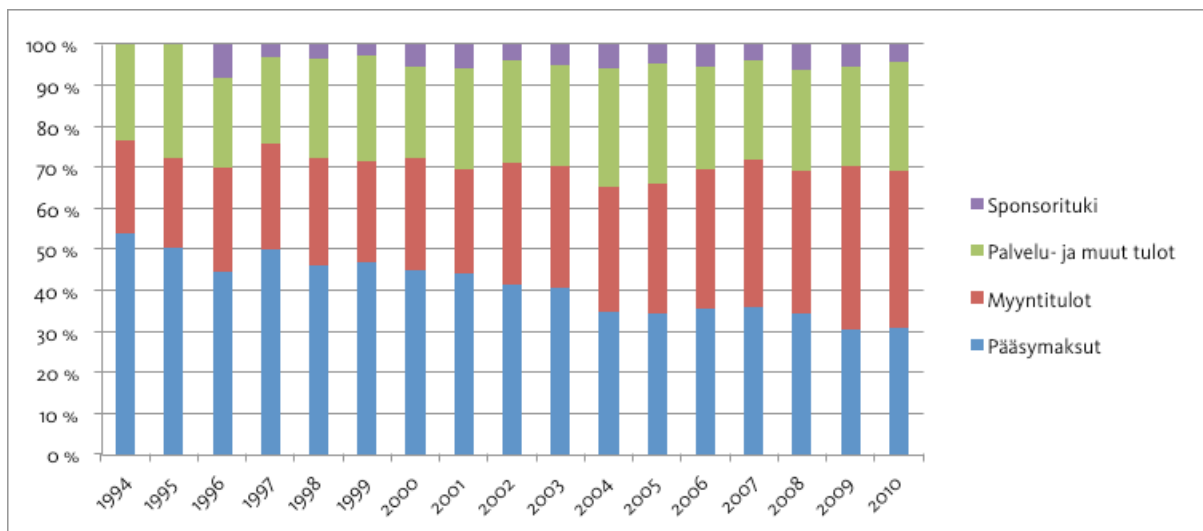
Kuvio 5. Yksityisten museoiden tulorakenne.

Omien tulojen rakenne

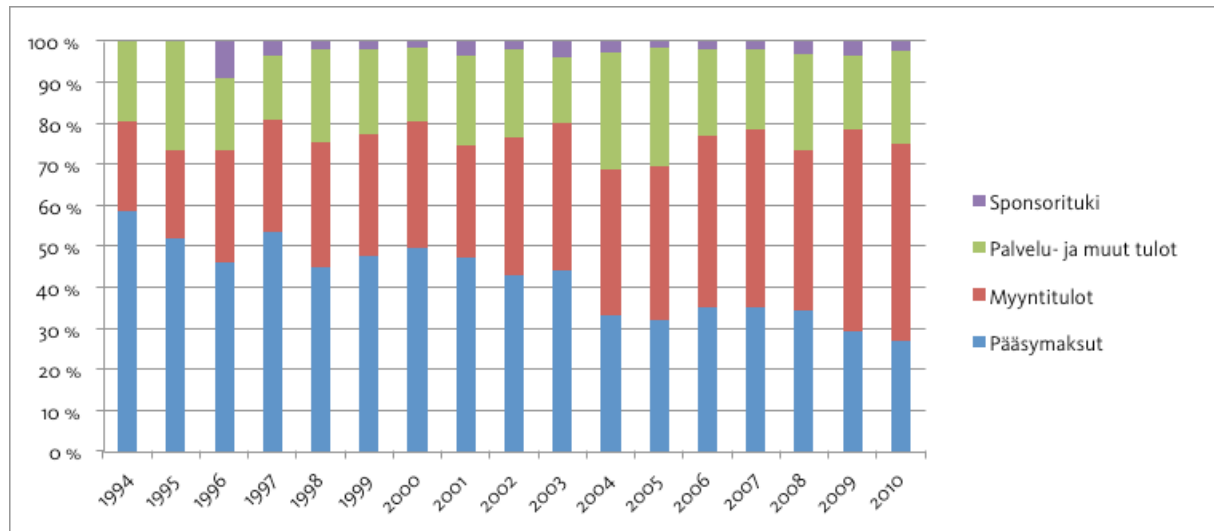
Museotilasto jaotteli vuodesta 1994 lähtien omat tulot pääsylipputuloihin, myyntituloihin sekä palvelu- ja muihin tuloihin. Sponsorointituloja on kysytty museoilta ensimmäistä kertaa vuonna 1996. Alla olevat taulukot esitetään vuodesta 1994 lähtien.

Kuvio 6. Museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.

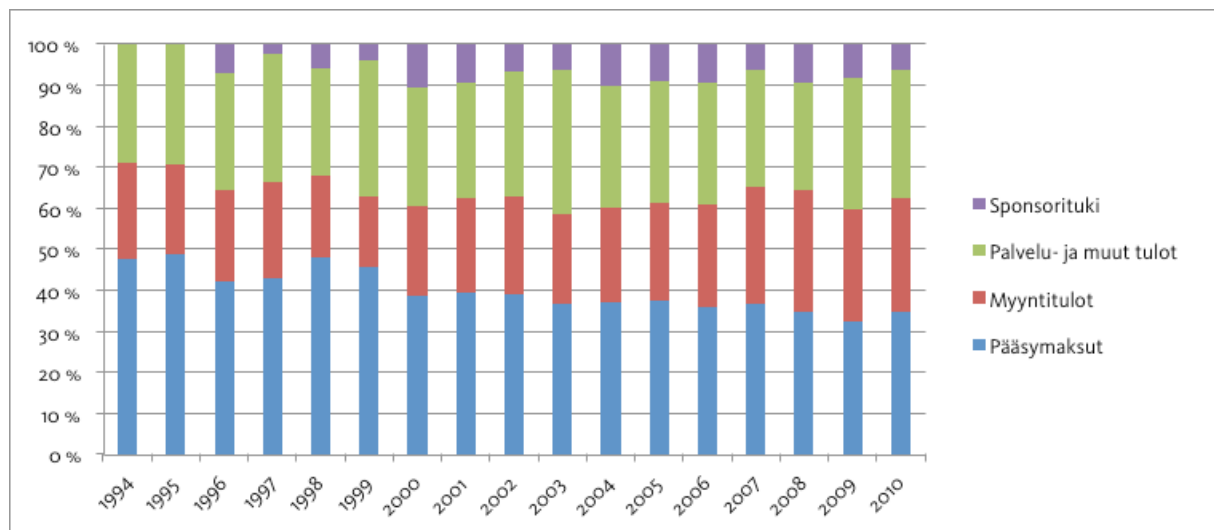
Kuviossa 6 ovat mukana kaikki valtionosuutta saavat museot. Kuviosta voidaan nähdä, että pääsymaksutulojen suhteellinen osuus on pudonnut lähes puoleen 1990-luvun alusta, yli 50 prosentista noin 30 prosenttiin, ja erityisesti myyntitulojen osuus on kasvanut, ollen viimeisinä tarkasteluvuosina noin 40 prosenttia. Pääsymaksutulojen suhteellisen osuuden pudotus on ollut suurin kunnallisilla museoilla (kuvio 7). Kunnallisilla museoilla on ollut yleisempää luopua tai kokeilla pääsylipuista luopumista kokonaan tai myöntää alle 18-vuotiaille vapaa pääsy (tiedonanto Marianna Kaukonen).

Kuvio 7. Kunnallisten museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.

Yksityisten museoiden (kuvio 8) pääsymaksujen osuus tuloista ei näytä pudonneen yhtä merkittävästi kuin kunnallisilla museoilla. Pudotus on reilu 10 prosenttiyksikköä vajaasta 50 %:sta reiluun 30 %:iin. Lisäksi niiden saama sponsorituki sekä palvelu- ja muut tulot näyttävät suurempaa osaa tuloista kuin kunnallisilla museoilla. Yhteensä nämä kaksi ovat 2000-luvun ajan olleet keskimäärin noin 40 % kaikista tuloista, kun kunnallisilla museoilla näiden osuus tuloista jää pääosin keskimäärin alle 30 prosenttiin.

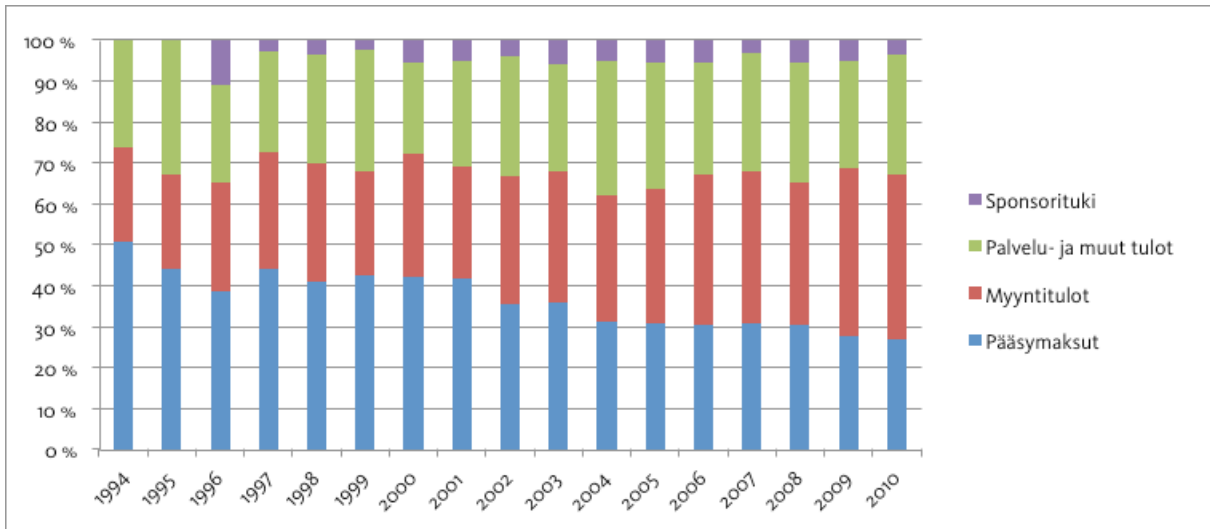
Kuvio 8. Yksityisten museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.

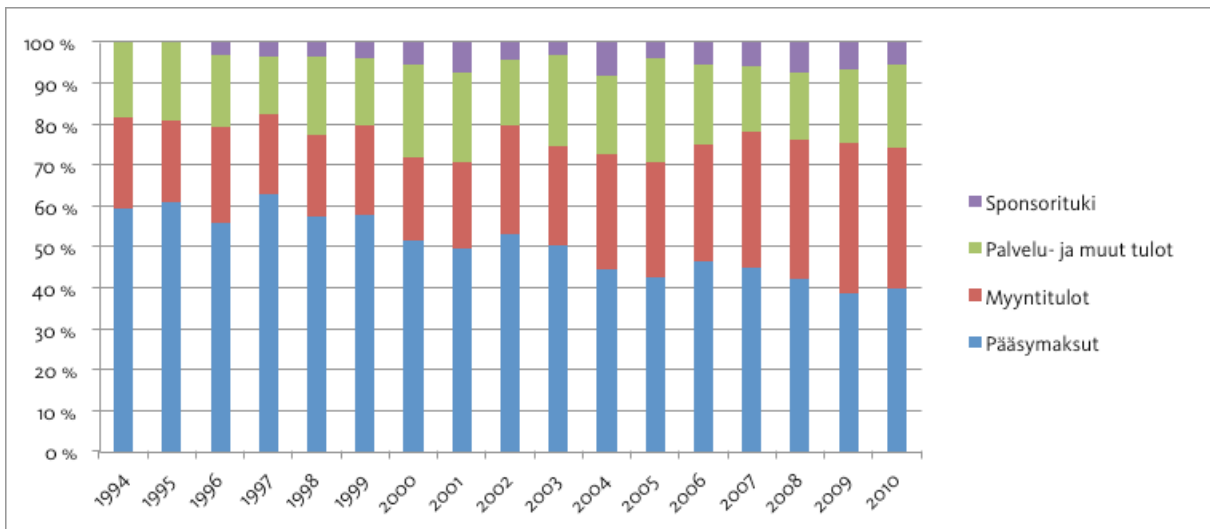

Korotettua valtionosuutta saavien museoiden (kuvio 9) ja muiden valtionosuusmuseoiden (kuvio 10) omien tulojen rakenteen muutostrendit ovat samansuuntaisia, mutta pääsymaksut ovat koko tarkastelukauden merkinneet suhteellisesti pienempää tulonlähdettä korotettua valtionosuutta saaville museoille kuin normaalia valtionosuutta saaville museoille. Palvelu- ja muut tulot taas ovat olleet merkityksellisempiä korotettua valtionosuutta saaville museoille kuin muille museoille.

Kuvio 9. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.

Kuvio 10. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden omien tulojen rakenne 1994–2010.

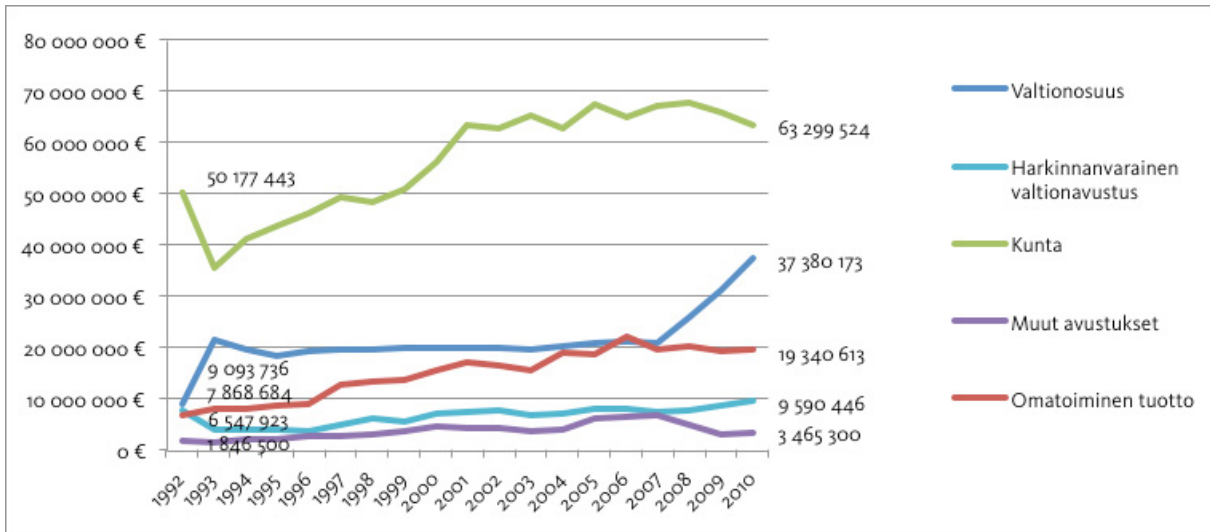

3.2 Tulot reaalityyppinä

Tässä aluvussa tarkastellaan museoiden tuloja vuoden 2010 rahan arvossa. Muunnos on tehty käyttäen Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksiä kuntien opetus- ja kulttuuritoimen alalta, 1985=100. Muunnos on tehty, koska vertailuaika on pitkä, ja rahan arvossa on tapahtunut suuri muutos. Euromääräisiä lukuja tarkastel-

taessa on otettava huomioon, että uusien museoiden pääsy valtionosuuden piiriin tai niiden poistuminen näkyy hyppäyksenä kuviossa, vaikka museoiden taloudellisessa tilanteessa ei tapahtuisi varsinaista muutosta. Kuviossa näkyvät summina vuoden 1992 ja 2010 täsmälliset rahamäärät.

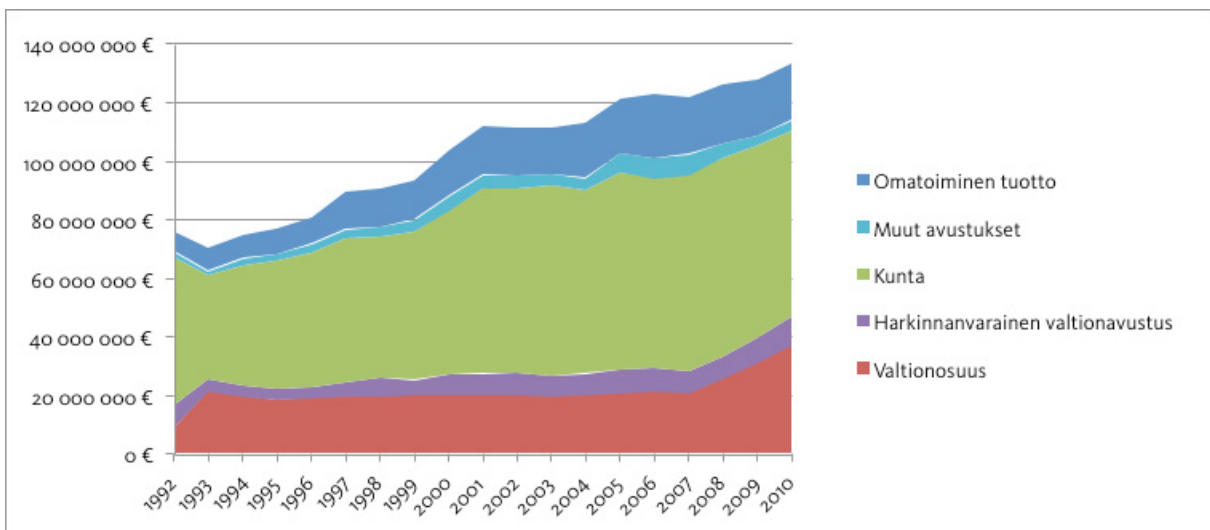
Kuvio 11. Museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

Kaikkia museoita koskevassa kuviossa 11 näkyvät selkeästi valtionosuuden ja kunnan rahoituksen muutokset vuosina 1992–1993, valtionosuuden nousu vuosina 2008–2010 sekä samaan aikaan muiden avustusten ja kunnan rahoitusosuuden hienoinen lasku. Omatoiminen tuotto on yli kaksinkertaistunut vuodesta 1992, mutta on ollut melko tasainen 2000-luvun loppupuolen ajan. Kunnan tuen kohoaminen vuosituhaten vaihteessa johtuu esimerkiksi Espoon kaupunginmuseon muuttamisesta WeeGee-taloon, Tikanojan taidekodin ja Salon taidemuseo Veturitallin pääsystä valtionosuuden piiriin, Lapin maakuntamuseon ja Turun maakuntamuseon, nykyisen Turun museo-keskuksen kunnan rahoituksen huomattavasta noususta ja monesta pienemmästä muutoksesta. Huomattavaa on, että kunnan rahoitus on vuonna 2010 suunnilleen samalla tasolla kuin 10 vuotta aikaisemmin.

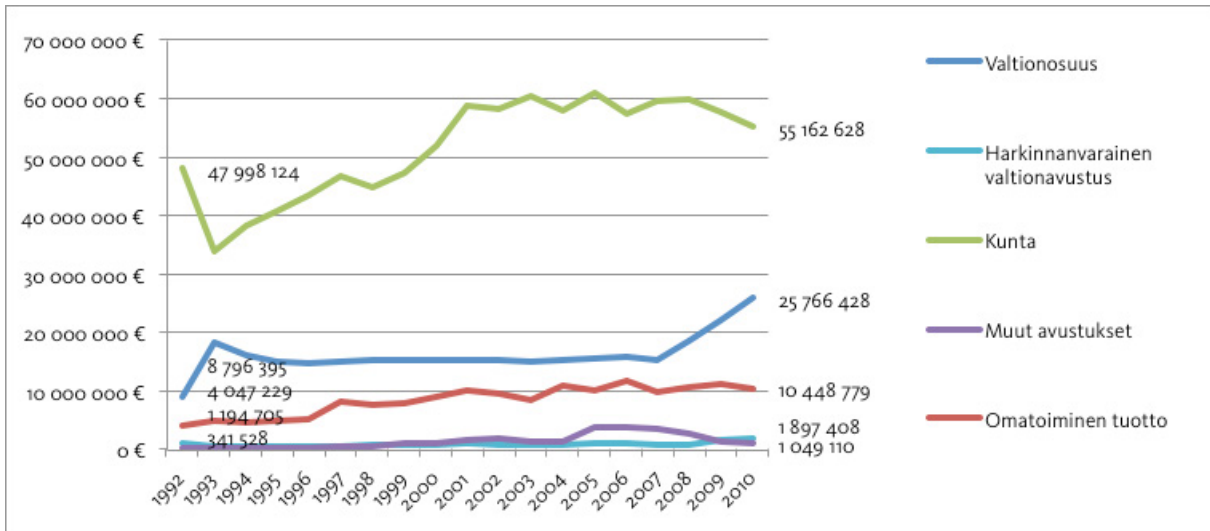
Kuviossa 12 tulot näkyvät kumuloituvasti. Valtionosuusmuseoiden tulot yhteensä ovat nousseet vuoden 1994 reilusta 70 miljoonasta eurosta vuoden 2010 yli 130 miljoonaan. Kuviosta näkyy myös se, että museoiden kokonaistulot pienenevät vuonna 1993, kun valtionosuudet kasvoivat. Tulojen pienentyminen johtuu lähinnä kunnan rahoituksen vähentymisestä.

Kuvio 12. Museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituvana. JMHI 1985=100.

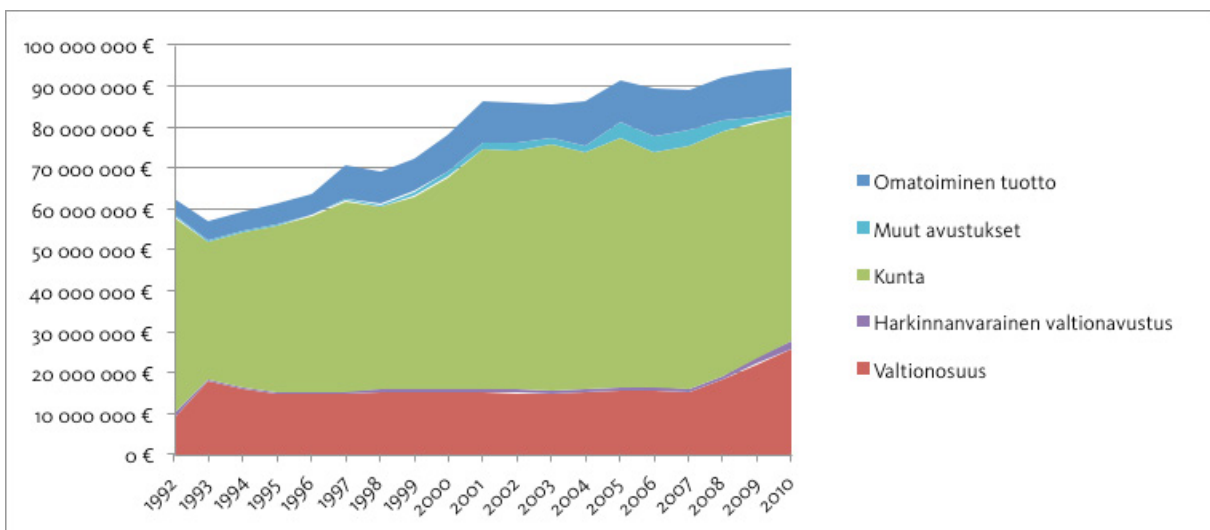
Kuviossa 13 näkyvät kunnallisten valtionosuutta saavien museoiden tulot. Kuviossa erottuvat vuoden 1992–1993 aikaisemmin kuvatun kehityksen lisäksi valtionosuuksien korotus 2008–2010 sekä kunnan rahoituksen pieni lasku. Kunnan osuuden nousun syitä vuosituhanen vaihteessa on mainittu edellä. Muiden avustusten ja harkinnanvaraisten valtionavustusten käyriä tarkasteltaessa on muistettava työllisyystukien siirtyminen vuonna 2009 muista avustuksista harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Kuvio 13. Kunnallisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

Kuviossa 14 nähdään kunnallisten valtionosuusmuseoiden tulot kumuloituvana. Tulot yhteensä ovat kohonneet nykyrahan arvossa yli 50 % vuodesta 1993 lähtien. Suurin vaikutus tulojen nousuun on ollut kunnan rahoituksen ja valtionosuuden nousulla. Myös kunnallisten museoiden osalta nähdään kokonaistulojen melko merkittävä pieneneminen vuosien 1992 ja 1993 välillä, mutta kokonaistulot ovat pienentyneet myös vuosina 1997–1998 sekä 2005–2007.

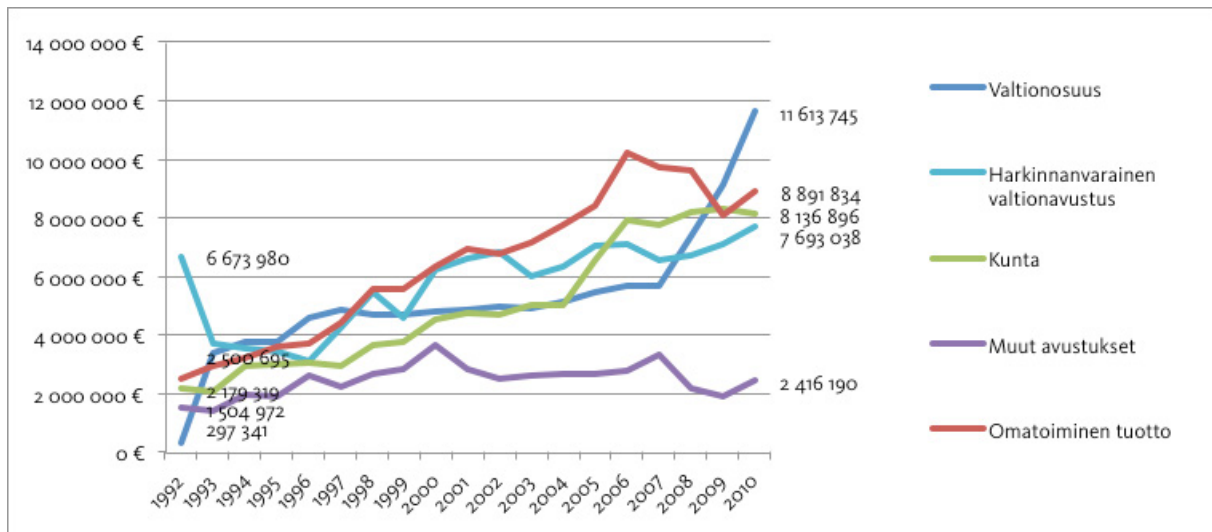
Kuvio 14. Kunnallisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituvana. JMHI 1985=100.

Yksityisissä valtionosuusmuseoissa (kuvio 15) eri tulolajit ovat lähes yhtä tärkeitä, kuten jo tulorakenteesta nähtiin, mutta valtionosuudet nousevat vuosien 2008–2010 uudistuksen myötä kuitenkin tärkeimmäksi tulolajiksi. Omatoiminen tuotto pysyttelee lähes koko tarkastelukauden suurempana kuin kunnan avustukset yksityisille museoille, vuosina 1997–2008 museoiden suurimpana tulonlähteenä. Harkinnanvaraiset valtionavustuksetkin ovat kunnan avustuksia suurempia aina 2000-luvun puoliväliin saakka. Absoluuttisia lukuja tarkasteltaessa on

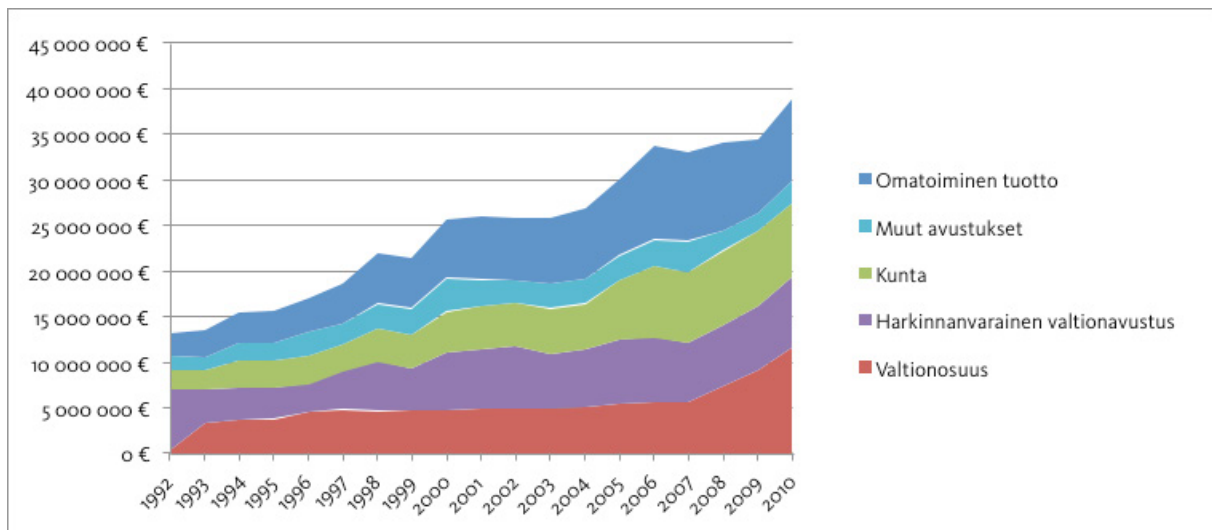
muistettava, että hyppäykset ylös tai alaspäin voivat johtua uusien museoiden pääsystä valtionosuuden piiriin tai niiden valtionosuuden menettämisestä. Vuosien 2004–2006 kunnanosuuden ja omatoimisen tuoton nousu johtuu lähinnä EMMA - Espoon modernin taiteen museon tulosta valtionosuuden piiriin.

Kuvio 15. Yksityisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

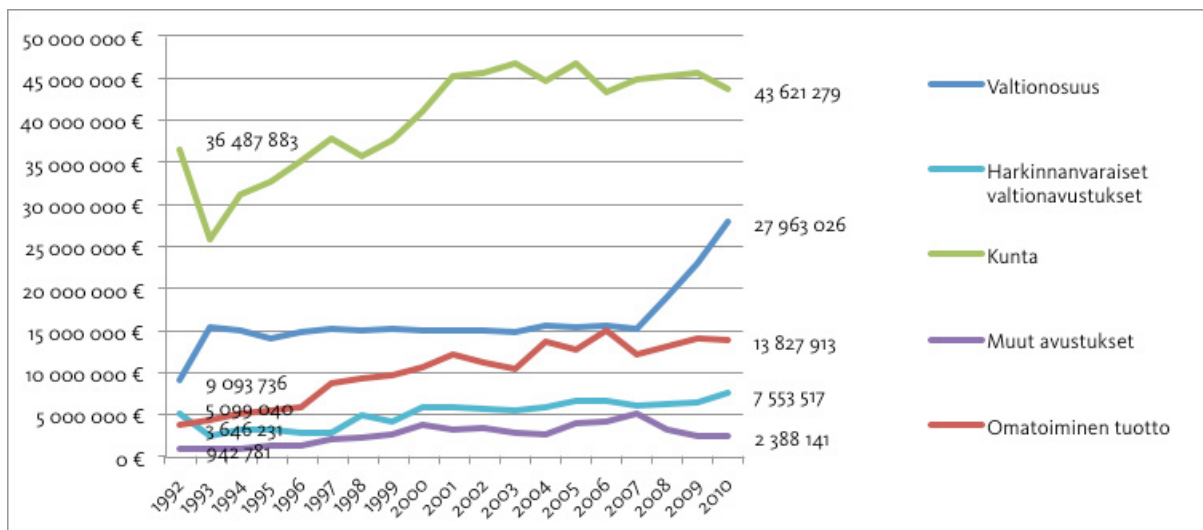
Kuviossa 16 näkyvät yksityisten museoiden tulot kumuloituvina. Kunnalliset ja yksityiset museot ovat taloudelliselta mittakaavaltaan erilaisia. Kun kunnallisten museoiden tulot ovat tarkastelukautena nousseet yhteensä noin 60 milj. eurosta yli 90 milj. euroon, yksityisten museoiden tulot yhteensä ovat tästä noin 25–35 %; ne ovat nousseet noin 15 milj. eurosta vajaaseen 40 milj. euroon. Yksityisillä museoilla kokonaistulot kuitenkin pysyvät suunnilleen samalla tasolla vuosien 1992 ja 1993 välillä, kun aikaisemmissa kuvioissa on nähty, että samoina vuosina kokonaistulot pienenevät kunnallisissa museoissa.

Kuvio 16. Yksityisten museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituna. JMHI 1985=100.

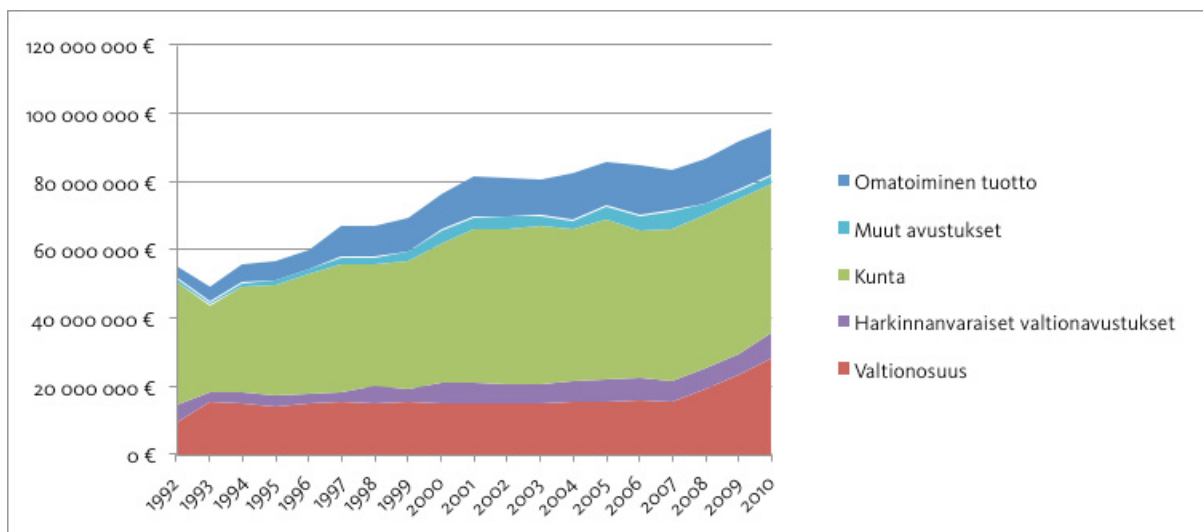
Aiemmin todettiin, että museotilasto erittelee valtionosuusmuseoista ne, jotka saavat korotettua valtionosuutta. Nämä museot ovat keskimäärin suurempia kuin tavallista valtionosuutta saavat museot. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulot muutettuna vuoden 2010 rahan arvoon näkyvät kuviossa 17. Kuviosta nähdään, että kunnan rahoitusosuus on ollut yli kaksinkertainen kaikkiin muihin yksittäisiin tulolähteisiin verrattuna, kunnes vuoden 2008 valtionosuusudistuksen myötä valtionosuuksien määrä on merkittävästi noussut.

Kuvio 17. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

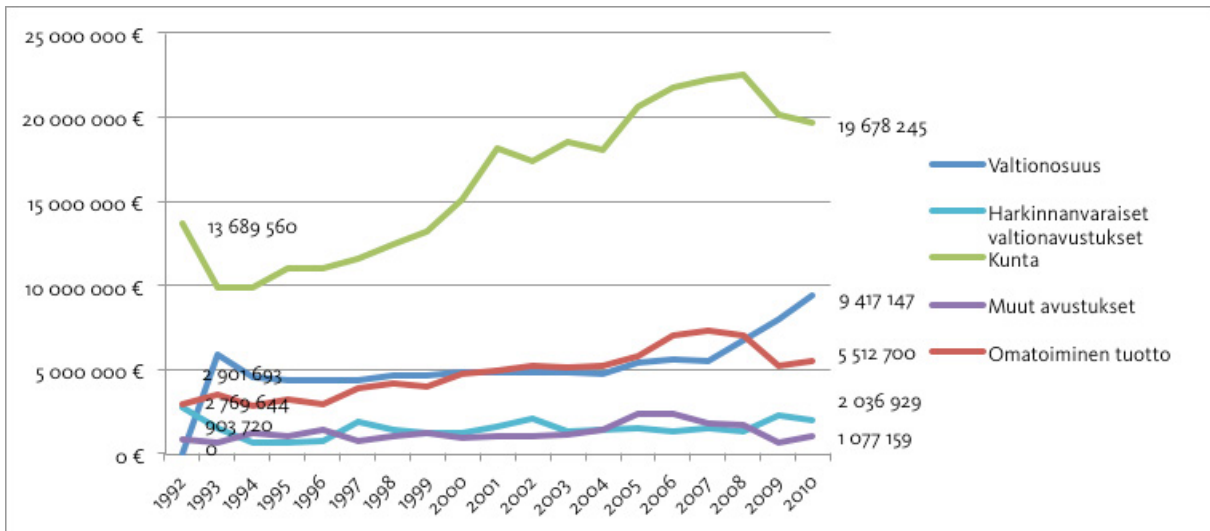
Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulot nähdään kumuloituvina kuviossa 22. Tulot yhteensä ovat nousseet vuoden 1993 pohjalukemista lähes kaksinkertaisiksi.

Kuvio 18. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituvina. JMHI 1985=100.

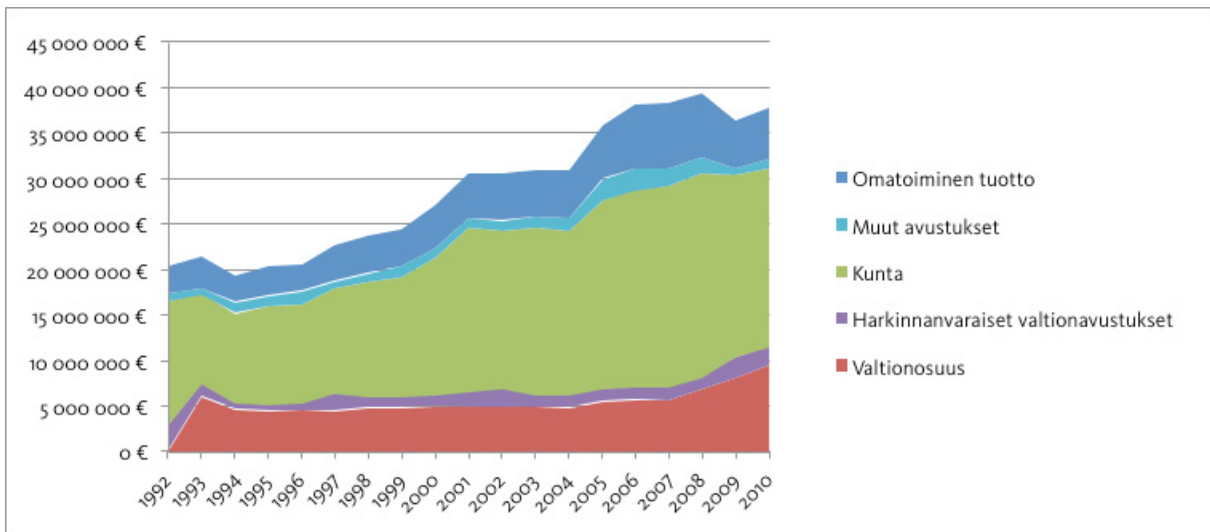
Normaalia valtionosuutta saavilla museoilla (kuvio 19) kuntien rahoitusosuus on yli kaksinkertainen valtionosuuteen verrattuna vielä tarkastelukauden lopulla vuonna 2010. Omatoiminen tuotto on vuoden 2008 valtionosuusudistukseen saakka suunnilleen yhtä merkittävä tai merkittävämpi tulonlähde kuin valtionosuus. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden kunnan rahoitusosuudessa näkyy selkeämpi lasku vuosien 2008–2010 välillä kuin edellä korotettua valtionosuutta saavilla museoilla. Tämä johtuu osin myös uuden museolain seurauksista, museoiden yhdistymisestä tai valtionosuuden menettämisestä.

Kuvio 19. Normaalialta valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

Kuviossa 20 nähdään normaalialta valtionosuutta saavien museoiden tulot kumuloituvana. Tämä kuvio näyttää, että tulot yhteensä ovat pienentyneet vuodesta 2008, vuoden 2009 ollessa vielä heikompi kuin vuoden 2010. Korotettua valtionosuutta saavilla museoilla tällaista kehitystä ei ole. Tässä työpaperissa esitetyistä kuvioista kokonaistulojen pieneneminen uusimman valtionosuusuudistuksen myötä näkyy ainoastaan normaalialta valtionosuutta saavien museoiden kohdalla.

Kuvio 20. Normaalialta valtionosuutta saavien museoiden tulot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

3.3 Yhteenvetoa museoiden tuloista

Museoiden tulorakenteessa kunnan rahoitusosuus muodostaa tarkastelukaudella keskimäärin noin 45–60 % tuloista. Valtionosuus ja -avustus muodostavat yhteensä suurimman osan tarkastelukaudesta keskimäärin noin 25 % tuloista. Osuus oli vuonna 1993 noin 35 % ja on viimeisimmän, vuosien 2008–2010 uudistuksen aikana noussut takaisin tuolle tasolle. Muut avustukset ja harkinnanvaraiset valtion avustukset näyttävät suhteellisen pientä osaa (keskimäärin alle 10 %) museoiden tuloista. Kokonaisuudessaan museoiden omatoiminen tuotto vaihtelee keskimäärin noin 10–20 % välillä.

Korotettua valtionosuutta saavilla museoilla valtionosuuden osuus tuloista on hieman suurempi ja omien tulojen osuus tuloista vastaavasti hieman pienempi kuin normaalia valtionosuutta saavilla museoilla, mutta erot eivät ole suuria. Sen sijaan kunnallisten ja yksityisten museoiden tulorakenteet eroavat toisistaan merkittävästi. Kunnan rahoitus muodostaa lähes koko tarkastelukauden ajan noin 70 % kunnallisten museoiden tuloista. Omien tulojen osuus on noin 10–15 %, ja valtionosuuden osuus on alle 20 %. Harkinnanvaraiset valtionavustukset eivät ole merkittävä osa kunnallisten museoiden tuloja. Yksityisillä valtionosuutta saavilla museoilla eri tulolajit ovat huomattavan samanarvoisia, kunnan avustuksen kattaessa suhteellisesti pienemmän osan tuloista kuin kunnallisilla museoilla. Kunnan rahoitus kattaa yksityisten museoiden rahoituksesta keskimäärin noin 15–25 %. Omatoiminen tuotto on suuren osan tarkastelukaudesta keskimäärin lähes 30 % kaikista tuloista. Harkinnanvaraisten valtionavustusten osuus on tarkastelukautena yksityisten museoiden tuloista pienimmilläänkin keskimäärin 20 %.

Museoiden omatoimisen tuoton rakenne on muuttunut tarkastelukautena melko merkittävästi. Pääsymaksujen osuus omatoimisesta tuotosta on laskenut noin 50 %:sta noin 30 %:iin, ja myyntitulojen osuus on kaksinkertaistunut noin 40 %:iin. Sponsoroinnin osuus on ollut melko pieni, noin 5 % sinä aikana, kun se on tilastoitu erikseen. Loput omatoimisesta tuotosta muodostuu palvelu- ja muista tuloista. Kunnallisilla museoilla pääsymaksujen osuus on laskenut noin 60 %:sta noin 20 %:iin ja myyntitulot kasvaneet lähelle 50 %:a. Yksityisten museoiden pääsymaksujen osuus omatoimisesta tuotosta on pudonnut reilun 10 prosenttiyksikköä vajaasta 50 %:sta reiluun 30 %:iin. Lisäksi niiden saama sponsorituki sekä palvelu- ja muut tulot näyttelevät suurempaa osaa omatoimisesta tuotosta kuin kunnallisilla museoilla.

Vuoden 2010 rahanarvoon muutettuna museoiden valtionosuus ja -avustus, kuntien rahoitus ja omarahoitusosuus nousivat tarkastelukautena. Valtionosuus ja -avustus yhteenlaskettuna nousi vuodesta 1993 vuoteen 2010 noin 85 %, kunnan rahoitus noin 80 % ja omatoiminen tuotto noin 150 %. Kuntien rahoitus museoille väheni vuodesta 1992 vuoteen 1993, ja lähti sen jälkeen merkittävään nousuun vuoteen 2000 saakka. 2000-luvulla kuntien rahoitus museoille on pysynyt melko tasaisena. Valtionosuus on euromääräisesti lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2007 vuoteen 2010.

Kunnallisten museoiden tulot ovat nousseet noin 50 % vuodesta 1993, yksityisten museoiden tulot ovat lähes kolminkertaistuneet. Huomionarvoista on, että normaalia valtionosuutta saavien museoiden tulot ovat pienentyneet vuodesta 2008 vuoteen 2010 tultaessa. Euromääräisessä tarkastelussa uusien museoiden perustaminen ja pääseminen valtionosuuden piiriin nostaa tulojen määrää ja vastaavasti museoiden poistuminen tilastoista pienentää kokonaissummaa, vaikka yksittäisen museon tilanteessa ei varsinaista muutosta tapahtuisi.

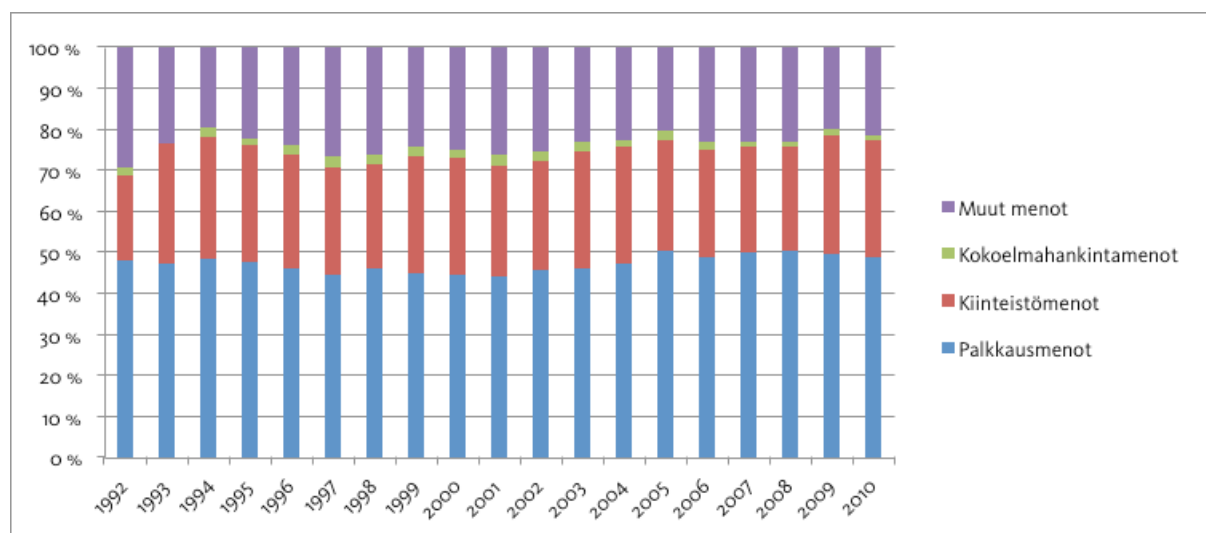
4 Menorakenne

Tässä luvussa tarkastellaan museoiden menorakennetta, joka vaihtelee museoiden kesken vähemmän kuin tulorakenne tai omatoimisen tuoton rakenne.

4.1 Menorakenne 1992–2010

Museotilasto jaottelee menot palkkausmenoihin, kiinteistömenoihin, kokoelmahankintamenoihin ja muihin menoihin vuodesta 1994 lähtien. Myös kiinteistöihin liittyvät palkat ovat palkkausmenoissa. Vuonna 1992 museoiden menot jaettiin henkilöstömenoihin, kiinteistömenoihin, pääomamenoihin, kokoelmahankintamenoihin ja muihin menoihin. Vuodesta 1992 lähtevää tarkastelua varten pääomamenot on lisätty muihin menoihin. Vuonna 1993 taas tilastoissa ei eritelty laisinkaan kokoelmahankintamenoja, ja nämä oletettavasti sisältyvät muihin menoihin. Kuviossa 21 näkyy koko tarkastelujakso, ja siitä voidaan todeta ainakin kiinteistömenojen osuuden kasvu vuosien 1992 ja 1993 välillä. Vuosina 2008–2010 tapahtunut kiinteistömenojen osuuden nousu ei vaikuta suuremmalta kuin aikaisempina vuosina näkyvä yleinen vaihtelu vuosien välillä.

Kuvio 21. Museoiden menorakenne 1992–2010.

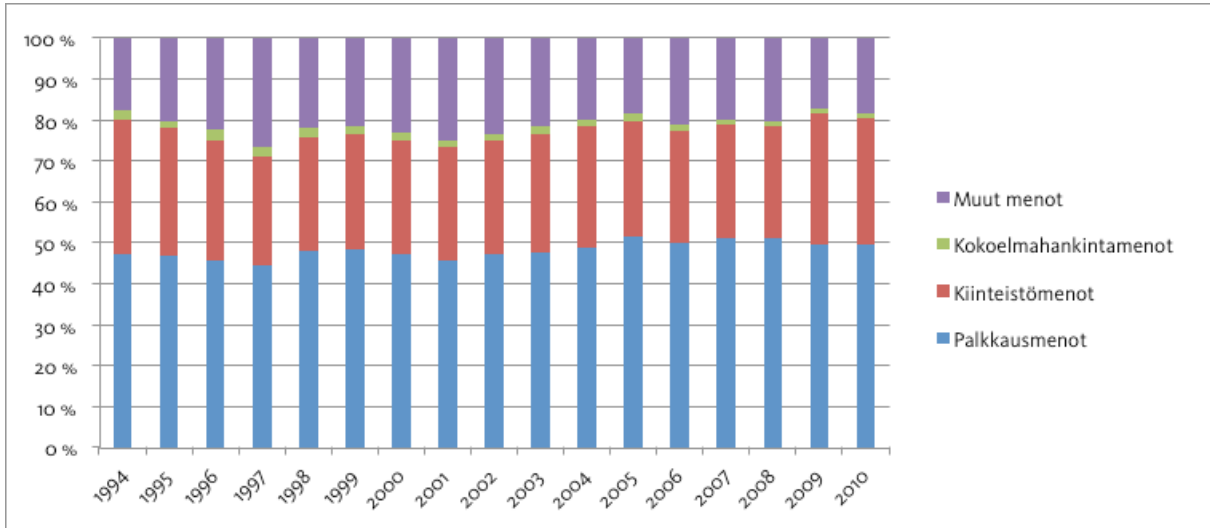

Loput tämän alaluvun kuviot esitetään vuosilta 1994–2010, jolloin vuodet ovat keskenään vertailtavissa. Yleisesti voidaan todeta, että valtionosuusmuseoissa palkkausmenot ovat noin puolet kaikista menoista. Kokoelmahankintamenot ovat yleisesti ottaen hyvin pieni osuus menoista, joten toisen puolikkaan jakavat kiinteistö- ja muut menot.

Kunnallisten valtionosuusmuseoiden menorakenne (kuvio 22) ja yksityisten valtionosuusmuseoiden menorakenne (kuvio 23) poikkeavat toisistaan jonkin verran. Kunnallisissa museoissa kiinteistömenot ovat vakaampi ja suurempi osa menoista. Yksityisissä museoissa palkkausmenot ovat jonkin verran pienemmät, vuosituhannen vaihteessa vain alle 40 % menoista, ja muut menot suhteellisesti hieman suuremmat.

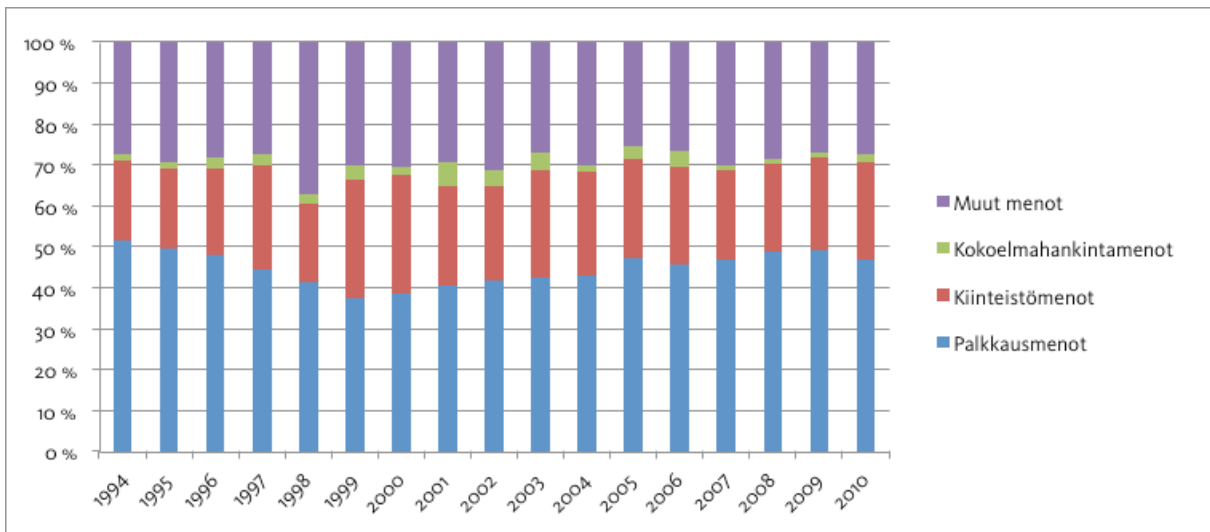

Kuvio 22. Kunnallisten museoiden menorakenne 1994–2010.

Valtionosuuden nousun yhteydessä sekä vuonna 1993 että 2008–2010 on keskusteltu kiinteistömenojen mahdollisesta noususta. Menorakenteen kuviot näyttävät siltä, että kunnallisten museoiden osalta kiinteistömenojen osuus nousi vuodesta 2008 vuoteen 2009, ja on sen jälkeen pysynyt ennallaan. Yksityisten museoiden osalta kiinteistömenot vievät hieman suuremman osan menoista vuonna 2010 kuin 2009. Kummassakin kuvaajassa nähdään kuitenkin yhtä suuria tai suurempia vaihteluja aikaisemmin tarkastelukaudella.

Kuvio 23. Yksityisten museoiden menorakenne 1994–2010.

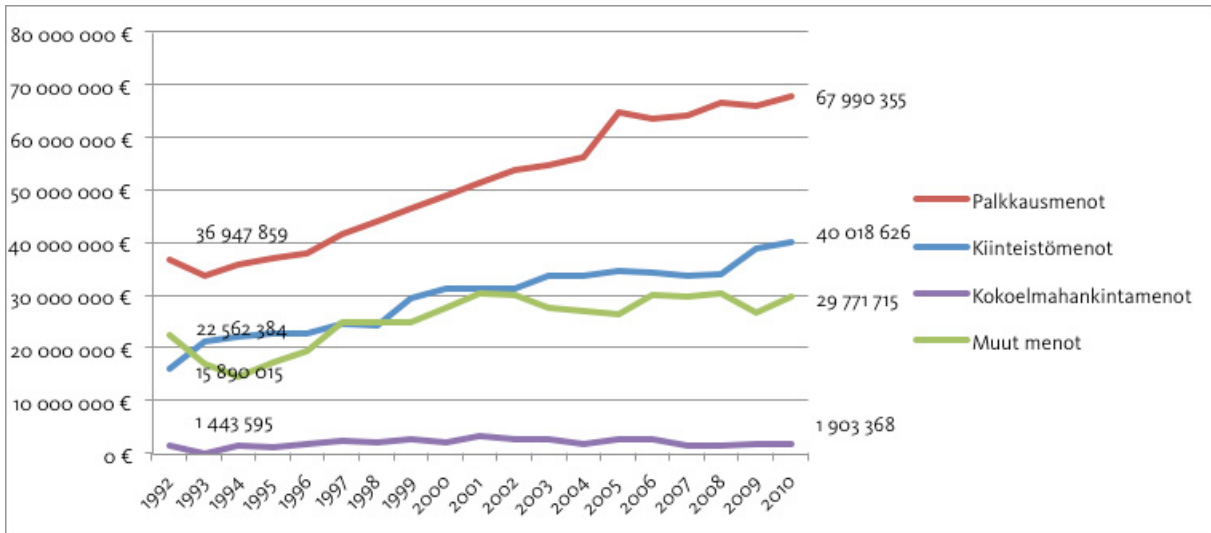

Korotettua valtionosuutta ja normaalia valtionosuutta saavien menorakenteet eivät suuresti poikkea edellä esitetyistä, ja sen tähden niitä ei esitetä tässä.

4.2 Menot reaalitymääräisinä

Kuten edellä mainittiin, vuosien 1992 ja 1993 tilastot erittelevät menot hieman erilailla kuin vuodesta 1994 eteenpäin. Kuvio 24 esittää museoiden menoja vuoden 2010 rahan arvossa koko tarkastelukaudelta. Kuviossa on tehty joitakin menoluokkien yhdistelmiä. Edelleen on muistettava, että absoluuttisia summia tarkasteltaessa muutokset valtionosuusmuseoiden joukossa sekä esimerkiksi kunnallistaminen ja yksityistäminen aiheuttavat hyppäyksiä luvuissa, vaikka yksittäisten museoiden tilanteessa ei tapahtuisi mitään muutosta.

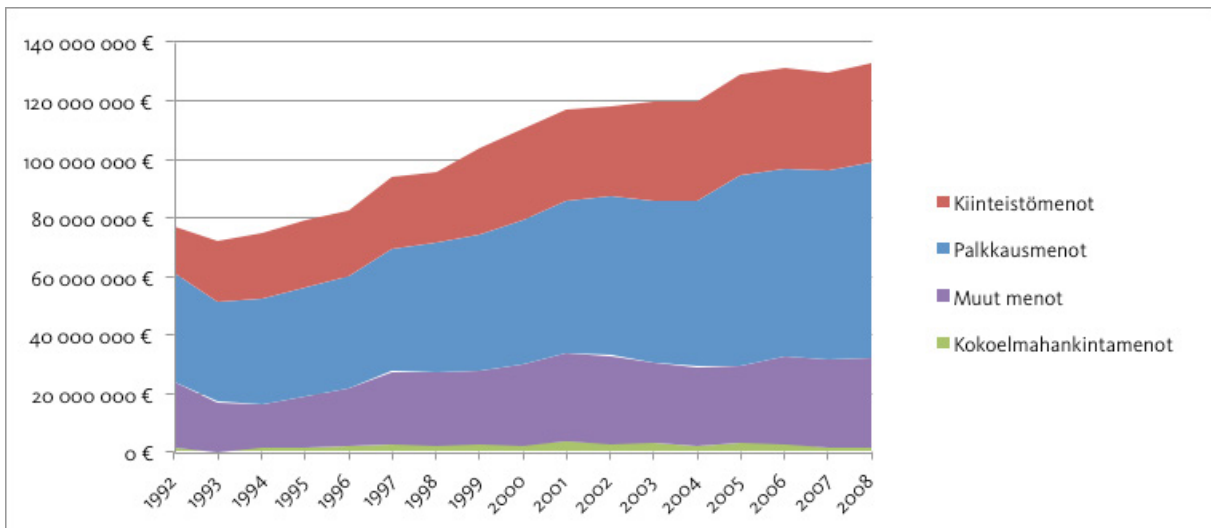
Kuvio 24. Museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1992–2010. JMHI 1985=100.

Muunnettuina vuoden 2010 rahan arvoon valtionosuutta saavien museoiden menoissa näkyy merkittävä palkkausmenojen ja kiinteistömenojen kasvu ja maltillisempi muiden menojen kasvu. Kiinteistömenot ja muut menot ovat kuviossa suunnilleen yhtä suuret vuosituuhannen vaihteen ajan, mutta 2000-luvulla kiinteistömenot ovat jonkin verran kasvaneet, kun muut menot ovat pysyneet noin 10 vuotta melko samansuuruisina.

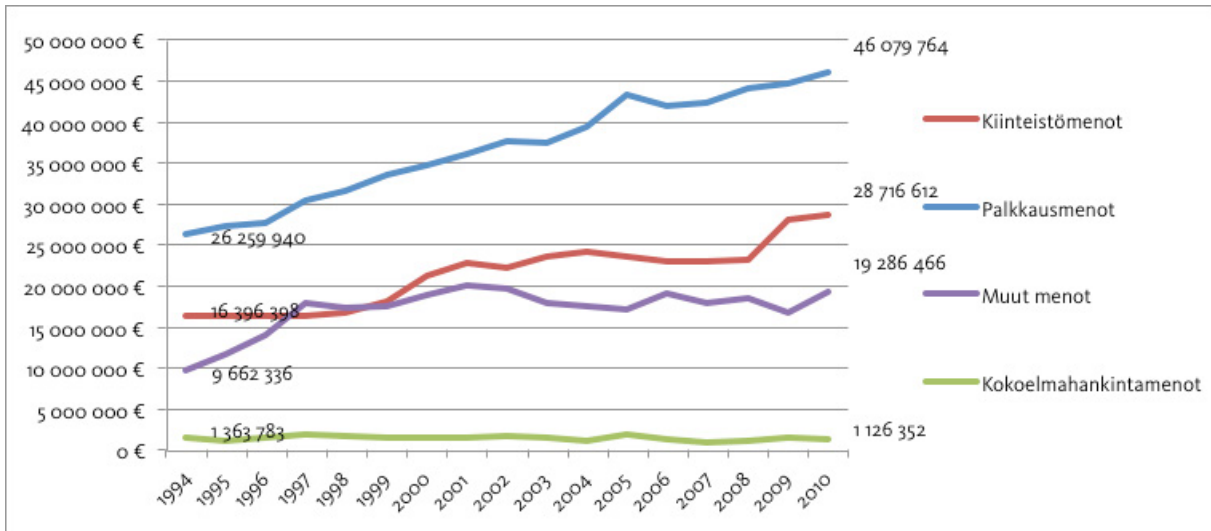
Valtionosuusmuseoissa nähdään melko suuri palkkausmenojen lisäys vuosien 2004–2005 välillä. Tämä lisäys johtuu jossain määrin valtionosuuden piiriin päässeistä uusista museoista, mutta enemmän siitä, että suuressa osassa museoita palkkausmenot nousivat, osin melko merkittävästikin. Mitään yksittäistä syytä tälle nousulle ei ole tilastoista luettavissa. Kuviossa 25 nähdään museoiden menot kumuloituvina.

Kuvio 25. Museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituvina, 1994–2010. JMHI 1985=100.

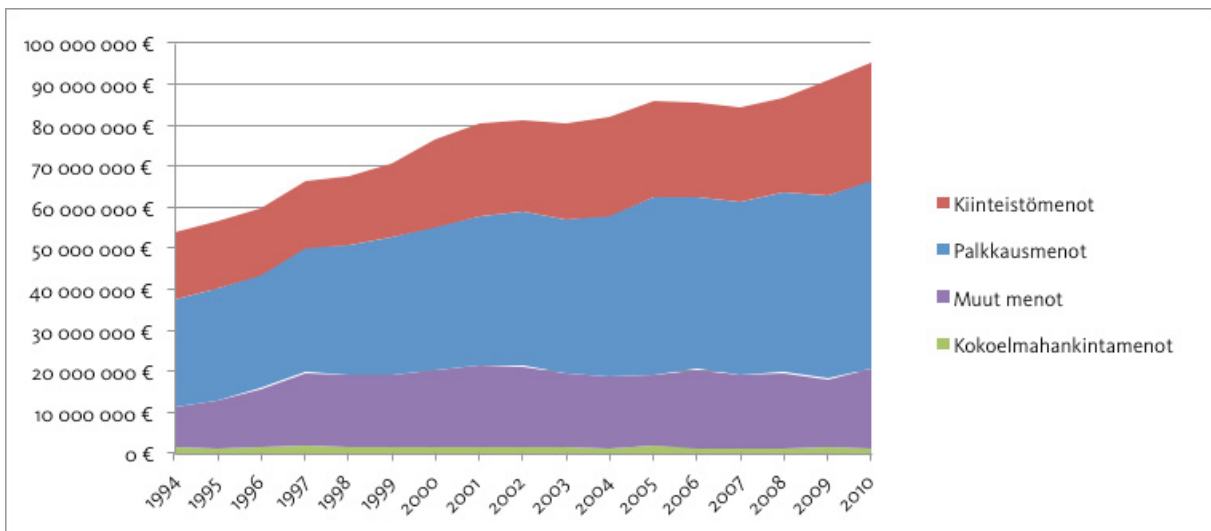
Korotettua valtionosuutta saavissa museoissa (kuvio 26) nähdään, että näissä kiinteistömenot ovat jo 1990-luvun loppupuolella nousseet suuremmiksi kuin muut menot. Kiinteistömenot näyttävät myös kasvaneen jyrkästi vuosina 2008–2009. Tilastot eivät kuitenkaan kerro sitä, johtuvatko kasvaneet kiinteistömenot olemassa olevien tilojen kustannusten noususta vai uusien tilojen hankkimisesta.

Kuvio 26. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010. JMHI 1985=100.

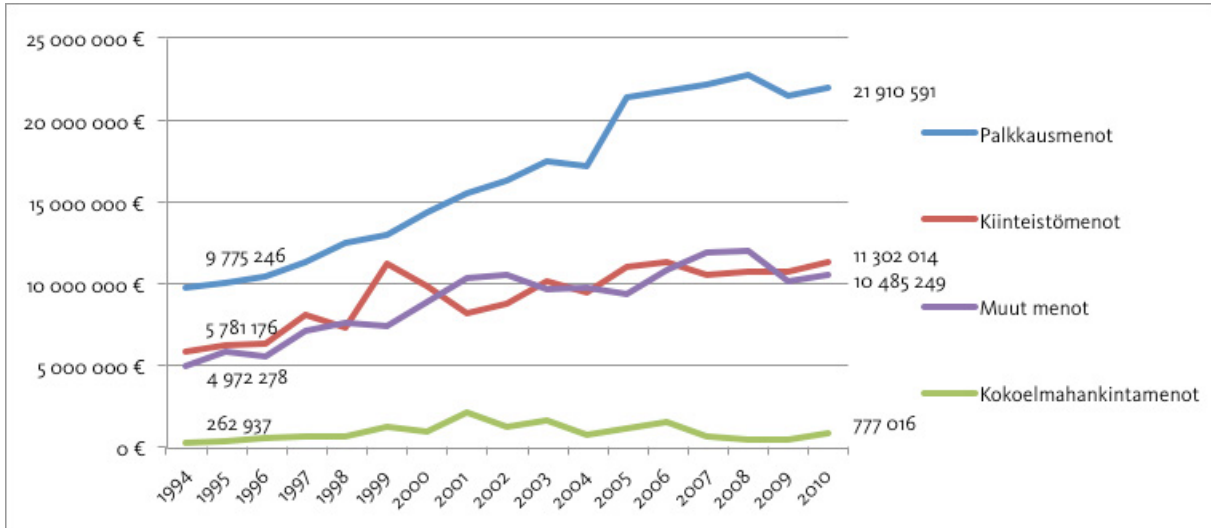
Kuviossa 27 nähdään korotettua valtionosuutta saavien museoiden menot kumuloituvana.

Kuvio 27. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010, kumuloituvana. JMHI 1985=100.

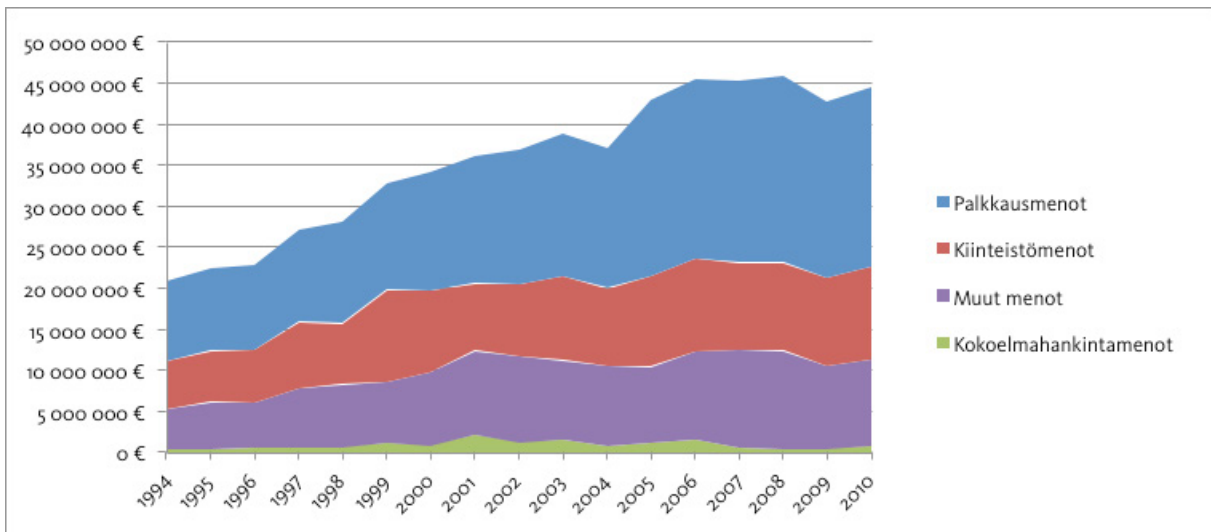
Normaalia valtionosuutta saavien museoiden kiinteistömenot ovat nousseet yhtä matkaa museoiden muiden menojen kanssa (kuvio 28), kun korotettua valtionosuutta saavilla museoilla kiinteistömenot ovat nousseet 2000-luvulla muita menoja suuremmiksi. Palkkausmenojen nousu on jyrkempää kuin korotettua valtionosuutta saavilla museoilla, mutta museoiden eri mittakaavasta johtuen palkkausmenojen kokonaissumma on noin puolet korotettua valtionosuutta saavien museoiden palkkausmenoista.

Kuvio 28. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010. JMHI 1985=100.

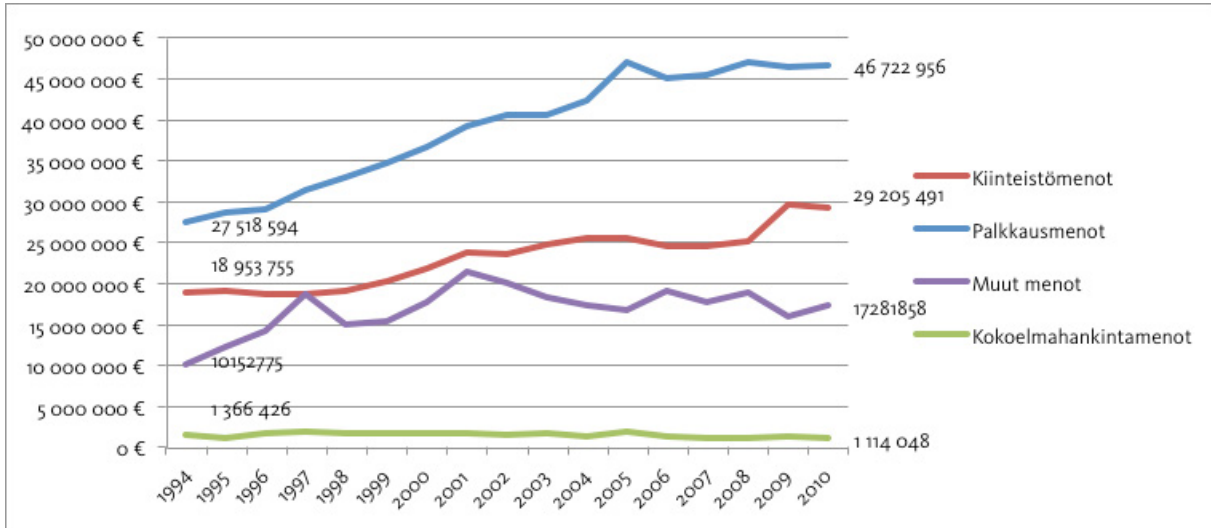
Kuviossa 29 näkyvät normaalia valtionosuutta saavien museoiden menot kumuloituvina. Kokonaismenot ovat laskeneet kaksi kertaa tarkastelukaudella: vuodesta 2003 vuoteen 2004 sekä vuodesta 2008 vuoteen 2009. Vuosien 2003 ja 2004 välillä museoiden määrä pysyi samana, mutta vuodesta 2008 vuoteen 2009 niiden määrä laski neljällä johtuen mm. kuntaliitoksista ja valtionosuuden menettämisestä tiukentuneen lainsäädännön takia.

Kuvio 29. Normaalia valtionosuutta saavien museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituna 1994–2010. JMHI 1985=100.

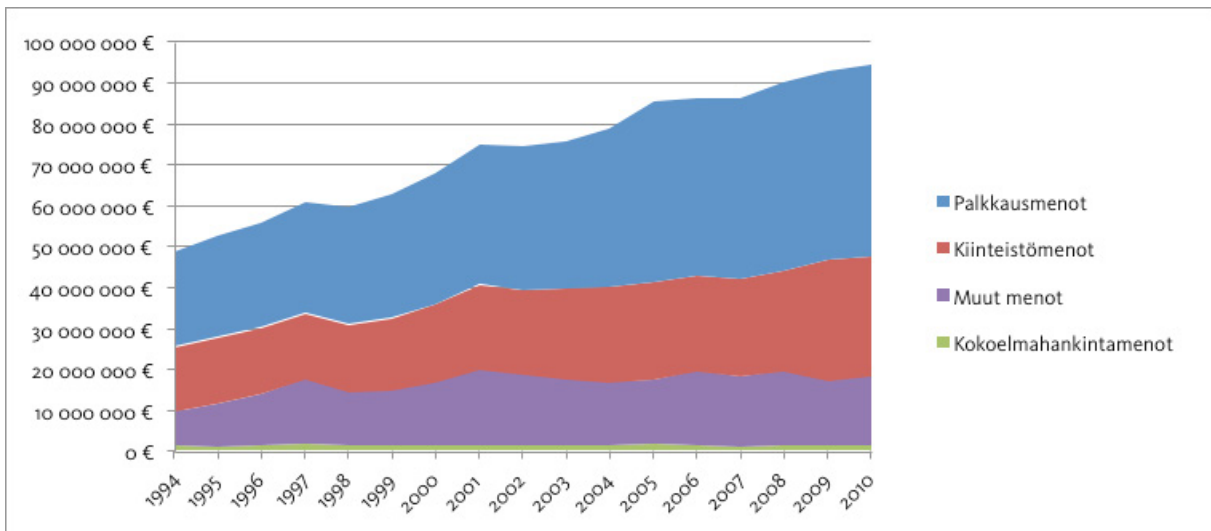
Kunnallisia museoita esittävässä kuviossa 30 nähdään erityisesti kiinteistömenojen suuruus. Kunnallisissa museoissa näkyy myös selkeästi palkkausmenojen nousun pysähtyminen vuoden 2005 tienoilla, kun muissa kuvioissa palkkausmenot ovat jatkuvassa nousussa.

Kuvio 30. Kunnallisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa 1994–2010. JMHI 1985=100.

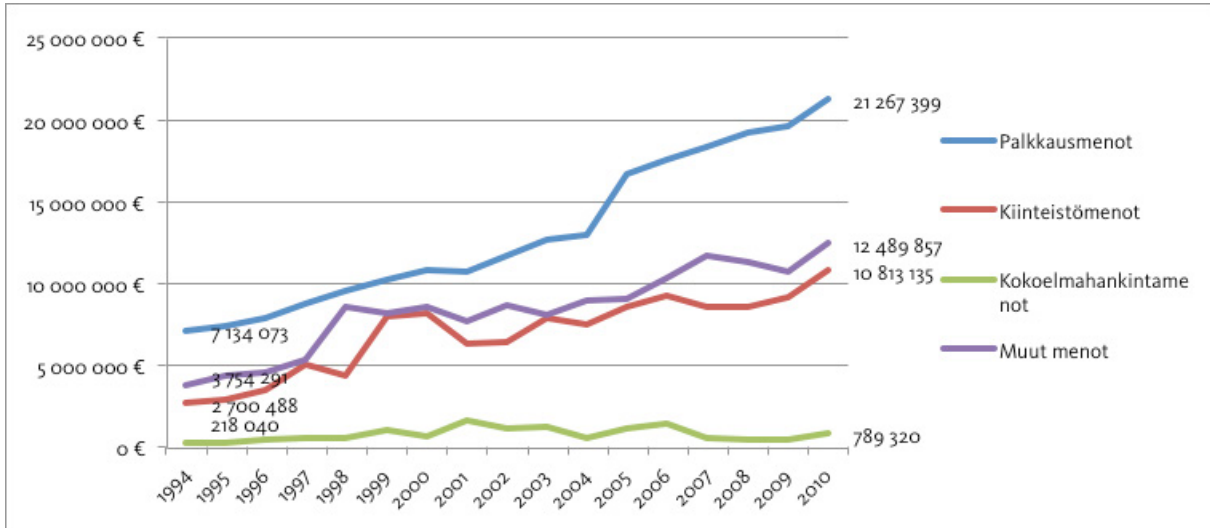
Kuviossa 31 nähdään kunnallisten museoiden menot kumuloituvina. Kunnallisten museoiden menot ovat lähes kaksinkertaistuneet tarkastelukautena.

Kuvio 31. Kunnallisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituvina 1994–2010. JMHI 1985=100.

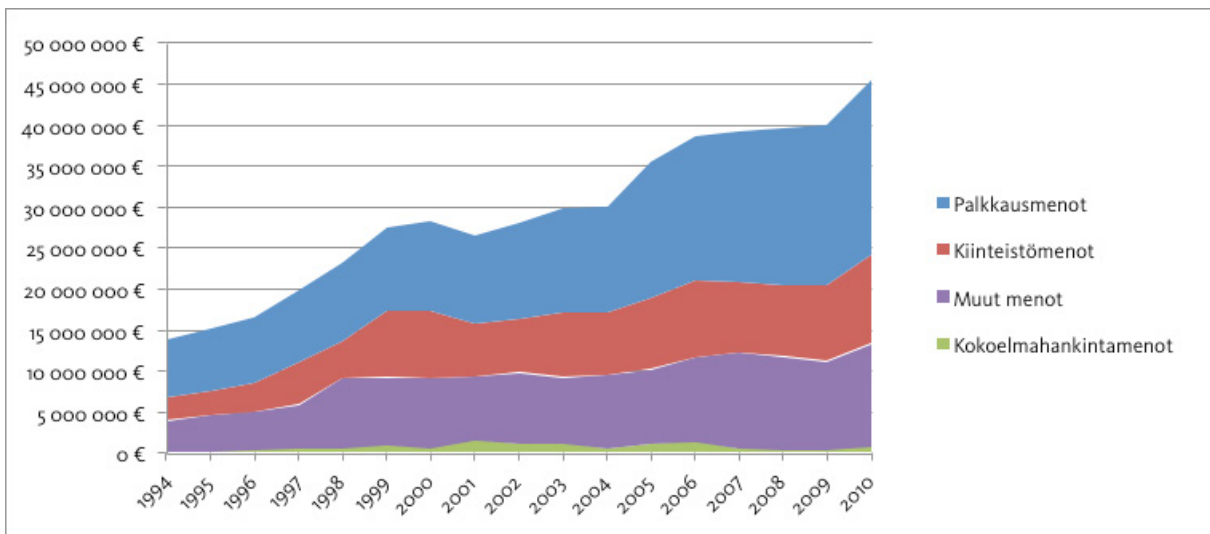
Kuviossa 32 nähdään yksityisten museoiden menot. Yksityisissä museoissa muut menot ovat suuremmat kuin kiinteistömenot, mikä on päinvastainen tilanne kuin kunnallisten museoiden kohdalla. Yksityisten museoiden lukumäärä on lisääntynyt 33 museosta vuonna 1994 yli 50 museoon 2000-luvulla, mikä osin selittää menojen hyppäyksiä ylöspäin. Yksityisiä museoita oli eniten vuonna 2006, 56 kappaletta. Tämän jälkeen lukumäärä on vähentynyt ollen 51 kappaletta vuonna 2010. Lukumääräinen vähentyminen näkyy kiinteistö- ja muissa menoissa 2000-luvun puolenvälin jälkeen, mutta palkkausmenot ovat jatkaneet nousuaan.

Kuvio 32. Yksityisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa. JMHI 1985=100.

Kuviossa 33 nähdään yksityisten museoiden menot kumuloituvina. Kokonaismenot ovat noin kolminkertaistuneet tarkastelukauteksi. Kokonaismenojen väheneminen on näkyvä vuosien 2000 ja 2001 välillä, jolloin museoiden lukumäärä pysyi samana.

Kuvio 33. Yksityisten museoiden menot vuoden 2010 rahan arvossa, kumuloituvina 1994–2010. JMHI 1985=100.

4.3 Yhteenvetoa museoiden menoista

Valtionosuusmuseoissa palkkausmenot ovat noin puolet kaikista menoista. Kokoelmahankintamenot ovat yleisesti ottaen hyvin pieni osuus menoista, joten toisen puolikkaan jakavat kiinteistö- ja muut menot. Kunnallisissa museoissa kiinteistömenot ovat vakaampi ja suurempi osa menoista. Yksityisissä museoissa henkilöstömenot ovat jonkin verran pienemmät, vuosittain vaihteessa vain alle 40 % menoista, ja muut menot suhteellisesti hieman suuremmat.

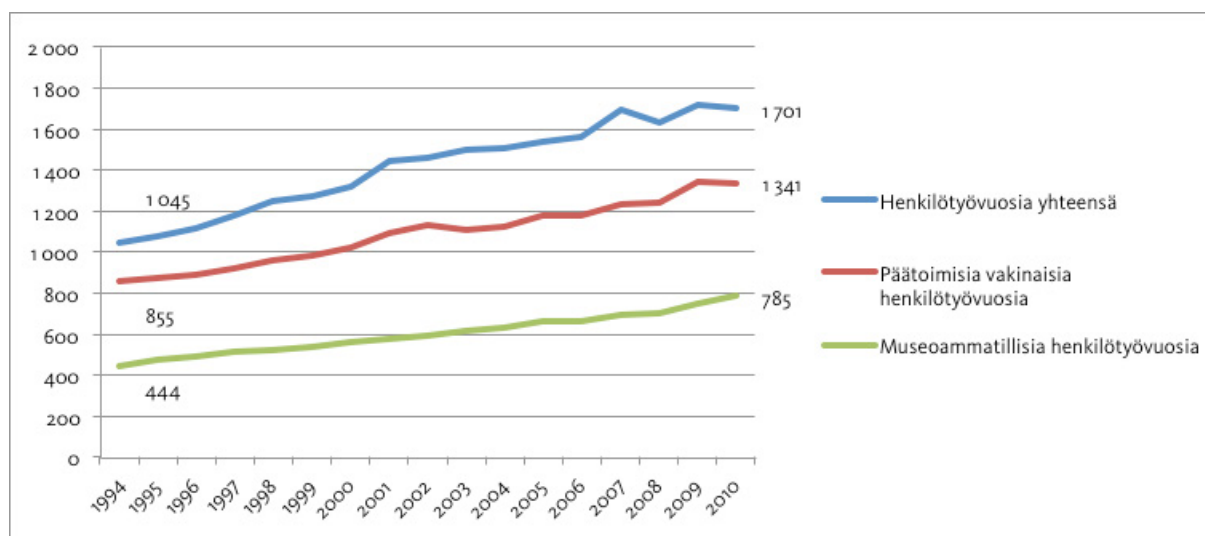
Euromääräisesti museoiden palkkausmenot ovat tarkastelukauteksi noin kaksinkertaistuneet ja kiinteistömenot ovat 2,5-kertaistuneet. Muut menot ovat nousseet noin 50 %. Normaalia valtionosuutta saavissa museoissa kiinteistömenot ja muut menot ovat euromääräisesti samalla tasolla, kun korotettua valtionosuutta saavissa museoissa kiinteistömenot ovat 2000-luvulla nousseet huomattavasti suuremmiksi kuin muut menot.

5 Henkilötyövuosien kehitys

Museoiden henkilökunnan määrä liittyy sekä museon talouteen että sen toimintamahdollisuuksiin. Henkilökunnan määrästä voidaan käyttää useita eri tunnuslukuja. Tähän työpaperiin on valittu tarkasteluun toteutunut laskennallinen henkilötyövuosi, sillä tätä koskevat tiedot ovat saatavilla yhdenmukaisena pisimmältä ajalta.

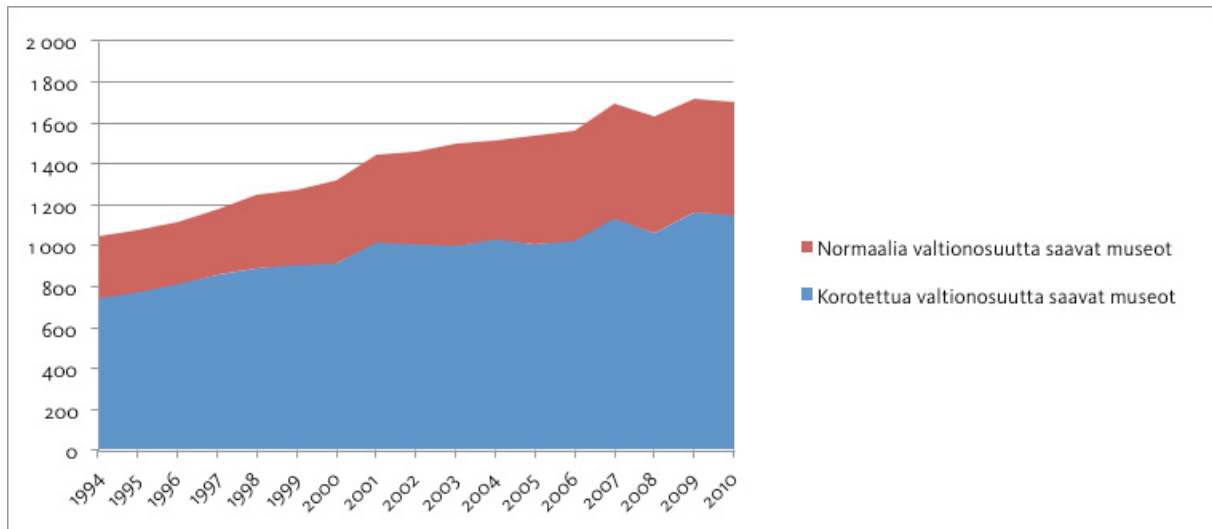
Vuoden 1993 tilastoissa ei ole kerätty toteutuneita laskennallisia henkilötyövuosia, joten tämän luvun kuviot esitetään vuodesta 1994 lähtien. Kuviosta 34 voidaan nähdä, että henkilötyövuosien yhteenlaskettu määrä valtiosuutta saavissa museoissa on tarkastelukautena noin puolitoistakertaistunut. Sekä päätoimisten työntekijöiden että museoammatillisten työntekijöiden määrä on henkilötyövuosina laskettuna lisääntynyt. Vuonna 2010 on kuitenkin nähtävissä pientä laskua vuoteen 2009 verrattuna henkilötyövuosien määrässä yhteensä sekä vakinaisten päätoimisten henkilöiden henkilötyövuosimäärässä. Edellä olevissa talouskuvioissa havaittu merkittävä palkkamenojen nousu vuosien 2004–2006 välillä ei näy henkilötyövuositalastoissa.

Kuvio 34. Laskennallisten henkilötyövuosien kehitys vos-museoissa 1994–2010.

Kuviossa 35 nähdään henkilötyövuosikehitys siten, että se on jaettu normaalia ja korotettua valtiosuutta saavien museoiden kesken. Edellä nähtiin, että korotettua valtiosuutta saavat museot ovat talouden osalta suurempia kuin normaalia valtiosuutta saavat, ja tämä pätee luonnollisesti myös henkilötyövuosiin. Vuosien 2007–2008 notkahdus johtuu suurelta osin Tampereen kaupungin historiallisten museoiden ja nykyisen Turun museokeskuksen henkilötyövuosien huomattavasta vähenemisestä, joka osin korjaantuu vuonna 2009. Syytä tähän ei voida lukea tilastotiedoista.

Kuvio 35. Henkilötyövuodet kumuloituvana 1994-2010.

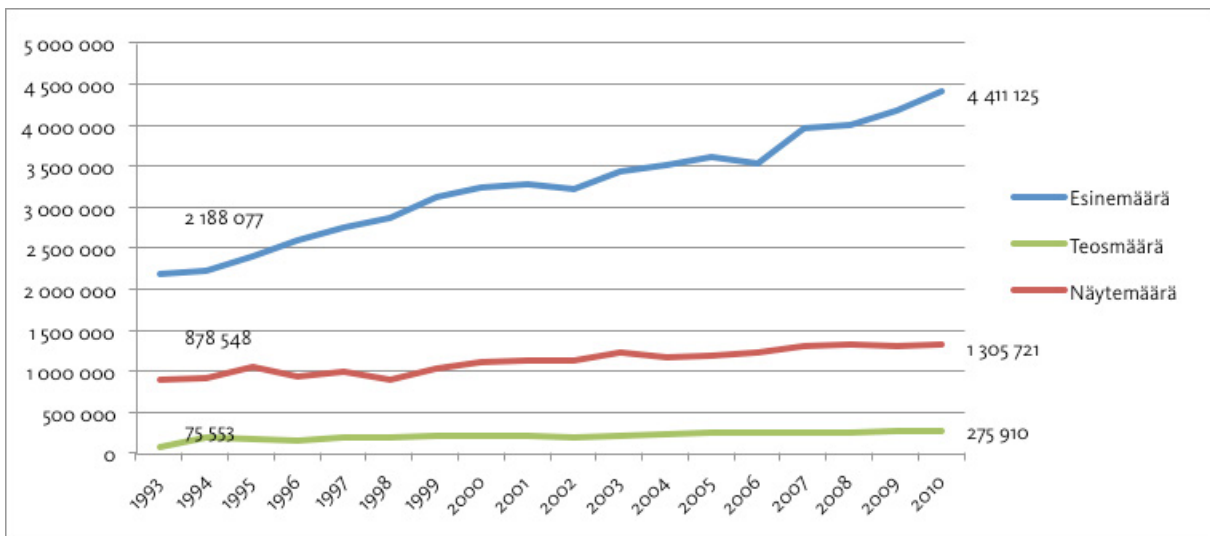
6 Toimintatilastot

Toiminnan osalta museotilasto tilastoi kävijöiden kokonaismäärää ja ilmaiskävijöiden määrää, pääsymaksujen hintoja, kokoelmien esine-, teos-, näyte- ja valokuvamääriä ja näiden kartuntaa sekä näyttelyiden ja julkaisujen määrää eri tavoin lajiteltuna. Tähän työpaperiin kirjoittaja on valinnut muutamia toiminnan tunnuslukuja tarkasteltavaksi.

6.1 Tilastotietoja toiminnasta

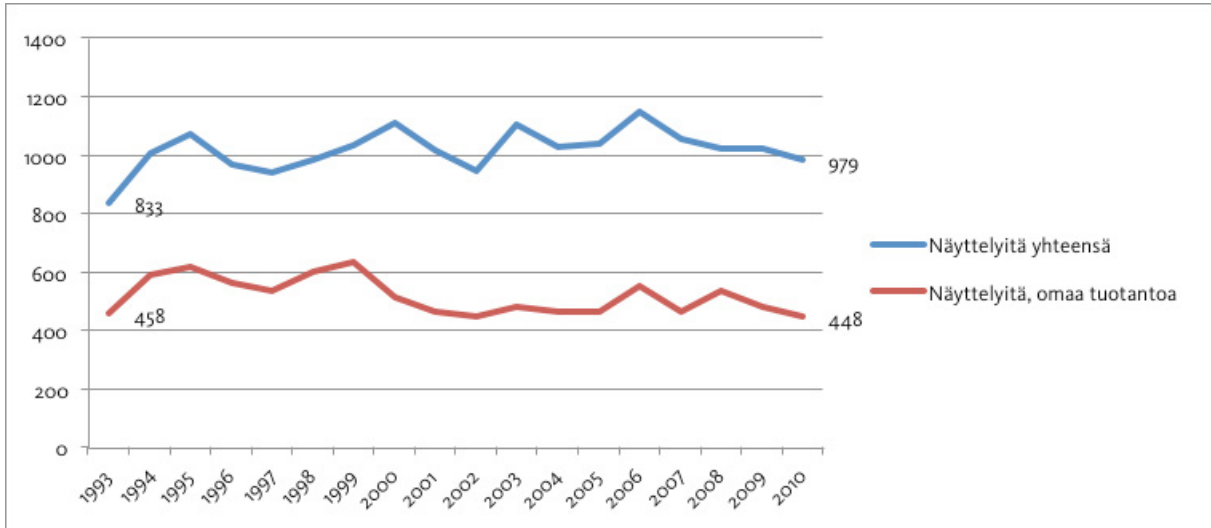
Kokoelmat ovat museoiden toiminnan selkäranka. Ne on museotilastoissa jaoteltu esineisiin (lähinnä kulttuuri-historialliset museot), teoksiin (taidemuseot), näytteisiin (luonnontieteelliset museot) sekä valokuviin. Kuvio 37 näyttää kappalemäärinä kolmen ensimmäisen kategorian kokoelmat. Valokuvien määrä on noussut tarkastelukauteksi noin seitsemästä miljoonasta noin kahdeksaatoista miljoonaan, jolloin sen mahduttaminen samaan kuvioon ei ole järkevää eri skaalan takia. Teosmäärä on tarkastelukauteksi yli kolminkertaistunut noin 75 000 teoksesta noin 275 000 teokseen, vaikka muutos näyttää kuvion skaalalla pieneltä. Esineiden määrä on noin kaksinkertaistunut noin 2,2 miljoonasta noin 4,4 miljoonaan. Näytemäärä on lukujen valossa pienentynyt joinain 1990-luvun lopun vuosina. Todennäköistä lienee, että pieneneminen johtuu tilastoinnin eroavaisuuksista vuosien välillä, ei varsinaisen kokoelman pienenemisestä.

Kuvio 36. Valtionosuusmuseoiden museokokoelmien esine-, näyte- ja teosmäärät.

Valtionosuusmuseoissa näyttelyiden määrä ei ole tarkastelukauteksi lisääntynyt, vaikka vuosittaista vaihtelua onkin runsaasti. Toisaalta näyttelyiden lukumäärän lisääminen ei liene myöskään yksiselitteinen tavoite museoille. Kuviossa 38 nähdään näyttelyiden lukumäärä yhteensä valtionosuutta saavissa museoissa sekä tämän rinnalla museon itse tuottamien näyttelyiden määrän kehitys. Myös museoiden tuottamien painettujen julkaisujen lukumäärässä on melko suurta vuosittaista vaihtelua, mutta ei selkeää nousevaa tai laskevaa trendiä tarkastelukauteksi. Julkaisuista ei tässä esitetä kuviota.

Kuvio 37. Näyttelyiden määrän kehitys valtionosuusmuseoissa.

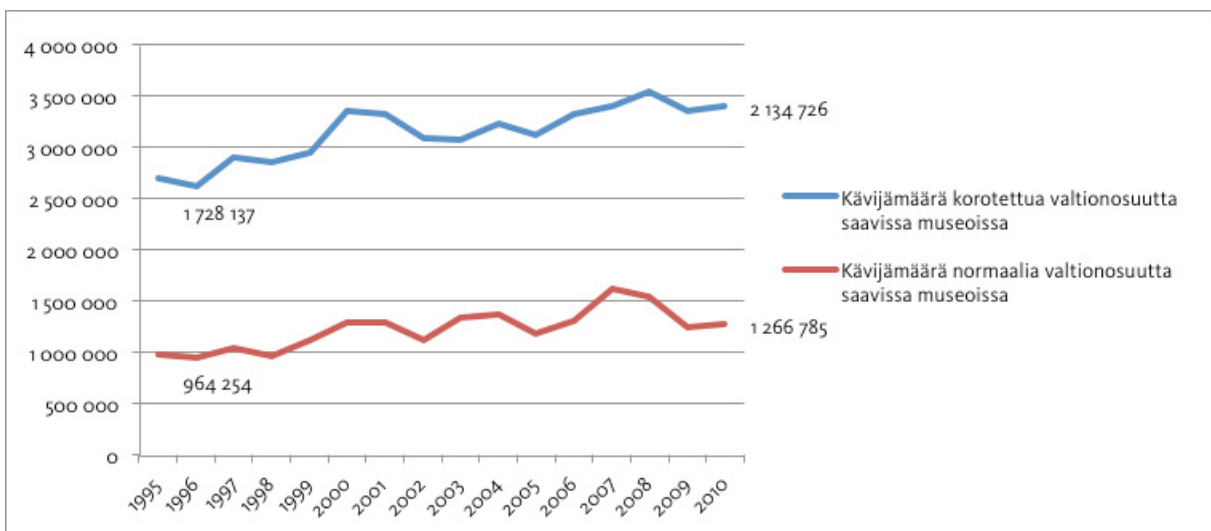

6.2 Tilastotietoja kävijämääristä

Museotilastoista voidaan nähdä, että suuri osa museokäynneistä kohdistuu valtion museoihin, jotka eivät ole mukana tässä tarkastelussa. Useana vuonna myös eniten katsojia keränneet museot ovat olleet valtion museoita, kuten Ateneum, Kiasma ja luonnontieteellinen museo. Tässä luvussa kuitenkin tarkastellaan valtionosuusjärjestelmän piirissä olevia museoita.

Kuviossa 39 nähdään valtionosuusmuseoiden kävijämäärä kumuloituvana koostuen korotettua ja normaalia valtionosuutta saavien museoiden kävijämääristä. Yhteensä kävijöiden määrä on noussut tarkastelukautena, vaikka vuosittaista vaihtelua on jonkin verran. Vuonna 1995 kävijöitä oli noin 2,7 miljoonaa ja vuonna 2010 noin 3,4 miljoonaa. Suhteellisesti pienempi määrä kävijöistä on normaalia valtionosuutta saavien museoiden kävijöitä, ja suurempi osuus korotettua valtionosuutta saavia kävijöitä. Kävijämääriin saattavat melko paljon vaikuttaa museoiden peruskorjaukset ja niiden johdosta suljettuna tai väistötiloissa olevat museot.

Kuvio 38. Kävijämäärä museoissa, kumuloituva 1995–2010.

7 Yhteenvetoa ja pohdintaa

Työpaperin tehtävänä oli tarkastella, millä lailla valtionosuutta saavien museoiden tulot, menot ja toiminnan avainluvut ovat kehittyneet vuosina 1992–2010. Tarkasteluajanjakso valittiin siksi, että vuonna 1993 astui voimaan uusi museolaki, jonka perusteella aikaisempaa merkittävästi suuremmalle joukolle museoita ryhdyttiin myöntämään valtionosuutta ja –avustusta. Vuosina 2008–2010 taas toteutettiin uudistus, jossa valtionosuuden perustana olevaa henkilötyövuoden hintaa korjattiin nykyistä kustannustasoa vastaavaksi. Tämä uudistus toi museoilta merkittävän korotuksen valtion tukeen, samoin kuin lain voimaan tulo vuonna 1993. Vuosi 1992 on mukana vertailukohtana uudistettua museolakia edeltävästä ajasta. Aineistona käytettiin museotilastoista saatuja pitkän aikavälin tilastotietoja.

Museoiden tulorakenteessa näkyvät valtionosuuden muutokset vuosina 1992–1993 sekä 2008–2010. Molemmilla ajanjaksoilla valtionosuuksien määrä lain muutoksesta johtuen lisääntyi ja niiden osuus museoiden rahoituksesta kasvoi. Toisaalta kuntien osuus museoiden rahoituksesta suhteellisesti pieneni keskimäärin noin 45 %:iin, kun se on ollut joinakin vuosina yli 50 % museoiden rahoituksesta. Vuoden 1993 laskun jälkeen kuntien rahoitus museoille on euromääräisesti (vuoden 2010 rahan arvoon indeksoituna) pääosin kasvanut toisin kuin esimerkiksi valtionosuutta saavilla teattereilla. Kunnan rahoitus museoille pysyi aluksi keskimääräisesti melko paikoillaan tai nousi maltillisesti, kunnes 1990-luvun loppupuolella rahoitus nousi merkittävästi. Tarkastelukaudella valtionosuuden piiriin ja tilastointiin on tullut mukaan suuria yksityisiä museoita kuten EMMA – Espoon modernin taiteen museo. Myös maa- ja metsätalousministeriön aiemmin rahoittamien Suomen metsämuseo Luston ja Suomen maatalousmuseo Sarkan siirtyminen valtionosuusjärjestelmän piiriin nostaa museotoiminnan kokonaisbudjettia. Kunnan rahoituksen nousu ei siis välttämättä koske kaikkia museoita, vaan johtuu merkittävältä osin suurten museoiden tulosta tilastoinnin piiriin.

Museoiden tulorakenteessa kunnan rahoitusosuus muodostaa tarkastelukaudella keskimäärin noin 45–60 %. Valtionosuus ja –avustus muodostavat yhteensä suurimman osan tarkastelukautta keskimäärin noin 25 % tuloista. Osuus oli aluksi vuonna 1993 noin 35 % ja se on viimeisimmän, vuosien 2008–2010 uudistuksen aikana noussut takaisin samalle tasolle, samalla kun kunnan osuus tuloista on pienentynyt. Muut avustukset ja harkinnanvaraiset valtion avustukset näyttävät suhteellisen pientä osaa (keskimäärin alle 10 %) museoiden tuloista. Kokonaisuudessaan museoiden omatoiminen tuotto vaihtelee keskimäärin noin 10–20 % välillä.

Kunnallisten ja yksityisten museoiden tulorakenteet eroavat toisistaan merkittävästi: kunnallisissa museoissa kunnan rahoitus on merkittävästi suurempi osa museon tuloja ja oma rahoitusosuus merkittävästi pienempi osa museon tuloja kuin yksityisillä museoilla. Kunnan rahoitus muodostaa lähes koko tarkastelukauden ajan keskimäärin noin 70 % kunnallisten museoiden tuloista. Omien tulojen osuus on keskimäärin noin 10–15 %, ja valtionosuuden osuus on alle 20 %. Harkinnanvaraiset valtionavustukset eivät ole merkittävä osa kunnallisten museoiden tuloja. Yksityisillä valtionosuutta saavilla museoilla eri tulolajit ovat huomattavan samanarvoisia. Kunnan rahoitus kattaa yksityisten museoiden rahoituksesta keskimäärin noin 15–25 %. Omatoiminen tuotto on suuren osan tarkastelukaudesta keskimäärin lähes 30 % kaikista tuloista. Harkinnanvaraisten valtionavustusten osuus on tarkastelukautena yksityisten museoiden tuloista pienimmilläänkin keskimäärin 20 %.

Harkinnanvaraiset valtionavustukset ovatkin merkittävä osa tuloista juuri yksityisille museoille. Harkinnanvaraisista valtionosuuksista suurin osa osoitetaan valtakunnallisille erikoismuseoille erityistehtävien hoitamista varten, ja merkittävimmät summat näistä menevät vuosittain samoilta toimijoille, jotka ovat suurimmaksi osaksi yksityisen tahon ylläpitämiä. Tällaisia museoita ovat esimerkiksi Designmuseo, Saamelaismuseo Siida, Suomen metsästysmuseo, Suomen rakennustaiteen museo, Suomen urheilumuseo, Suomen valokuvataiteen museo, Teatterimuseo ja Työväenmuseo Werstas.

Vuoden 2010 rahanarvoon muutettuna museoiden valtionosuus ja -avustus, kuntien rahoitus ja omatoiminen tuotto nousivat tarkastelukautena. Valtionosuus ja -avustus nousi vuodesta 1993 vuoteen 2010 noin 85 %, kunnan rahoitus noin 80 % ja omatoiminen tuotto noin 150 %. Kuten teattereissakin, myös museoissa omatoiminen tuotto on noussut suhteellisesti eniten, mutta se on edelleen euromääräisesti pienin tuloerä mainituista. Kuntien rahoitus museoille putosi ensin vuodesta 1992 vuoteen 1993, ja nousi sen jälkeen vuoteen 2000 saakka. 2000-luvulla kuntien rahoitus museoille on pysynyt melko tasaisena. Valtionosuus on euromääräisesti lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2007 vuoteen 2010.

Museoiden omatoimisen tuoton rakenne on muuttunut tarkastelukautena melko merkittävästi. Pääsymaksujen osuus omatoimisesta tuotosta on laskenut noin 50 %:sta noin 30 %:iin, ja myyntitulojen osuus on kaksinkertaistunut noin 40 %:iin. Sponsoroinnin osuus on ollut melko pieni sinä aikana, kun se on tilastoitu erikseen, noin 5 %. Loput omatoimisesta tuotosta muodostuu palvelu- ja muista tuloista. Kunnallisilla museoilla pääsymaksujen osuus on laskenut voimakkaammin, noin 60 %:sta noin 20 %:iin ja myyntitulot kasvaneet lähelle 50 %:a. Yksityisten museoiden pääsymaksujen osuus omatoimisesta tuotosta on pudonnut reilun 10 prosenttiyksikköä vajaasta 50 %:sta reiluun 30 %:iin. Lisäksi niiden saama sponsorituki sekä palvelu- ja muut tulot näyttävät suurempaa osaa omatoimisesta tuotosta kuin kunnallisilla museoilla.

Museoiden omatoimisen tuoton kehitys kuvastanee hyvin museoiden muuttuvaa toimintaympäristöä. Tuotteistaminen, elämyspalvelut ja uusien konseptien kehittäminen ovat osa museoiden palvelujen kehittämistä. Lisäksi tuotemyynnin merkitys on kasvanut. Pääsymaksunsa poistaneet museot ovat saattaneet kattaa menetetyt tulot museokaupan ja -kahvilan kasvaneella myynnillä. Omatoimisen tuoton rakenteessa hyvin yleisesti myyntitulot ovat korvanneet pääsymaksujen osuutta. Erityisesti kunnallisilla museoilla pääsymaksujen merkitys omatoimisesta tuotosta on pienentynyt, johtuen osittain siitä, että kunnallisilla museoilla on yksityisiä useammin kokonaan tai ikäryhmittäin kohdennettu vapaa pääsy. Kunnallisilla museoilla omatoimisen tuoton merkittävimpiä lähteitä ovat myyntitulot, yksityisillä taas palvelu- ja muut tulot sekä edelleen pääsymaksut.

Menorakennetta tarkasteltaessa valtionosuusmuseoissa palkkausmenot ovat noin puolet kaikista menoista. Kokoelmahankintamenot ovat yleisesti ottaen hyvin pieni osuus menoista, joten toisen puolikkaan jakavat kiinteistö- ja muut menot. Kunnallisissa museoissa kiinteistömenot ovat vakaampi ja suurempi osa menoista. Yksityisissä museoissa palkkausmenot ovat jonkin verran pienemmät, vuosituhannen vaihteessa keskimäärin alle 40 % menoista, ja muut menot suhteellisesti hieman suuremmat.

Menorakenteet ovat kunnallisilla ja yksityisillä, pienillä ja suurilla, korotettua ja normaalia valtionosuutta saavilla museoilla hyvinkin samankaltaiset. Menoissa huomion kiinnittävät erityisesti teattereiden menoihin verrattuna museoiden jatkuvasti ja melko voimakkaasti nousevat palkkausmenot. Osa noususta johtunee palkkojen kohe-
nemisestä yleisen palkkatason mukana ja koulutustason noustessa, mutta myös toteutuneet henkilötyövuodet museoissa ovat noin puolitoistakertaistuneet tarkastelukaudella. Kiinteistömenot ovat tarkastelukaudella kokonaisuudessaan lähes kaksinkertaistuneet. Eniten kiinteistömenot ovat kasvaneet korotettua valtionosuutta saavissa museoissa (valtakunnalliset erikoismuseot, aluetaidemuseot ja maakuntamuseot) sekä henkilötyövuosiltaan suurissa museoissa.

Euromääräisesti (vuoden 2010 rahan arvoon indeksoituna) museoiden palkkausmenot ovat tarkastelukautena noin kaksinkertaistuneet ja kiinteistömenot ovat 2,5-kertaistuneet. Muut menot ovat nousseet noin 50 %. Normaalialla valtionosuutta saavien museoiden kiinteistömenot ja muut menot ovat euromääräisesti samalla tasolla keskenään vuonna 2010, kun korotettua valtionosuutta saavissa museoissa kiinteistömenot ovat 2000-luvulla nousseet huomattavasti suuremmiksi kuin muut menot.

Toiminnan osalta museoiden kokoelmat lisääntyvät jatkuvasti, tosin suurin osa lisästä aiheutuu kulttuurihistoriallisille museoille lahjoituksena tulevista esineistä, valokuvista ym. Valokuvien määrä on noussut tarkastelukautena noin seitsemästä miljoonasta noin kahdeksaatoista miljoonaan. Teosmäärä on tarkastelukautena yli kolminkertaistunut noin 75 000 teoksesta noin 275 000 teokseen, vaikka ostomäärärahoilla kokoelmiaan kartut-

tavien taidemuseoiden mahdollisuudet hankkia uusia taideteoksia ovat melko vaatimattomat, 2000-luvun lopulla noin 1,1–1,5 milj. € vuodessa. Esineiden määrä on noin kaksinkertaistunut noin 2,2 miljoonasta noin 4,4 miljoonaan. Näyttelyiden määrä vaihtelee vuosittain (tarkastelukautena noin välillä 800–1200 näyttelyä), mutta on tarkastelukautena pienessä laskussa. Myös kävijöiden määrä vaihtelee runsaasti, mutta se on valtionosuutta saavissa museoissa kokonaisuudessaan kuitenkin noussut tarkastelukautena reilusta kahdesta miljoonasta kävijästä vajaaseen kolmeen miljoonaan kävijään.

Museokentässä näkyy jonkin verran yleistyneenä trendinä useiden museoiden kokoaminen yhden museo-yksikön alle. Viimeisen kolmen tarkasteluvuoden aikana 2008–2010 tämä kehitys johtuu osaksi museolain uudistuksesta, sillä uudistus kiristi valtionosuuden saamisen ehtoja ja kenties pakotti pieniä museoita yhdistymään keskenään tai isompien museoiden kanssa, jotta minimivaatimus kahdesta museoammatillisesta työntekijästä täyttyisi. Museoita on myös yhdistynyt suurempien yksiköiden alle kuntaliitosten takia; tällöin usein suurimman kunnan ammatillisesti hoidettu museo on saanut alleen sivutoimisesti hoidettuja paikallismuseoita (tiedonanto Marianna Kaukonen).

Hallinnollinen yhdistäminen on myös laajempi trendi, ja joissain kunnissa osa kunnan organisaation kehitysratkaisuja. Esimerkiksi Turun museokeskuksen synty liittyi yleisesti kaupungin pyrkimykseen luoda suurempia yksiköitä ja vahvistaa yhden tukipalveluita antavan toimiston asemaa. Oulussa on valmisteltu Pohjois-Pohjanmaan museon, Oulun taidemuseon ja Tiedekeskus Tietomaan yhdistymistä, tavoitteena saavuttaa merkittäviä toiminnallisia synergiaetuja sekä lisätä matkailullista vetovoimaa. Yhdistyminen tapahtuu vuoden 2013 alussa.

Vuonna 2005 Heiskanen, Ahonen ja Oulasvirta nostivat esille kipupisteinä ajatuksia Suomen kulttuurirahoituksen vahvasta lakisääteisytydestä ja institutionalisaatiosta sekä jännitteestä ”jäykkien” kunnan hallinnossa toimivien taideorganisaatioiden ja uusien kolmannen sektorin tai yritysmaailman toimivien taideorganisaatioiden välillä (Heiskanen ym. 2005, 15–65). Valtionosuuksien nostaminen kustannuksia vastaavalle tasolle vuosina 2008–2010 on tuonut helpotuksen taidelaitosten jälkeensä jääneeseen rahoitukseen mutta samalla vahvistanut kipupistettä, kun verrataan valtionosuutta saavia ja sen ulkopuolelle jääviä organisaatioita. Suurten kaupunkien kulttuurimenoja koskeva tutkimus totesi, että vuosien 2007–2010 kehityksessä kaupunkien mahdollinen kulttuurimenojen lisäys on kohdentunut vahvasti valtionosuutta saaville museoille, teattereille ja orkestereille (Ruusuvirta ym. 2012).

Museoita, kuten muitakin taidelaitoksia, on yksityistetty ja kunnallistettu tarkastelukautena. Tässä työpaperissa on todettu, että kunnallisten ja yksityisten museoiden tulorakenteet eroavat melko suuresti toisistaan. Toiminnan tasolle tarkastelua ei ole kuitenkaan ulotettu, sillä tämän työpaperin puitteissa ei ollut mahdollista järjestää toimintatilastoja jakaen niitä kunnallisiin ja yksityisiin museoihin. Kysymys siitä, toimivatko yksityiset museot tehokkaammin, järjestävätkö ne enemmän sisältöjä pienemmällä rahalla, on kuitenkin mielenkiintoinen ja jää tulevan tutkimuksen selvitettäväksi. Teattereiden osalta voidaan todeta tämän ajattelun puolesta puhuvia seikkoja – ainakin yksityiset teatterit näyttävät tulevan julkiselle rahoittajalle halvemmiksi kuin kunnalliset teatterit. Tehokkuus tai halpuus ei toki ole taidelaitoksen toiminnan arvioinnissa ensisijaista, vaan taloutta tulee tarkastella suhteessa toimintaan. Tässä työpaperissa ei siis päästä arvioimaan kovinkaan perinpohjaisesti sitä, vaikuttaako edellä mainittu kipupiste myös ristivetona valtionosuutta saavien kunnallisten ja ei-kunnallisten organisaatioiden välillä.

Opetusministeriö asetti vuonna 2007 työryhmän seuraamaan museoiden, teattereiden ja orkestereiden vuosina 2008 - 2010 tehdyn valtionosuusuudistuksen toteutumista. Työryhmän tehtävänä oli valtionosuusuudistuksen seurannan lisäksi pohtia erilaisia malleja valtionosuusjärjestelmään liittyvän kannustinjärjestelmän toteuttamiseksi. Työryhmä piti toteuttamiskelpoisimpana ajatuksena valtionosuudesta laskettavaa erillistä muutaman prosentin kannustinosaa, jonka saamisen määrittelisivät toimintaa arvioivat mittarit. Taiteellisen laadun arviointi jäisi päätöksenteon ulkopuolelle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010) Idean kehittämistä on jatkettu virkamies-työnä, ja tämä työ on tuottanut alakohdaisia indikaattoreita, joiden laskemista on kokeiltu vuoden 2012 aikana. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012) Indikaattoreiden kehittäminen viitanee siihen, että kannustinjärjestelmän luominen on edelleen ajankohtainen malli valtion kulttuurirahoitusta kehitettäessä.

Museotilastot ovat runsas ja mielenkiintoinen tutkimuskohde, ja erityisesti sähköisen tiedonkeruun kautta tietoja on saatavilla hyvin monenlaisista asioista. Toiminnan osalta tilastointi on edennyt yhä tarkempaan suuntaan: uusimmissa sähköisessä muodossa olevissa museotilastoissa on saatavilla hyvin paljon yksityiskohtaisempaa tietoa kävijöistä, näyttelyistä, julkaisuista ja muista asioista kuin 1990-luvun alkupuolelta. Tässä työpaperissa on käytetty vain tilastoja, jotka ovat suurimman osan tarkastelukautta säilyneet samanlaisina. Työpaperin teon aikana on ilmennyt ainakin muutamia tutkimuskohteita, jotka sinänsä ovat määrällisiä, mutta joiden taustoja ei pysty selvittämään tilastotiedon perusteella. Yksi tällainen asia, johon on myös valtionosuusuudistusten yhteydessä suuntautunut yleisempää kiinnostusta, on kiinteistökulut. Kiinteistökulujen pieneneminen tai suureneneminen saattaa johtua vuokratason muuttumisen lisäksi myös esimerkiksi toimintatapojen muutoksesta, mikä ei ole nähtävillä numerotilastoista. Tästä syystä pelkkien toteutuneiden menojen perusteella ei voida tehdä tarkkoja johtopäätöksiä vuokratason muutoksesta.

Toinen merkittävä asia on henkilöstön ja sen tekemän työmäärän mittaaminen. Käytössä on muutamia eri tapoja, joista kenties yleisin on Opetushallituksen ohjeistama laskennallinen, päätoimisen henkilöstön keskimääräiseen palkkasummaan perustuva tapa. Muut tavat yhdistelevät tätä ja todellisten tehtyjen työtuntien laskemista, ja myös vapaaehtoistyö voidaan arvioida kuuluvaksi tähän kokonaisuuteen. Koska henkilötyövuosimäärää laskettaessa voidaan ottaa huomioon myös ne laskutetut kulut, jotka liittyvät työsuorituksiin, henkilötyövuosimäärä ei palaudu maksettuihin palkkoihin. Museoiden osalta myös kiinnittää huomiota se, että periaatteessa samoilla ohjeilla ilmoitetut laskennalliset työvuodet museotilastoissa ja Opetushallituksen tilastoissa saattavat poiketa toisistaan merkittävästikin.

Jatkotutkimukselle museotilastot tarjoavat vielä runsaasti pureskeltavaa. Toimintatilastojen käsittely oli tässä työpaperissa pienimuotoista, ja esimerkiksi toiminnan avainlukujen tarkastelu jaettuna kunnallisiin ja yksityisiin museoihin tai museon koon mukaan toisi uudenlaista tietoa museotoiminnan organisointitavoista. Tällainen tarkastelu on jo mahdollista vuodesta 2007 eteenpäin sähköisessä museotilastosovelluksessa. Yksityisenä tai kunnallisena toimimiseen ja muutoksiin organisoitumismuodossa vaikuttavat monet asiat: olemassa olevat käytännöt, toimintaympäristö ja paikkakunta, museotyyppin mukaiset menettelytavat ja johtajuuskysymykset. Nämä kaikki tutkimuskysymykset tarvitsevat muunlaisia kuin tilastollisia lähestymistapoja.

Lähteet

- Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi museolain 1 ja 2 § muuttamisesta 79 / 2005.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2005/20050079.pdf>, luettu 22.2.2011
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, laiksi opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta ja laeiksi eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 174 / 2009. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090174>, luettu 20.1.2012
- Heiskanen, Ilkka 2000. *Kulttuurin julkinen rahoitus Suomessa – tilastot ja todellisuus*. TaiLa-projektin julkaisuja. Nykypaino Oy, Helsinki.
- Heiskanen, Ilkka, Ahonen, Pertti, Oulasvirta, Lasse 2005. *Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot*. Helsinki University Press, Helsinki.
- Julius 10 / 1993. Suomen Museoliitto.
- Lehtonen, Sanna, Moisio Antti, Lyytikäinen, Teemu 2008. *Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä: Vaihtoehtoja uudistuksen toteuttamiseksi*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
Saantitapa: www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t141.pdf
- Museotilasto 1994-2010. Museovirasto.
- Opetusministeriö 2003. *Selvitys teattereiden valtionosuusjärjestelmän toimivuudesta*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003 : 13. Saantitapa:
www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2003/selvitys_teattereiden_valtionosuusjarjestelman_toimivuudesta
- Opetusministeriö 2009. *Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusuudistus 2008–2010*.
Saantitapa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Museoiden_teattereiden_ja_orkestereiden_valtionosuusuudistus_2008-2010_Valiraportti
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. *Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusuudistus 2008–2010 Osa II*. Saantitapa: www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Museoiden_teattereiden_ja_orkestereiden_valtionosuusuudistus_2008_2010_-_Loppuraportti?lang=en&extra_locale=fi
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. *Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmän kannustavuus. Koekyselyn tausta-asiakirja 7.3.2012*.
Saantitapa: www2.oph.fi/asiakkaat/rahoitus/kust11/forms/valiraportti.pdf
- Rakkaudesta kulttuuriperintöön; Paikallismuseotoiminnan kehittämistyöryhmän loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:5
- Ruusuvirta, Minna, Saukkonen, Pasi, Ruokolainen, Vilja, Karttunen, Sari 2012. *Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa*. Suomen Kuntaliitto ja Cupore.
- Suomen museohistoria* 2010. Toim. Susanna Pettersson ja Pauliina Kinanen. SKS.

Lakilähteet, esim. www.finlex.fi

laki museoiden valtionosuuksista ja –avustuksista 1146/1988

laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 703/1992

laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 365/1998

laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009

laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta
ja väliaikaisesta muuttamisesta 1511/2011

museolaki 729/1992

teatteri- ja orkesterilaki 730/1992

valtioneuvoston asetus museoista 1312/1992

valtioneuvoston asetus museoista 1192/2005

Internetlähteet

www.minedu.fi

www.oph.fi

www.nba.fi

Liite 1. Valtionosuutta välillä 1993–2010 saaneet museot

Nimeä vaihtaneet museot ovat listassa vuonna 2010 voimassa olleella nimellään. Aikaisempi nimi on mainittu listassa joidenkin museoiden osalta.

Aboa Vetus ja Ars Nova -museot	Kouvolan kaupungin museot
Aineen taidemuseo	Kuddnäs museum
Alvar Aalto -museo	Kuhmon museot
Amos Andersonin taidemuseo	Kultamuseo
Arabian museo	Kumbukumbu (aik. Lähetysmuseum)
Designmuseum	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Didrichsenin taidemuseo	Kuopion luonnontieteellinen museo
Harjavallan museotoimi	Kuopion taidemuseo
EMMA-Espoon modernin taiteen museo	Kuurojen museo
Espoon kaupunginmuseum	Kymenlaakson museo
Etelä-Karjalan museo	Lahden kaupunginmuseum
Etelä-Karjalan taidemuseo	Lahden taidemuseo
Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo	Lapin maakuntamuseo
Fiskarsin museo	Lapinlahden taidemuseo
Forssan museo (aik. Lounais-Hämeen museo)	Leikkilinna-Suomen lelumuseo
Forum Marinum	Lenin-museo
Gallen-Kallelan Museo	Lohjan Museo
Halikon museo	Loviisan kaupungin museo
Hangon museo	Lusto Suomen Metsämuseo
Heinolan kaupunginmuseum	Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo (aik. Tammisaaren museo)
Helinä Rautavaaran museo	Lönströmin koti- ja taidemuseo
Helsingin kaupungin taidemuseo	Mannerheim-museo
Helsingin kaupunginmuseum	Miehikkälän museot
Hiekan taidemuseo	Mikkelin kaupungin museot
Hotelli- ja ravintolamuseo	Mobilia Auto- ja tiemuseo
Huittisten museo	Myllysaaren museo
Hyvinkään kaupungin museot	Mäntsälän museot
Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo	Nautelankosken museo
Hämeenlinnan taidemuseo	Nelimarkka-museo
Ilmatorjuntamuseo	Nukke- ja pukumuseo (aik. Haihara)
Imatran kaupungin museot	Nurmeksen kaupungin museot
Itä-Hämeen museo	Nurmijärven museo
Jalkaväkimuseo	Oulun taidemuseo
Joensuun taidemuseo	Outokummun kaivosmuseum
Jyväskylän taidemuseo	Panssarimuseo
K.H. Renlundin museo	Pielisen museo
Kainuun Museo	Pietarsaaren kaupunginmuseum
Kajaanin taidemuseo	Pohjanmaan museo - aluetaidemuseo
Kankaanpään kaupunginmuseum	Pohjanmaan museo - maakuntamuseo
Karkkilan ruukkimuseo Senkka	Pohjois-Karjalan museo
Kemin taidemuseo	Pohjois-Pohjanmaan museo
Keravan museo	Porin taidemuseo
Keski-Suomen Ilmailumuseo	Porvoon luonnontieteellinen museo
Keski-Suomen museo	Porvoon museo
Keuruun museo	Raahen museo
Kierikkikeskus	Raision museo Harkko

Rauman museo	Suomen Tykistö museo
Rauman Taidemuseo	Suomen Urheilumuseo
Rautalammin museo	Suomen Valimomuseo
Riihimäen kaupungin museo	Suomen valokuvataiteen museo
Riihimäen Taidemuseo	Särestöniemi-museo
Rovaniemen taidemuseo	Taalintehtaan ruukkimuseo
Saamelaismuseo Siida	Tampereen kaupungin historialliset museot
Saarijärven museo	Tampereen taidemuseo
Sagalundin museo	Teatterimuseo
Salon taidemuseo Veturitalli	Tekniikan museo
Sara Hildénin taidemuseo	Tikanojan taidekoti
Sastamalan seudun museo	Tornionlaakson maakuntamuseo
Satakunnan Museo	Turun museokeskus
Savonlinnan maakuntamuseo	Turun taidemuseo
Serlachius-museot Gösta ja Gustaf	Tuusulan museo
Stundars museo	Työväenmuseo Werstas
Suomen Ilmailumuseo	Uudenkaupungin kulttuurihistoriallinen museo
Suomen Jääkiekkomuseo	Vanhalinnan museo
Suomen Kansansoitinmuseo	Vantaan kaupungin museot
Suomen kellomuseo	Varkauden museot
Suomen käsityön museo	Vihdin museo
Suomen lasimuseo	Visavuoren museo
Suomen maatalousmuseo Sarka	Wäinö Aaltosen museo
Suomen Metsästysmuseo	Väinöntalo - Järviseudun museo
Suomen rakennustaiteen museo	Äänekosken kaupunginmuseo
Suomen Rautatiemuseo	

Liite 2. Työpaperissa käytettyjä tilastotietoja, ei euromuunnosta eikä indeksikorotusta

Tulot

Tulot, kaikki VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionsuudet	34 358 389	82 292 837	76 843 856	74 668 520	79 756 508	80 980 770	83 174 793	85 578 657	88 038 868	90 614 524	15 448 264	15 657 571	16 670 367	17 820 923	18 720 492	19 082 240	24 889 755	30 564 186	37 380 173
Harkinnanvaraiset valtion avustukset	29 729 840	15 476 439	15 277 761	15 618 119	14 650 920	20 036 820	26 416 416	23 094 477	31 559 471	34 321 520	5 952 166	5 450 284	5 950 786	6 923 607	7 117 280	6 847 561	7 317 833	8 461 767	9 590 446
Kunta	189 582 817	137 078 762	160 509 859	176 300 273	191 412 212	204 423 581	203 611 399	218 105 675	248 539 270	287 256 120	48 654 739	51 910 412	51 541 179	57 482 753	57 413 442	61 590 081	65 481 487	64 505 570	63 299 524
Muut avustukset	6 976 536	5 825 710	8 728 912	9 150 582	11 737 377	11 326 000	13 990 524	16 685 732	20 860 120	19 712 874	3 481 705	3 089 862	3 865 618	5 416 906	5 851 031	6 337 131	4 739 517	3 121 544	3 465 300
Omatoiminen tuotto	29 887 934	29 887 934	30 520 659	34 625 339	36 351 298	52 233 523	56 164 916	57 875 063	67 533 548	76 722 212	12 699 680	12 341 064	15 427 248	15 791 066	17 377 196	17 843 486	19 422 687	18 835 518	19 340 613
Yhteensä	260 647 582	270 561 682	291 881 047	310 362 833	333 908 315	369 000 694	382 958 048	401 339 604	456 529 277	508 627 250	86 236 554	88 449 193	92 955 198	103 435 255	108 479 441	111 700 499	121 851 279	125 488 585	133 076 056

Tulot, VOS-museot +10%	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionsuudet	34 358 389	59 472 496	58 932 851	57 012 187	61 451 738	62 817 424	63 364 601	65 392 159	66 504 502	68 688 620	11 691 141	11 822 310	12 779 067	13 201 166	13 785 201	14 049 060	18 350 705	22 695 383	27 963 026
Harkinnanvaraiset valtion avustukset	19 265 437	9 646 423	12 723 919	12 797 899	11 251 920	11 959 312	20 540 127	17 599 069	25 890 603	26 873 602	4 324 359	4 393 234	4 805 172	5 612 586	5 893 023	5 476 508	5 995 986	6 209 239	7 553 517
Kunta	137 860 266	99 037 995	121 556 631	131 659 757	145 805 064	156 324 532	150 806 988	161 397 702	181 540 214	204 793 591	35 193 773	37 174 056	36 626 823	39 847 508	38 184 630	41 134 126	43 672 903	44 729 066	43 621 279
Muut avustukset	3 562 059	3 370 632	3 779 383	5 015 667	5 752 037	8 175 329	9 345 745	11 260 258	16 635 235	14 845 691	2 666 414	2 188 576	2 171 146	3 382 081	3 751 331	4 690 370	3 105 475	2 487 246	2 388 141
Omatoiminen tuotto	13 776 364	16 565 436	19 384 930	21 651 105	24 208 623	36 181 525	38 635 028	40 942 189	46 434 516	54 560 423	8 656 327	8 304 802	11 167 462	10 856 880	13 175 585	11 149 406	12 681 904	13 693 670	13 927 913
Yhteensä	208 822 515	188 092 982	216 377 714	228 136 615	248 469 382	275 458 122	282 692 489	296 591 377	337 005 070	369 761 927	62 532 014	63 882 978	67 549 670	72 900 221	74 789 770	76 499 470	83 806 973	89 814 604	95 353 876

Tulot, muut VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionsuudet	22 820 341	17 911 005	17 656 333	18 304 770	18 163 346	18 163 346	19 810 192	20 186 498	21 532 366	21 925 904	3 757 123	3 835 261	3 891 300	4 619 757	4 935 291	5 033 180	6 539 050	7 868 803	9 417 147
Harkinnanvaraiset valtion avustukset	10 464 403	5 830 016	2 553 842	2 820 220	3 399 000	8 077 508	5 876 289	5 495 408	5 668 868	7 447 918	1 627 807	1 057 050	1 145 614	1 311 021	1 224 257	1 371 053	1 321 847	2 252 528	2 036 929
Kunta	51 722 551	38 040 778	38 953 228	44 640 516	45 607 148	48 099 049	52 804 411	56 707 973	66 999 056	82 462 529	13 460 966	14 736 356	14 914 356	17 635 245	19 228 812	20 455 955	21 808 584	19 776 504	19 678 245
Muut avustukset	3 414 477	2 455 078	4 949 529	4 134 915	5 985 340	3 150 671	4 244 779	5 425 474	4 224 885	4 867 183	815 291	901 286	1 194 472	2 034 825	2 099 700	1 646 761	1 634 042	634 298	1 077 159
Omatoiminen tuotto	10 963 314	13 322 498	11 135 729	12 974 234	12 142 675	16 051 998	17 529 888	16 932 874	21 099 032	22 161 789	4 043 353	4 036 262	4 239 786	4 934 186	6 201 611	6 694 080	6 740 783	5 141 848	5 512 700
Yhteensä	76 564 745	82 468 711	75 503 333	82 226 218	85 438 933	93 542 272	100 265 559	104 748 227	119 524 207	138 865 323	23 704 540	24 566 215	25 405 528	30 535 034	33 689 671	35 201 029	38 044 306	35 673 981	37 722 180

Tuotot, kunnalliset VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionosuudet	33 234 962	69 408 623	63 790 540	60 966 442	62 356 375	62 688 433	63 541 416	65 414 850	66 796 455	68 484 416	11 608 341	11 741 801	12 468 125	13 167 671	13 691 610	13 832 785	17 775 627	21 647 420	25 818 648
Harkinnanvaraiset valtion avustukset	4 513 890	1 223 041	1 683 474	1 876 894	2 148 920	3 039 458	3 364 027	3 390 939	3 977 833	4 279 705	681 631	667 511	731 364	906 850	875 954	845 932	847 486	1 508 247	1 897 580
Kunta	181 348 810	129 207 816	152 123 646	167 846 186	182 268 836	194 530 172	188 495 476	202 196 634	228 825 905	265 066 798	44 996 896	47 936 512	47 442 558	51 895 362	50 478 135	54 191 735	57 655 672	56 371 239	55 290 110
Muut avustukset	1 290 378	586 108	939 869	1 455 342	1 239 711	2 353 419	2 443 661	5 085 665	5 150 869	7 024 944	1 608 268	1 016 515	1 176 856	3 184 979	3 414 543	3 329 338	2 701 197	1 259 647	1 051 210
Omatoiminen tuotto	15 291 433	18 668 109	18 937 300	21 167 816	22 357 271	35 829 463	32 692 362	34 131 619	39 824 194	45 756 667	7 507 390	6 683 662	9 110 085	8 645 543	10 398 134	8 875 754	10 216 634	10 927 950	10 452 379
Yhteensä	235 679 473	219 093 697	237 474 829	253 312 680	270 371 113	298 440 945	290 540 942	310 219 707	344 575 256	391 152 550	66 402 526	68 046 001	70 928 988	77 800 405	78 858 376	81 075 544	89 196 616	91 714 503	94 509 927
Tuotot, yksityiset VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionosuudet	1 123 427	12 884 214	13 053 316	13 702 078	17 400 133	18 292 337	19 633 377	20 163 807	21 240 413	22 130 108	3 839 923	3 915 770	4 202 242	4 653 252	5 028 882	5 040 866	7 114 128	8 916 766	11 561 525
Harkinnanvaraiset valtion avustukset	25 215 950	14 253 398	13 594 287	13 741 225	12 502 000	16 997 362	23 052 389	19 703 538	27 581 638	30 041 815	5 270 535	4 782 773	5 219 422	6 016 757	6 241 326	7 527 129	6 470 347	6 953 520	7 692 866
Kunta	8 234 007	7 870 957	8 386 213	8 454 087	9 143 376	9 893 409	15 111 923	15 909 041	19 713 365	21 649 322	3 633 373	3 973 900	4 098 621	5 587 391	6 935 307	7 093 833	7 853 503	8 134 331	8 009 414
Muut avustukset	5 666 158	5 239 602	7 789 043	7 695 240	10 497 666	8 972 581	11 146 863	11 600 067	15 709 251	12 687 930	1 873 437	2 073 347	2 188 762	2 231 927	2 436 488	3 199 020	2 038 320	1 861 897	2 414 090
Omatoiminen tuotto	9 448 245	11 219 825	11 583 359	13 457 523	13 994 027	16 404 060	23 472 554	23 743 444	27 709 354	30 965 545	5 192 290	5 657 402	6 317 163	7 145 523	8 979 062	9 293 280	9 206 053	7 907 568	8 888 234
Yhteensä	49 707 787	51 467 996	54 406 218	57 050 153	63 537 202	70 559 749	92 417 106	91 119 897	111 954 021	117 474 720	19 809 558	20 403 192	22 026 210	25 634 850	29 621 065	32 154 128	32 682 351	33 774 082	38 566 129
Omatoiminen tuotto kaikissa VOS-museoissa yhteensä	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pääsymaksut	1 646 1425	17 485 927	17 563 521	17 485 927	16 193 476	26 081 907	25 898 932	27 146 716	30 424 437	33 861 025	5 235 934	5 012 304	5 393 132	5 427 846	6 865 072	6 521 558	6 710 734	5 766 082	5 936 590
Myyntitulot	6 902 991	7 563 521	7 563 521	9 170 516	9 170 516	13 507 826	14 648 911	14 171 071	18 278 449	19 621 121	3 776 968	3 646 829	4 663 171	4 976 213	6 611 017	6 538 716	6 700 518	7 513 200	7 450 108
Palvelu- ja muut tulot	7 156 243	9 575 891	9 575 891	8 025 212	8 025 212	11 028 214	13 594 973	14 970 828	15 152 948	18 783 263	3 190 590	3 059 618	4 479 076	4 619 558	4 859 600	4 389 889	4 799 326	4 515 685	5 145 973
Sponsorituki	2 962 094	1 615 576	2 022 100	2 962 094	2 962 094	1 615 576	2 022 100	1 586 448	3 677 714	4 456 803	496 188	622 313	893 689	767 449	1 041 507	718 871	1 212 109	1 040 551	807 942
Omatoiminen tuotto yhteensä	24 739 678	29 887 934	30 520 659	34 625 339	36 351 298	52 233 523	56 164 916	57 875 063	67 533 548	76 722 212	12 699 680	12 341 064	15 427 248	15 791 066	19 377 196	18 169 034	19 422 687	18 835 518	19 340 613
Omatoiminen tuotto kunnallisissa VOS-museoissa	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pääsymaksut	10 562 762	10 562 762	10 562 762	10 533 370	9 773 381	18 276 978	14 665 329	16 249 766	19 647 639	21 482 908	3 214 745	2 926 667	3 033 382	2 756 856	3 641 071	3 092 376	3 515 574	3 203 613	2 832 853
Myyntitulot	4 043 659	4 043 659	4 043 659	4 538 644	5 813 658	9 470 290	9 946 219	10 157 872	12 272 320	12 777 754	2 558 663	2 441 023	3 225 639	3 296 984	4 377 324	3 860 941	3 984 340	5 361 352	5 001 821
Palvelu- ja muut tulot	4 330 879	4 330 879	4 330 879	6 095 802	4 897 925	6 924 969	7 474 311	7 097 970	7 127 510	9 982 596	1 584 495	1 059 907	2 616 005	2 458 482	2 182 431	1 767 439	2 382 838	1 960 135	2 381 577
Sponsorituki	1 872 307	1 872 307	1 872 307	1 872 307	1 872 307	1 157 226	606 503	626 011	776 725	1 513 409	149 487	256 065	235 059	133 221	197 308	154 998	333 882	402 850	236 128
Omatoiminen tuotto yhteensä	15 291 433	18 668 109	18 937 300	21 167 816	22 357 271	35 829 463	32 692 362	34 131 619	39 824 194	45 756 667	7 507 390	6 683 662	9 110 085	8 645 543	10 398 134	8 875 754	10 216 634	10 927 950	10 452 379

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Omatoinninen tuotto yksityisissä VOS-museoissa																			
Pääsymaksut		5 898 663	5 898 663	6 952 557	6 420 095	7 804 929	11 233 603	10 896 950	10 776 798	12 378 117	2 021 189	2 085 637	2 357 930	2 670 990	3 224 001	3 429 182	3 195 160	2 562 469	3 103 737
Myyntitulot		2 859 332	2 859 332	3 024 877	3 356 858	4 037 536	4 702 692	40 13 199	6 006 129	6 843 367	1 218 305	1 205 806	1 437 532	1 679 229	2 233 693	2 677 775	2 716 178	2 151 848	2 448 287
Palvelu- ja muut tulot		2 825 364	3 480 089	3 480 089	3 127 287	4 103 245	6 120 662	7 872 858	8 025 438	8 800 667	1 606 095	1 999 711	1 863 071	2 161 076	2 677 169	2 622 450	2 416 488	2 555 550	2 764 396
Sponsorituki				1 089 787	1 089 787	458 350	1 415 597	960 437	2 900 989	2 943 394	346 701	366 248	658 630	634 228	844 199	563 873	878 227	637 701	571 814
Omatoinninen tuotto yhteensä	9 448 245	11 219 825	11 583 359	13 457 523	13 994 027	16 404 060	23 472 554	23 743 444	27 709 354	30 965 545	5 192 290	5 657 402	6 317 163	7 145 523	8 979 062	9 293 280	9 206 053	7 907 568	8 888 234

Menot

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Menot kaikissa VOS-museoissa yhteensä																			
Palkkausten	139 598 171	130 305 640	141 053 760	151 158 641	158 189 475	172 420 825	186 274 816	200 086 362	217 448 109	234 525 346	41 837 576	43 791 493	46 476 966	55 349 873	56 157 403	59 139 636	64 572 750	64 970 339	67 990 355
Kiinteistömenot	60 036 414	81 231 040	86 810 432	91 290 495	94 029 553	101 342 429	102 067 286	126 279 229	137 761 755	141 312 071	24 070 568	26 825 010	27 751 309	29 601 284	30 317 909	30 754 725	32 759 066	38 220 073	40 018 636
Kokoelmahankintamenot		6 367 524	5 399 575	8 482 637	8 482 637	9 913 722	9 283 598	11 529 740	9 890 058	15 537 010	2 171 353	2 309 686	1 471 398	2 518 323	2 421 085	1 369 903	1 473 683	1 726 285	1 903 368
Muut menot	90 700 537	65 299 657	57 284 769	70 500 764	81 064 235	103 346 626	105 372 682	107 015 885	122 333 048	137 885 547	23 272 680	21 947 691	22 350 199	22 552 108	26 424 937	27 841 678	29 389 107	26 272 907	29 771 715
Menot yhteensä	290 335 122	276 836 337	291 516 485	318 349 475	341 765 900	387 023 802	402 998 382	444 911 216	487 432 970	529 239 974	91 352 177	94 873 880	98 049 872	110 021 588	115 321 334	120 254 658	128 194 606	131 189 604	139 684 064

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Menot, VOS-museot +10 %																			
Palkkausten	102 790 180	110 738 192	115 068 202	115 068 202	115 068 202	125 885 986	133 803 809	144 418 534	153 976 100	164 345 650	29 205 691	29 885 857	32 386 954	37 093 643	36 975 840	38 843 035	42 599 631	43 901 397	46 079 764
Kiinteistömenot	64 180 979	66 304 752	67 689 604	67 689 604	67 689 604	68 030 892	71 053 049	78 315 068	84 174 875	104 266 865	17 293 431	18 764 994	19 966 269	20 200 126	20 357 619	21 077 441	22 432 880	27 700 470	28 716 612
Kokoelmahankintamenot	5 338 301	4 224 703	6 155 281	6 155 281	6 155 281	7 282 020	6 437 077	6 393 022	5 984 411	6 039 303	1 198 245	1 058 192	864 177	1 536 326	1 086 729	819 335	1 068 338	1 296 401	1 126 352
Muut menot	37 821 611	46 814 596	58 285 606	58 285 606	58 285 606	73 814 450	73 212 614	75 097 282	83 037 269	91 050 092	15 160 304	14 253 480	14 340 817	14 615 052	16 893 993	16 506 681	17 804 035	16 361 843	19 286 466
Menot yhteensä	210 131 071	228 082 243	247 198 693	247 198 693	247 198 693	275 013 348	284 506 549	304 223 906	337 172 655	365 701 910	62 857 671	63 962 523	67 558 217	73 445 147	75 314 181	77 246 492	83 904 884	89 260 111	95 209 194

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Menot, muut VOS-museot																			
Palkkausten	38 263 580	40 420 449	43 121 273	46 534 839	52 471 007	55 667 828	63 472 009	70 179 696	70 179 696	12 631 885	13 905 636	14 090 012	18 256 230	19 181 563	20 296 601	21 973 119	21 068 942	21 910 591	21 910 591
Kiinteistömenot	22 629 453	24 985 743	26 339 949	26 339 949	26 339 949	33 311 537	31 014 237	47 586 880	37 045 206	6 777 137	8 060 016	7 785 040	9 401 158	9 960 290	9 677 284	10 326 186	10 519 603	11 302 014	11 302 014
Kokoelmahankintamenot	1 029 223	1 174 872	2 327 356	2 327 356	2 327 356	2 631 702	2 846 521	5 136 718	3 905 647	9 497 707	973 108	1 251 494	607 221	981 997	1 334 356	550 568	405 345	429 884	777 016
Muut menot	19 463 158	23 686 168	22 778 629	22 778 629	22 778 629	29 532 376	32 160 068	31 918 603	39 295 779	46 835 455	8 112 376	7 694 211	8 009 382	7 937 056	9 530 944	10 938 532	11 585 072	9 911 064	10 485 249
Menot yhteensä	81 385 414	90 267 232	94 567 207	94 567 207	94 567 207	112 010 454	118 491 833	140 687 310	150 260 315	163 558 064	28 494 506	30 911 357	30 491 655	36 576 441	40 007 153	41 462 985	44 289 722	41 929 493	44 474 870

Menot, kunnalliset VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Palkkaustenot	111 047 673	119 112 325	124 371 266	134 429 875	139 666 227	149 750 779	162 437 226	178 122 765	31 395 334	32 377 665	34 814 751	40 153 935	39 854 984	41 721 721	45 549 400	45 603 002	46 722 956		
Kiinteistömenot	75 330 303	78 437 354	78 701 580	78 004 722	80 530 448	86 990 320	96 259 805	108 286 581	18 318 439	19 738 381	20 958 429	21 782 737	21 725 127	22 549 623	24 251 322	29 144 396	29 273 452		
Kokoaikahankintamenot	5 458 647	4 347 484	6 538 965	7 521 577	6 606 086	6 612 604	6 776 831	7 182 851	1 184 317	1 250 340	1 004 142	1 527 264	1 147 563	922 540	1 086 826	1 288 709	1 114 048		
Muut menot	40 658 526	51 415 517	60 739 302	78 484 771	63 672 083	66 746 563	79 101 394	97 571 170	15 578 240	14 687 614	14 174 063	14 304 287	16 875 702	16 210 624	18 226 508	15 666 119	17 321 055		
Menot yhteensä	232 495 149	253 312 680	270 351 113	298 440 945	290 474 844	310 100 266	344 575 256	391 163 367	66 392 178	68 046 001	70 920 420	77 800 405	79 606 323	81 198 854	89 168 928	91 702 226	94 509 927		
Menot, yksityiset VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Palkkaustenot	30 006 087	32 046 316	33 818 209	37 990 950	46 608 589	50 335 583	55 010 883	56 402 581	10 526 394	11 421 827	11 693 180	15 163 756	16 299 472	17 984 942	18 968 478	19 367 337	21 188 983		
Kiinteistömenot	11 480 129	12 853 141	15 327 973	23 337 707	21 536 838	39 288 909	41 501 950	33 025 490	5 752 129	7 086 629	6 792 880	7 818 547	8 592 782	8 957 805	8 507 744	9 075 677	10 745 174		
Kokoaikahankintamenot	908 877	1 052 091	1 943 672	2 392 145	2 677 512	4 917 136	3 113 227	8 354 159	987 036	1 059 346	467 256	991 059	1 273 522	482 007	386 857	437 576	789 320		
Muut menot	16 626 243	19 085 247	20 324 933	24 862 055	41 700 599	40 269 322	43 231 654	40 314 377	7 694 440	7 260 077	8 176 136	8 247 821	9 549 235	11 631 054	11 162 599	10 606 788	12 450 660		
Menot yhteensä	59 021 336	65 036 795	71 414 787	88 582 857	112 523 538	134 810 950	142 857 714	138 096 607	24 959 999	26 827 879	27 129 452	32 221 183	35 715 011	39 025 678	39 487 378	45 174 137			

Liite 3. Työpöperissa käytettyjä tilastotietoja, euromuunnos ja indeksikorotus JMH 1985=100

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	152,7	155,5	158,2	163,5	167,5	167,2	170,7	173,7	178,6	183,6	186	191,3	197,7	205,2	212,1	220,5	232,4	236	240,3

Tulot

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kaikki VOS-museot																			
Valtionosuus	9 093 736	21 388 495	19 631 399	18 457 309	19 244 202	19 574 659	19 692 769	19 911 970	19 921 944	19 946 823	19 958 160	19 668 135	20 262 464	20 869 239	21 209 497	20 795 747	25 735 835	30 564 186	37 380 173
Häkinanvarainlainen valtionavustus	7 868 684	4 022 437	3 903 029	3 860 642	3 535 075	4 843 297	6 254 448	5 373 496	7 141 622	7 555 138	7 689 814	6 846 332	7 233 049	8 107 908	8 063 566	7 462 444	7 566 589	8 461 767	9 590 446
Kunta	50 177 443	35 627 750	41 005 661	43 579 658	46 185 263	49 413 237	48 207 782	50 747 626	56 242 181	63 233 206	62 858 784	65 206 858	62 647 169	67 315 329	65 046 912	67 120 619	67 707 407	64 505 570	63 299 524
Muut avustukset	1 846 500	1 514 144	2 229 986	2 261 932	2 832 076	2 737 719	3 217 742	3 882 344	4 720 456	4 339 362	4 498 138	3 881 306	4 090 835	6 343 482	6 628 962	6 906 179	4 900 628	3 121 544	3 465 300
Omatoiminen tuotto	6 547 923	7 768 087	7 797 152	8 559 036	8 771 093	12 625 879	13 297 812	13 466 051	15 282 229	16 888 731	16 407 167	15 502 131	18 751 480	18 492 169	21 953 513	19 445 758	20 082 925	19 178 708	19 340 613
Yhteensä	75 534 287	70 320 913	74 567 227	76 718 577	80 567 709	89 194 791	90 670 553	93 381 487	103 308 432	111 963 260	111 412 063	111 104 762	112 984 997	121 128 127	122 902 450	121 730 747	125 993 384	127 775 030	133 076 056

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tulot, muut VOS-museot + 10 %																			
Valtionosuus	9 093 736	15 457 326	15 055 652	14 092 840	14 827 500	15 184 218	15 002 436	15 215 087	15 049 365	15 120 310	15 104 200	14 850 502	15 532 675	15 459 260	15 618 028	15 310 608	18 974 503	23 108 901	27 963 026
Häkinanvarainlainen valtionavustus	5 099 040	2 507 174	3 250 596	3 163 512	2 714 941	2 890 803	4 863 156	4 094 854	5 858 808	5 915 641	5 586 793	5 518 527	5 840 581	6 572 634	6 676 537	5 968 276	6 199 808	6 322 373	7 553 517
Kunta	36 487 883	25 740 681	31 054 230	32 544 970	35 180 854	37 786 742	35 705 616	37 553 128	41 080 902	45 080 868	45 468 084	46 695 900	44 519 097	46 663 529	43 261 511	44 827 803	45 157 481	45 544 045	43 621 279
Muut avustukset	942 781	876 051	965 524	1 239 823	1 387 891	1 976 139	2 212 733	2 619 975	3 764 403	3 267 957	3 444 835	2 749 163	2 638 980	3 960 595	4 250 094	5 111 546	3 211 040	2 532 564	2 388 141
Omatoiminen tuotto	3 646 231	4 305 475	4 952 293	5 351 936	5 841 224	8 745 793	9 147 371	9 526 203	10 507 709	12 010 294	11 183 416	10 432 012	13 573 804	12 713 978	14 927 360	12 150 577	13 113 001	13 943 173	13 827 913
Yhteensä	55 269 670	48 886 707	55 278 295	56 393 081	59 952 411	66 583 696	66 931 312	69 009 247	76 261 188	81 395 070	80 787 328	80 246 104	82 105 138	85 369 996	84 733 530	83 368 810	86 655 833	91 451 057	95 353 876

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tulot, muut VOS-museot																			
Valtionosuus	5 931 169	4 575 748	4 364 468	4 416 702	4 390 441	4 690 334	4 826 512	4 826 512	4 826 512	4 826 512	4 853 961	4 817 633	4 729 790	5 409 979	5 591 468	5 485 139	6 761 333	8 012 175	9 417 147
Häkinanvarainlainen valtionavustus	2 769 644	1 515 263	652 433	697 130	820 134	1 952 494	1 391 292	1 278 641	1 282 813	1 639 498	2 103 022	1 327 805	1 392 469	1 535 275	1 387 030	1 494 168	1 366 781	2 293 570	2 036 929
Kunta	13 689 560	9 887 069	9 951 432	11 034 687	11 004 408	11 626 495	12 502 166	13 194 499	15 161 278	18 152 338	17 390 700	18 510 958	18 128 072	20 651 800	21 785 401	22 292 816	22 549 926	20 136 839	19 678 245
Muut avustukset	903 720	638 092	1 264 463	1 022 109	1 444 184	761 580	1 005 009	1 262 369	956 053	1 071 405	1 053 303	1 132 143	1 451 854	2 382 887	2 378 868	1 794 633	1 689 588	645 855	1 077 159
Omatoiminen tuotto	2 901 693	3 462 612	2 844 859	3 207 100	2 929 869	3 880 087	4 150 441	3 939 848	4 774 519	4 878 437	5 223 751	5 070 119	5 177 676	5 778 192	7 026 153	7 295 181	6 969 923	5 235 534	5 512 700
Yhteensä	20 264 617	21 434 206	19 288 934	20 325 496	20 615 297	22 611 096	23 739 242	24 372 240	27 047 243	30 568 190	30 624 736	30 858 659	30 879 860	35 758 132	38 168 920	38 361 938	39 337 550	36 323 973	37 722 180

Tulot, kunnalliset museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionosuus	8 796 395	18 039 796	16 296 652	15 070 292	15 045 778	15 153 039	15 044 299	15 220 367	15 115 431	15 075 359	14 997 228	14 749 372	15 154 732	15 420 036	15 511 994	15 074 913	18 379 876	22 041 843	25 818 648
Harkinnanvarainen valtionavustus	1 194 705	317 877	430 079	463 949	518 506	734 697	796 479	788 985	900 147	942 084	880 623	838 489	888 957	1 061 969	992 417	921 893	876 295	1 535 728	1 897 580
Kunta	47 998 124	33 582 033	38 863 225	41 489 892	43 979 086	47 021 804	44 629 828	47 045 998	51 781 225	58 467 577	58 133 087	60 215 075	57 665 385	60 772 200	57 189 514	59 057 932	59 615 568	57 398 342	55 290 110
Muut avustukset	341 528	152 334	240 110	359 746	299 126	568 868	578 570	1 183 305	1 165 595	1 546 389	2 077 778	1 276 887	1 430 443	3 729 778	3 868 528	3 628 299	2 793 019	1 282 598	1 051 210
Omatoiminnan tuotto	4 047 229	4 851 975	4 837 937	5 232 472	5 394 517	8 660 692	7 740 364	7 941 557	9 011 854	10 072 338	9 699 064	8 395 630	11 073 108	10 124 386	11 780 630	9 672 760	10 563 929	11 127 061	10 452 379
Yhteensä	62 377 981	56 944 015	60 668 003	62 616 351	65 237 013	72 139 100	68 789 540	72 180 212	77 974 252	86 103 747	85 787 780	8 547 543	86 212 625	91 108 369	8 934 083	88 355 797	92 228 687	93 385 572	94 509 927
Tulot, yksityiset museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valtionosuus	297 341	3 348 699	3 334 748	3 387 016	4 198 424	4 421 621	4 648 470	4 691 603	4 806 513	4 871 463	4 960 933	4 918 764	5 107 733	5 449 203	5 697 503	5 493 515	7 355 959	9 079 232	11 561 525
Harkinnanvarainen valtionavustus	6 673 980	3 704 560	3 472 950	3 396 693	3 016 569	4 108 600	5 457 968	4 584 511	6 241 474	6 613 054	6 809 191	6 007 843	6 344 093	7 045 939	7 071 149	8 203 034	6 690 294	7 080 215	7 692 866
Kunta	2 179 319	2 045 718	2 142 437	2 089 765	2 206 177	2 391 433	3 377 954	3 701 628	4 460 956	4 765 629	4 694 084	4 991 783	4 981 784	6 543 129	7 857 399	7 730 830	8 120 468	8 282 541	8 009 414
Muut avustukset	1 504 972	1 361 810	1 989 877	1 902 186	2 532 949	2 168 851	2 639 172	2 699 040	3 554 861	2 792 973	2 420 360	2 604 419	2 660 392	2 613 704	2 760 434	3 486 279	2 107 609	1 895 821	2 414 090
Omatoiminnan tuotto	2 500 695	2 916 113	2 959 216	3 326 565	3 376 576	3 965 187	5 557 448	5 524 494	6 270 375	6 816 393	6 708 104	7 106 501	7 678 373	8 367 784	10 172 884	10 127 779	9 518 995	8 051 647	8 888 234
Yhteensä	13 156 307	13 376 900	13 899 228	14 102 225	15 330 695	17 055 692	21 881 012	21 201 276	25 334 179	25 859 512	25 592 672	25 629 310	26 772 375	30 019 759	33 559 369	24 913 658	33 793 325	34 389 456	27 004 604
Omatoiminen tuotto, kaikki museot yhteensä	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pääsymaksut	4 205 422	4 222 346	3 907 274	3 907 274	3 907 274	6 304 515	6 131 926	6 316 348	6 884 774	7 453 770	6 764 489	6 296 166	6 553 021	6 356 293	7 777 826	7 107 167	6 938 853	5 871 142	5 936 590
Myyntitulot	1 763 516	1 869 626	2 212 726	2 212 726	2 212 726	3 265 110	3 468 330	3 297 247	4 136 247	4 319 164	4 879 599	4 580 936	5 667 982	5 827 407	7 489 992	7 125 866	6 928 289	7 650 093	7 450 108
Palvelu- ja muut tulot	1 828 215	2 367 064	1 936 379	1 936 379	1 936 379	2 665 738	3 218 796	3 483 330	3 428 975	4 134 728	4 122 036	3 843 315	5 444 218	5 409 746	5 505 714	4 784 083	4 962 470	4 597 962	5 145 973
Sponsorituki			714 715			390 517	478 760	369 126	832 233	981 069	641 043	781 714	1 086 259	898 723	1 179 982	783 423	1 253 312	1 059 510	807 942
Omatoiminen tuotto yhteensä	6 547 923	7 768 087	7 797 152	8 559 036	8 771 093	12 625 879	13 297 812	13 466 051	15 282 229	16 888 731	16 407 167	15 502 131	18 751 480	18 492 169	21 953 513	19 800 539	20 082 925	19 178 708	19 340 613
Yhteensä	6 547 923	7 768 087	15 594 305	17 118 072	17 542 187	25 251 759	26 595 624	26 932 102	30 564 458	33 777 462	32 814 334	31 004 262	37 502 960	36 984 338	43 907 027	39 601 078	40 165 849	38 357 415	38 681 226
Omatoiminen tuotto, kunnalliset museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pääsymaksut	2 698 482	2 603 743	2 358 189	2 358 189	2 358 189	4 417 908	3 472 217	3 780 906	4 446 082	4 728 996	4 153 243	3 676 310	3 687 009	3 228 423	4 125 174	3 370 059	3 635 079	3 261 984	2 832 853
Myyntitulot	1 033 039	1 121 907	1 402 760	1 402 760	1 402 760	2 289 157	2 354 903	2 363 478	2 777 115	2 812 745	3 305 628	3 066 272	3 920 693	3 860 942	4 959 316	4 207 638	4 119 780	5 459 038	5 001 821
Palvelu- ja muut tulot	1 106 415	1 506 821	1 181 805	1 181 805	1 181 805	1 673 902	1 769 645	1 651 517	1 612 891	2 197 452	2 047 065	1 331 394	3 179 697	2 879 012	2 472 599	1 926 148	2 463 838	1 995 849	2 381 577
Sponsorituki			451 763			279 724	143 598	145 657	175 766	333 144	193 128	321 654	285 709	156 009	223 541	168 916	345 232	410 190	236 128
Omatoiminen tuotto yhteensä	4 047 229	4 851 975	4 837 937	5 232 472	5 394 517	8 660 692	7 740 364	7 941 557	9 011 854	10 072 338	9 699 064	8 395 630	11 073 108	10 124 386	11 780 630	9 672 760	10 563 929	11 127 061	10 452 379
Yhteensä	4 047 229	4 851 975	9 675 873	10 464 943	10 789 034	17 321 383	15 480 727	15 883 115	18 023 708	20 144 675	19 398 128	16 791 260	22 146 216	20 248 772	23 561 260	19 345 521	21 127 858	22 254 122	20 504 758

Menot, kunnalliset VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Palkkausten	30 308 068	26 356 868	28 369 493	29 443 371	30 009 159	32 494 369	33 067 889	34 843 186	36 758 070	39 209 864	40 452 027	40 660 903	42 278 927	47 060 058	45 157 288	45 244 040	47 154 503	46 433 904	46 801 372
Kiinteistömenot	13 877 612	17 945 232	19 244 730	19 388 927	18 989 662	18 855 290	19 066 685	20 240 428	21 782 720	23 836 943	23 666 241	24 794 213	25 474 509	25 508 731	24 613 616	24 574 487	25 075 700	29 675 417	29 273 452
Kokoaikahankintamenot			1 394 528	1 074 654	1 577 767	1 818 114	1 564 081	1 538 584	1 533 535	1 581 149	1 530 061	1 570 605	1 220 513	1 788 507	1 300 139	1 005 380	1 123 771	1 312 190	1 114 048
Muut menot	17 587 409	12 923 257	10 387 086	12 709 400	14 655 599	18 971 327	15 075 236	15 530 222	17 899 927	21 478 177	20 126 081	18 449 732	17 228 262	16 751 073	19 119 430	17 666 272	18 846 084	15 951 561	17 321 055
Menot yhteensä	61 775 089	57 225 357	59 395 837	62 616 352	65 232 187	72 139 100	68 773 891	72 152 421	77 974 252	86 106 133	85 774 411	85 475 452	86 202 210	91 108 369	90 190 473	88 490 180	92 200 058	93 373 072	94 509 927

Menot, yksityiset VOS-museot	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Palkkausten	6 639 791	7 510 497	7 665 694	7 921 528	8 159 891	9 183 167	11 035 221	11 711 806	12 448 463	12 415 805	13 599 422	14 347 439	14 212 803	17 757 556	18 466 587	19 599 916	19 613 276	19 720 216	21 188 983
Kiinteistömenot	2 012 402	3 167 294	2 932 843	3 177 167	3 698 439	5 641 187	5 099 141	9 141 527	9 391 515	7 269 845	7 431 380	8 901 814	8 256 596	9 155 930	9 735 245	9 762 179	8 796 949	9 241 039	10 745 174
Kokoaikahankintamenot			232 192	260 066	488 983	578 229	633 938	1 144 092	704 495	1 838 987	1 275 187	1 330 689	567 939	1 160 582	1 442 845	525 289	400 007	445 549	789 320
Muut menot	6 418 569	4 048 590	4 247 528	4 717 681	4 904 140	6 009 652	9 873 187	9 369 644	9 782 931	8 874 336	9 940 720	9 119 689	9 937 913	9 658 632	10 818 865	12 075 475	11 542 051	10 800 047	12 450 660
Menot yhteensä	15 070 763	14 726 381	15 078 257	16 076 443	17 231 454	21 412 235	26 641 486	31 367 069	32 327 404	30 398 973	32 246 708	33 699 631	32 975 252	37 732 701	40 463 541	42 562 856	40 352 282	40 206 851	45 174 137

Liite 4. Työpäperissa käytetyt toimintatilastot

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
Laskennalliset henkilötyövuodet																			
Korotettua valtionosuutta saavat museot	743	772	812	856	884	906	909	1 014	1 008	995	1 030	1 004	1 023	1 131	1 059	1 158	1 149		
Normaalia valtionosuutta saavat museot	302	304	300	321	364	365	406	432	451	502	479	535	536	564	572	558	552		
Laskennalliset henkilötyövuodet	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
Henkilötyövuosia yhteensä	1 045	1 076	1 112	1 177	1 248	1 271	1 315	1 446	1 459	1 497	1 509	1 539	1 559	1 695	1 631	1 716	1 701		
Päätömisia vakinaisia henkilötyövuosia	855	872	888	920	961	982	1 022	1 092	1 132	1 110	1 129	1 181	1 178	1 236	1 243	1 345	1 341		
Museoammatillisia henkilötyövuosia	444	469	490	510	523	535	557	578	592	612	627	661	664	689	699	748	785		
Objektimäärät	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Esinemäärä	2 188 077	2 230 519	2 395 643	2 591 105	2 742 209	2 876 569	3 118 160	3 248 966	3 285 125	3 216 741	3 431 865	3 519 332	3 605 058	3 533 819	3 962 765	3 993 887	4 175 957	4 411 125	
Teosmäärä	75 553	196 485	172 499	160 298	198 263	192 097	209 029	209 516	209 113	204 737	224 442	234 484	247 149	247 492	255 874	264 321	272 927	275 910	
Näytelmä	878 548	901 579	1 032 555	921 723	977 695	874 692	1 018 763	1 119 816	1 118 242	1 213 890	1 151 907	1 172 434	1 213 374	1 284 726	1 311 967	1 297 082	1 305 721		
Valokuvamäärä	7 027 726	7 570 122	7 379 386	7 673 528	9 789 348	10 782 324	10 930 441	11 343 669	13 760 842	13 760 842	14 961 619	15 223 402	15 483 572	16 185 159	17 338 064	17 208 329	18 152 992		
Kävijämäärät	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
Kävijämäärä korotettua valtionosuutta saavissa museoissa	1 728 137	1 681 758	1 860 147	1 895 085	1 818 270	2 067 444	2 034 560	1 981 566	1 729 831	1 866 025	1 936 174	2 021 603	1 790 898	2 001 806	2 109 228	2 134 726			
Kävijämäärä normaalia valtionosuutta saavissa museoissa	964 254	935 689	1 037 890	960 134	1 119 009	1 286 554	1 281 969	1 110 400	1 336 736	1 367 915	1 174 574	1 300 156	1 612 132	1 536 930	1 238 065	1 266 785			